

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vliv rozvodu rodičů na vztahy dětí v jejich dospělosti

Monika Jakubková

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou / magisterskou diplomovou práci na téma: „*Vliv rozvodu rodičů na vztahy dětí v jejich dospělosti*“ vypracoval(a) samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a uvedl/a jsem v ní všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 12.4.2025

Podpis

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí této práce Mgr. Lence Jarušinské, PhD, která si vzala mou práci na starost velmi náhle po nutné změně vedoucího z technických důvodů. Odborně a profesionálně mě vedla k dokončení ve správné kvalitě, ale současně s velmi vřelým a lidským přístupem.

Anotace

Jméno a příjmení:	Monika Jakubková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Lenka Jarušínská, PhD.
Rok obhajoby:	2025

Název práce:	Vliv rozvodu rodičů na vztahy dětí v jejich dospělosti
Název v angličtině:	Effect of parents' divorce on children's relationships in their adult years
Zvolený typ práce:	Výzkumná práce – zpracovávání primárních dat
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na jedince z rozvedených rodin. V teoretické části se zabývá vlivem rozvodu rodičů na jejich potomky, možnými řešeními rozvodu a reakcemi dětí v různých vývojových fázích. Výzkumná část je provedena formou rozhovorů se čtyřmi dospělými jedinci z rozvedených rodin. V rámci polostrukturovaného rozhovoru byli jedinci dotazováni otázkami, týkající se jejich dětství a dospívání, ale také současného pohledu na manželství a rozvod. Výzkum se také týká vlivu rozvodu rodičů na partnerské a přátelské vztahy jejich potomků v dospělosti. Cílem výzkumu je tedy zjistit, co si tito jedinci přenesli z rozvodu rodičů do jejich vlastního života. Výsledky mohou být využity pro tvorbu programu pro rozvádějící se rodiče, s cílem vést a motivovat je k správnému přístupu k dítěti po rozvodu.
Klíčová slova:	Rozvod rodičů, rodina, manželství, nevlastní rodičovství, rodinné vztahy, zavržení rodiče, partnerské vztahy, přátelské vztahy, typy rodiny, funkce rodiny
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis focuses on individuals from divorced families. The theoretical part deals with the influence of parental divorce on their offspring, possible solutions to divorce and the reactions of children in various developmental stages. The research part is carried out in the form of interviews with four adult individuals from divorced families. Within the framework of a semi-

	structured interview, the individuals were asked questions regarding their childhood and adolescence, as well as their current view of marriage and divorce. The research also concerns the influence of parental divorce on the partner and friendship relationships of their offspring in adulthood. The aim of the research is therefore to find out what these individuals have transferred from their parents' divorce to their own lives. The results can be used to create a program for divorcing parents, with the aim of guiding and motivating them to have the right approach to their child after the divorce.
Klíčová slova v angličtině:	Parents' divorce, family, marriage, stepparenthood, family relationships, rejected parents, partner relationships, friendships, types of family, family function
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1: Otázky použité při rozhovorech Příloha č.2: Vzor informovaného souhlasu Příloha č.3: Respondent č.1 Tomáš Příloha č.3: Respondent č.2 David Příloha č.3: Respondent č.3 Anna Příloha č.3: Respondent č.4 Eliška
Rozsah práce:	35 stran (63 724 znaků)
Jazyk práce:	Český jazyk

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Monika JAKUBKOVÁ**
Osobní číslo: **D22233**
Adresa: **Otakara Ševčíka 1439/52, Bmo – Židenice, 63600 Bmo 36, Česká republika**
Téma práce: **Vliv rozvodu rodičů na vztahy dětí v jejich dospělosti**
Téma práce anglicky: **Effect of parents' divorce on children's relationships in their adult years**
Jazyk práce: **Čeština**
Související osoby: **Mgr. Lenka Jarušínská, PhD. (Vedoucí)**
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Zásady pro vypracování:

TÉMA BP:

- Prožívání a chování potomků z rozvedených rodin v jejich dospělosti a vlastních vztazích.

VÝZKUMNÝ PROBLÉM:

- Souvislosti či kontrasty mezi rodinnou situací potomků z rozvedených rodin v jejich dětství a jejich vlastní rodinnou situací a názory na zakládání rodiny a partnerství v jejich aktuální dospělosti.

VÝZKUMNÝ CÍL:

- zjistit, co si potomci rozvedených rodičů přenesli z jejich rodinné situace v dětství do dospělého života

VÝZKUMNÉ OTÁZKY:

1. Jak zvládají potomci rozvedených rodičů udržovat dlouhodobé partnerské či přátelské vztahy
2. Jak se potomci rozvedených rodičů staví k manželství a zakládání rodiny?
3. Jaké bylo pro potomky rozvedených rodičů zvládnutí rodinné situace v dětství a co si z toho odnesli do svého života?

VÝZKUMNÝ SOUBOR:

- Dospělí ve věku 20-30 let, kteří měli již od dětství rozvedené rodiče a zatím vlastní děti nemají ani nejsou v manželství.

VÝZKUMNÁ STRATEGIE:

- Kvalitativní výzkum

VÝZKUMNÝ NÁSTROJ:

- Polostrukturovaný rozhovor s 5 respondenti

METODA ANALÝZY:

- Otevřené kódování

Seznam doporučené literatury:

BUDEUS, Ondřej; BUŠTA, Pavel; DVOŘÁKOVÁ, Petra; PTÁČEK, Radek; SEMOTAMOVÁ, Tereza et al. Rozvod šestkrát jinak. Brno: CPRESS, 2022. ISBN 978-80-264-4252-3.
FRANCOVÁ, Marie a DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Wolters Kluwer ČR, a.s., 2018. ISBN 978-80-7598-120-2.
KARÁSKOVÁ, Ivana a VELEMÍNSKÝ, Miloš. Mámo, táto, a co já?: O rozvodech s pediatrem Milošem Velemínským. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2023. ISBN 978-80-7684-149-9.
KOVÁŘOVÁ, Daniela; MERTIN, Václav a HERMANOVÁ, Petra. Dítě mezi otcem a matkou. Praha: EEZY, 2022. ISBN 978-80-9083918-2.

PALONČYOVÁ, Jana, et al. Neúplné rodiny. VÚPSV, v.v.i. Praha 2019.

Stav schvalování: Vedoucím katedry schválen studentův podklad VŠKP

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Obsah

Úvod.....	1
TEORETICKÁ ČÁST.....	2
1. RODINA.....	2
1.1. Funkce.....	2
1.2. Typy	2
2. ROZVOD.....	3
2.1. Charakteristika	3
2.2. Důvody k rozvodu	3
2.2.1. Z pohledu rodičů.....	3
2.2.2. V kontextu současné doby.....	5
2.3. Možnosti řešení rozvodu	6
2.4. Statistika	7
3. DÍTĚ PO ROZVODU RODIČŮ	8
3.1. Prožívání dítěte v jednotlivých vývojových fázích.....	8
3.2. Reakce dítěte na rozpad rodiny	9
3.3. Negativní dopady rozvodu rodičů na dítě.....	10
3.4. Vyrůstání	11
3.4.1. Vyrůstání v péči jednoho rodiče	11
3.4.2. Vyrůstání ve střídavé péči.....	12
3.4.3. Vyrůstání v přítomnosti nevlastního rodiče	13
4. DOSPĚLÝ POTOMEK Z ROZVEDENÝCH RODIN.....	15
4.1. Vzdělání a prosperita	15
4.2. Schopnost navozovat a udržovat vztahy.....	16
PRAKTICKÁ ČÁST.....	17
5. VÝZKUM.....	17
5.1. Výzkumný problém	17
5.2. Výzkumný cíl.....	17
5.3. Výzkumné otázky.....	17
5.4. Výzkumný soubor.....	17
5.5. Výzkumná strategie, nástroj, metoda analýzy.....	17
6. VÝSLEDKY	18
6.1. Průběh rozvodu	19
6.2. Důvod rozvodu.....	22
6.3. Emocionální prožívání dítěte a jeho rodinné vztahy.....	24

6.4. Aktuální rodinná situace a pohled na rozvod zpětně	26
6.5. Partnerské a přátelské vztahy	28
6.6. Dopad rozvodu	31
7. DISKUZE	33
Závěr	35
Seznam použitých zdrojů.....	36
Bibliografie:.....	36
Internetové zdroje	37
Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	39
Seznam příloh.....	39

Úvod

Častější rozvody mohou souviset s tím, kam se naše společnost vyvinula a kam směřuje. Dnes máme spoustu možností, jak se svým životem naložit nebo dokonce jak se seznamovat s potenciálními partnery. Díky svobodě je pro nás jednodušší než kdy dřív naprosto změnit svůj život. A pod to spadá právě i rozvod a rozpad rodiny. Postupně tak ze strany rodičů začalo docházet k volbě rozvodu jako řešení, které pro ně mohlo představovat snazší cestu v dané situaci, avšak s možnými dopady, které se mohou výrazněji projevit u jejich dětí.

Spoustu dětí z těchto rodin již vyrostly do věku, kdy je běžné založit vlastní rodinu. Naším předmětem zájmu je právě to, jak tyto jedince vyrůstání v rozvedené rodině ovlivnilo do jejich dospělosti. Jakým způsobem chtějí žít svůj rodinný život, vést své nejen partnerské vztahy a zda budou inklinovat k následování převzatého vzorce z původní rodiny, či právě naopak.

V teoretické části práce se budeme věnovat rozvodům jako takovým – definujeme pojem rozvod, jeho příčiny, možnosti řešení, jak děti prožívají rozvod rodičů v konkrétních věkových etapách a co může zhoršit či naopak pomoci k hladkému průběhu celého procesu. Zajímá nás, jaké projevy chování může dítě vykazovat v důsledku rozpadu rodiny a jak je rozeznat v případě, že bychom se s takovým dítětem setkali.

V praktické části uvádíme výsledky výzkumu se zaměřením na mladé dospělé jedince, kteří vyrostli v neúplné rodině. Jedná se o kvalitativní metodu výzkumu se čtyřmi respondenty formou rozhovoru. Otázky jsou směřované nejen na jejich průběh rozvodu rodičů v dětství, ale také právě na jejich aktuální vztahy a přístup. Cílem výzkumu bude tedy zjistit, co si potomci rozvedených rodičů přenesli z jejich rodinné situace v dětství do dospělého života, a jaký vliv měl rozvod jejich rodičů na utváření a kvalitu jejich partnerských vztahů v dospělosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA

1.1. Funkce

„Mezilidské vztahy patří mezi to nejdůležitější, co ve svých životech máme. Jsou pramenem největší radosti a potěšení, které můžeme zažít. Na druhé straně ale též příčinou velké bolesti, smutku a utrpení“ (Buddeus, 2022, str. 10).

Mezi základní funkce rodiny patří biologicko-reprodukční funkce, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná. Kvůli zdravému psychickému vývoji dítěte, by žádná z funkcí by neměla zastiňovat emocionální funkci. Rodina by tak měla dítě hlavně emočně zabezpečovat, dávat mu najevo lásku a náklonost. Současně ale nastavit jisté mantinely, které se průběžně přizpůsobují věku dítěte a vychovat ho tak, aby bylo připravené na život ve společnosti (Špaňhělová, 2010).

1.2. Typy

Rodina se dělí podle mnoha různých principů. Nejzákladnější dělení je podle velikosti. Rodinu nukleární tvoří pouze rodiče a děti, zatímco do širší rodiny jsou zahrnuti i prarodiče a další příbuzní. Vzhledem k zaměření této práce, je pro nás zásadní dělení podle úplnosti. Kromě úplné rodiny, kterou tvoří dva rodiče a jejich děti, a neúplné rodiny, kdy jeden z rodičů chybí, pojmenováváme také rodinu rekonstituovanou neboli znovu sestavenou, kdy je chybějící rodič nahrazen nevlastním rodičem. K tématu rozvodu rodičů se také pojí dělení rodiny podle funkčnosti (Špaňhělová, 2010):

- Funkční rodina: plní všechny funkce v optimální míře
- Problémová rodina: je narušena jedna z funkcí, bez narušení vývoje dítěte
- Dysfunkční rodina: minimálně dvě její funkce jsou zásadním způsobem porušovány
- Afunkční rodina: neplní žádnou ze svých funkcí

Poslední dělení, které je ještě vhodné zmínit je podle původu na rodinu Orientační, tedy tu, do které se člověk narodí, a rodinu Prokreační, kterou si sám založí (Špaňhělová, 2010).

2. ROZVOD

2.1. Charakteristika

„Rozvod je právní zrušení manželství během života obou partnerů, jemuž předchází jeho reálný rozpad“ (Nešpor, 2017).

Přesto, že je rozvod považován za něco negativního a nepřírozeného, tak z pohledu sociologie se jedná o v podstatě běžný jev (Buddeus, 2022).

V české legislativě je rovněž jako vznik manželství upraven také jeho zánik. Proces se stává mnohem náročnější a komplikovanější v případě, že se jedná o rozvod rodičů. Ti mají povinnost svým dětem vysvětlit, k čemu v rodině dochází (Skřivánková, 2012).

„Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči. Případné narušení vztahu k jednomu z rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny “ (Buddeus, 2022, str. 19).

Rozvod či rozchod rodičů je tak jednou z problematik dnešní společnosti, jelikož způsobuje rozpad nukleární rodiny a tím tedy i rozpad hlavní jistoty pro děti. Pro ně i pro rodiče se jedná o velmi frustrující a stresující období, jehož důsledky je mohou ovlivňovat po celý další život (Matějček, 2002).

Je důležité zmínit, že ve spoustě rodin, kde nejsou rodiče sezdání, dochází k rozpadu rodiny. Stejně tak existuje nespočet rodin, ve kterých dochází k rozvratu, konfliktům a disharmonii, ale k samotnému rozvodu se rodiče nerozhodnou, i přes to, že by to pro ně osobně bylo jistě jednodušší. To že spolu ale zůstanou mnohdy neznamená, že tím dítěti ulehčili (Matějček, 2002).

2.2. Důvody k rozvodu

2.2.1. Z pohledu rodičů

Z psychologického hlediska vyplívá, že se neustále mění naše osobnost. Během pár let se mohou objevit naprosté odlišnosti v našem chování či názorech. I to může být jeden z hlavních důvodů rozvodů, nehledě na zemi a kulturu. Kromě toho na začátku vztahu náš mozek aplikuje tzv. filtr lásky, díky kterému nevnímáme některá negativa na partnerovi. Po čase si těchto negativ začneme všimnout, což v případě urychleného sňatku může způsobit rozvod (Buddeus, 2022).

Kromě toho udává Buddeus tyto další důvody rozvodů: příchod dítěte, alkohol, domácí násilí, nevěra, neschopnost spolupráce při řešení problémů, časté konflikty, nedostatek intimity či chronické onemocnění (Buddeus, 2022).

Tabulka 1 ukazuje, že zástupci obou pohlaví udávali nejčastěji jako důvod k rozvodu odlišné názory, postoje a vzájemné odcizení. Hned poté následuje nevěra, a to opět u obou pohlaví.

Tabulka 1: Individuální příčiny rozpadu manželského vztahu

	Muž	Žena
Odlišné názory a postoje, vzájemné odcizení*	68,3	43,5
Nevěra	45,5	40,9
Nedostatek vzájemné pozornosti, neschopnost společně hovořit, povídat si	24,1	25,3
Nedostatek času tráveného společně, příliš času věnovaného práci*	20,7	13,6
Neshody v zacházení s penězi	15,9	17,5
Neshody v představách o trávení volného času	13,8	11,0
Alkoholismus, drogová závislost, závislost na hracích automatech apod.*	9,7	27,9
Volnočasové aktivity, koníčky a zájmy	9,7	11,7
Neshody v představách o rozdělení domácích prací a péče o děti	6,2	8,4
Jiný důvod	6,2	5,8
Neshody v rodičovských plánech (neshody týkající se toho, zda a kolik dětí si pořídít)*	4,8	1,9
Neshody v představách o výchově dětí	4,8	1,3
Osobní problémy (např. zdravotní, psychické...)	4,8	3,2
Problémy v sexuálním životě	4,8	5,2
Fyzické nebo psychické násilí*	1,4	14,3
Neví	2,1	4,5

N (respondentů) = 390, N (odpovědí) = 716. Součet sloupcových procent je vyšší než 100, protože respondenti/ky vypovídali o dvou příčinách rozpadu více než jednoho partnerského vztahu.

Pozn. U položek označených (*) jsou patrné statisticky významné rozdíly podle pohlaví. Zdroj: „Partnerství 2009“.

Zdroj: Vohlídalová, 2010, str. 7

V zahraniční studii (Amato, 2003) uvádí, že dochází k odlišnosti výpovědí o příčinách rozvodu ze strany žen a mužů. Ženy ku příkladu častěji, než muži udávaly jako důvod alkoholismus, drogovou závislost, závislost na hracích automatech či fyzické nebo psychické násilí. To patrně souvisí s tím, že se jich tato problematika týká více. Muži naopak mnohem více volili odpovědi, související se vzájemnými neshodami v názorech, výchově, trávení volného času apod.

Rozvod bývá výsledkem dlouhodobé nespokojenosti a nesouladu mezi partnery. Mnohem častěji k rozhodnutí o rozvodu dochází pouze od jednoho rodiče, než že by docházelo k domluvě. Nejčastější příčinou rozvodu totiž bývá odcizení se a odklon od stejných zájmů a názorů, s čímž souvisí právě i velmi špatná komunikace. U rozvodu jsou tedy typické dvě role – jeden opouští a jeden je opuštěn. Opuštějící jedinec se obvykle zabývá svými pocity viny, což může být důvodem pro odkládání rozvodu. Naopak opuštěný pak mívá větší potíže s adaptováním se na nové podmínky, zakládáním nového vztahu a způsobu života a zbavením se zlosti (Everett, 2000).

Příčinou rozvodu bývá také neuspokojení potřeb obou partnerů, které od manželství vyžadují. Některé potřeby se u žen a u mužů liší. Do typických potřeb mužů patří potřeba stálé sexuální partnerky, potřeba být někým milován, potřeba přesunu části povinností a odpovědnosti na jinou osobu či potřeba vlastnit partnerku jako svůj majetek. Zatímco mezi potřeby žen spadá potřeba mít vlastní domácnost a odpoutat se o původní rodiny, potřeba mít děti či potřeba vyrovnat se ostatním vrstevníkům. Tyto potřeby jsou však velmi individuální a v některých z nich se obě pohlaví překrývají – potřeba společných zájmů a cílů do budoucna (Dytrych, 1999).

2.2.2. V kontextu současné doby

Význam rodiny a partnerství se razantně mění, což je jednou z možných příčin rozvodu a rozpadu rodin. Tento rozpad je společností tolerován a považován za běžné a v důsledku toho jich stále přibývá (Kuchařová, 2019).

Vývoj rodiny je nezastavitelný. Dříve bylo běžné, že rodiny zůstávaly úplné až do smrti rodičů, i přes to, že nebyly plně funkční. Skládaly se z matky, otce a jejich vlastních dětí. Matka i otec měli svoji specifickou roli a nebylo běžné tyto zásady nějak porušovat. Dnes není tento model tak běžný, kromě neúplných a rekonstituovaných rodin či střídavé péče, přibyli také například stejnopohlavní páry a různé formy náhradní rodinné péče. Rodina může mít tudíž v současné době mnoho podob (Goldenberg, 1998).

Podle Blahoslava Krause zůstává dnešní rodina sice monogamní, ale jelikož jedinec za svůj život v mnoha případech vystřídá více partnerů, jedná se o jakousi sériovou monogamii. Podle U. Becka dochází v současné rodině mezi jedinci k dilematu mezi osobní svobodou a rodinným životem. Nazývá současnou společnost jako rizikovou a tvrdí, že model rodiny, jak ho známe je ohrožen. Mladí jedinci vnímají rodinu jako omezující a svazující, zatímco touží po volnosti a nezávislosti (Bargel, 2012).

Ve společnosti je udáván ideál rodiny, který se všem nedaří naplňovat a počet sezdáných párů tak ubývá. Vliv na to mohou mít i vzdělanostní skupiny obyvatel. Osoby s nižším vzděláním mnohdy tento ideál nenaplnují, což může způsobovat jejich horší uplatnění na trhu práce a finanční nejistotu. Tyto páry do manželského svazku nevstupují, např. kvůli finančním nákladům, spojenými se svatbou, či z důvodu neznalosti právní výhodnosti manželství (Kuchařová, 2019).

Studie z roku 2015 (Mynarska, 2015) poukazuje na sedm dimenzí ohrožení dnešních rodin. Kromě již zmíněných ekonomických nedostatků a nízké životní úrovně, je zde například

zmíněna problematika psychických potíží. V dnešní době se jedná o mnohem více diskutované téma než dříve. Jedinci zažívají různé projevy stresu, úzkosti, deprese aj., což má samozřejmě dopad na celou rodinu.

Je potřeba zmínit také technologické změny a rozvoj lékařství, jakožto možnou příčinu častějších rozvodů. Tento vědecký posun nám umožňuje větší soběstačnost nebo třeba nové možnosti v oblasti biologické reprodukce (Kuchařová, 2019).

2.3. Možnosti řešení rozvodu

Aby byl rozvod uveden v platnost, musí být u soudu prokázáno trvalé rozvrácení manželství, které je již zcela nenapravitelné. Současně musí být doloženy příčiny takového stavu manželství (Francová, 2014).

Rozvod rodičů kromě emoční újmy zahrnuje také spoustu administrativy a logistiky. Při samotném rozvodu je nejdříve podán návrh a poté do dění vstupují úřední instituce, např. právníci, soud, oddělení péče o dítě atd. Rodiče mají několik možností toho, jak následně postupovat. Soud dává přednost především dohodě rodičů, ale pokud nenastane, dojde k soudnímu řízení (Matějček, 2002).

Při rozhodování vychází soud ze zájmů dítěte. Bere v potaz jeho schopnosti, věk a vývoj, u rodičů pak jejich životní podmínky či výchovné schopnosti. Zohledňuje, který z rodičů dosud dítěti věnoval více péče a času, a hlavně vztah dítěte s jednotlivými členy rodiny. Dbá se na to, aby dítě mělo co nejlepší podmínky a prostředí pro úspěšný a zdravý vývoj. V některých případech může být důvodem pro rozhodnutí soudu přání dítěte (Francová, 2014).

Možnosti jsou následující:

- Svěření dítěte do společné péče rodičů:
Ať už se jeden rodič odstěhuje či nikoliv, jejich práva a povinnosti zůstávají stejné jako původně. Není tedy stanoveno ani kolik kdo přispívá financí na zajištění dítěte.
- Svěření dítěte do střídavé péče:
Dítě se střídá v péči rodičů po týdnu, dvou týdnech či dnech, dokonce mohou být úseky u jednoho rodiče delší než u druhého. Výživné se vyměřuje jen v některých případech. Nejčastější forma je, že dítě navštěvuje dva domovy. Někteří však volí jeden domov, ve kterém se naopak střídají rodiče.
- Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů:

Druhý rodič má však zachovanou rodičovskou odpovědnost. Platí tedy výživné a má právo se s dítětem stýkat podle dohody či soudního rozhodnutí. Tato varianta je nejčastěji využívaná možnost řešení rozvodu rodičů (Kovářová, 2022).

Výživné je povinen platit jedinec, kterému dítě nebylo svěřeno. Jeho výši stanovuje soud na základě výše příjmů obou rodičů. Oba jsou povinni na dítě finančně přispívat podle svých možností, schopností a majetkových poměrů (Francová, 2014).

2.4. Statistika

Rozvod rodičů je prvek, objevující se v naší společnosti v posledních letech velmi často. V roce 1990 byla rozvodovost v České republice 35 % a v roce 2004 stoupla na 64 %. Od té doby však klesla na 40 %, ale také od roku 1990 klesl počet sezdaných párů téměř na polovinu a přibýlo rodin s nesezdanými rodiči. Tahle děsivá statistika je bohužel za posledních několik let velmi stálá a nevypadá to, že by se mělo něco změnit (Český statistický úřad, 2025).

V současné době je průměrná délka rozvedených manželství pouhých 13,4 let a k rozvodům tak dochází nejčastěji mezi pátým a patnáctým rokem manželství. Necelých 59 % rozvedených párů již mělo děti, což je přes 22 000 dětí, které si tímto jevem musí procházet (Paloncyová, 2019).

Nejnižší rozvodovost ve světě je ve Vietnamu a to pouze 7,2 %. Oproti 40 % v České republice je to značný rozdíl. Vyplývá z toho, že k rozvodům dochází častěji v sociálně vyvinutějších zemích (Buddeus, 2022).

3. DÍTĚ PO ROZVODU RODIČŮ

3.1. Prožívání dítěte v jednotlivých vývojových fázích

Kojenecký věk

Kojenci nejsou dostatečně vyvinutí na to, aby chápali, co se v rodině při rozvodu děje. Nerozumí významu většiny slov, avšak dokážou vnímat atmosféru v jejich okolí. Ze svých rodičů, kteří o ně pečují vycítí, když jsou nervózní, rozrušení nebo mají nutkání k breku. To se u nich může projevit větší plačtivostí, problémy se spánkem či kojením a celkovým neklidem. Zároveň ale i pozitivně reagují na smích, pohodu a lásku (Špaňhelová, 2010).

Batolecí věk

V tomto věkovém období dítě chápe význam většího množství slov a verbálně i neverbálně komunikuje. Pokud je dítě svědkem neshod v rodině, je již na místě vysvětlení a alespoň minimální zasvěcení do problému. Dítě své pocity a potřeby většinou nedokáže vyjádřit pomocí slov, ale častým jevem bývá zobrazení těchto negativních emocí ve hře. Hra je pro batolecí období velmi typická, dochází u ní totiž k vývoji fantazie. Dítě do hry často vkládá to, co se v jeho životě děje, například právě rozvod rodičů. V realitě to může vypadat tak, že se v jeho hře na něco například objeví postava, která svou charakteristikou reprezentuje jednoho z rodičů. Další reakce dítěte na rozpad rodiny může být častý vztek, neklid při spánku, noční děsy (Špaňhelová, 2010).

Předškolní věk

U dětí tohoto věku hraje velkou roli fantazie. Dítě už plně rozumí a mluví celými větami. Problém může nastat ve chvíli, kdy rodiče s dítětem nekomunikují. Předškolák na základě útržků, které vidí a slyší od rodičů, prarodičů apod., domýšlí díky své fantazii další souvislosti. Proto je potřeba jeho myšlenkové pochody znát a vykomunikovat je s ním. Dalšími projevy mohou být různé průpovídky či slova, převzatá z úst někoho jiného. Pokud rodiče s dětmi o jejich těžkostech komunikují, vysvětlují jim, co se děje a projevují jim ochranu, pak jsou tyto děti schopny dospět daleko rychleji než děti, které se do těchto náročných situací nedostávají (Špaňhelová, 2010).

Mladší školní věk

Tohle období bývá nazýváno střízlivý realismus, právě pro to, že dítě vnímá věci tak, jak jsou. Není už tedy tolik ovlivněno fantazií, neprojevuje upřednostňování vlastních potřeb nad vše ostatní a je rozumově zralejší. Díky tomu chápe, co se v rodině odehrává a v mnoha případech dokáže pochopit pohled rodičů. Zvládne také zaujmout svůj názor na dění, jelikož cítí, že se i jeho daná rodinná situace týká (Špaňhelová, 2010).

Dospívání

Obzvlášť v období puberty se jedná o velmi emočně nestálou etapu života. Dítě je rozkolísané, nestabilní, často mění své názory a bývá velmi kritické vůči všem a všemu, tedy i ke svým rodičům. Právě tyto vlastnosti mohou častokrát velmi zkomplikovat celý průběh rozvodu rodičů. Své emoce dává patřičně najevo, proto obvykle dochází k inklinování k jednomu z rodičů a nenávisti k tomu druhému. To se ale kvůli častým změnám názorů i nálad může rychle otáčet a měnit. Dítě v tomto období postrádá jistotu a kladný vzor chování se k opačnému pohlaví. Hledá samo sebe, zjišťuje, kdo je a kam patří, což mu dva různé domovy a dvě různé rodiny mohou velmi zkomplikovat (Špaňhelová, 2010).

3.2. Reakce dítěte na rozpad rodiny

Reakce dítěte na spory a následný rozpad rodiny samozřejmě nejde udat obecně tak, aby bylo platné pro každé dítě. Odvíjí se totiž od jeho věku, vlastností a dosavadních zkušeností. Nejběžnější projev bývá nějaká výrazná změna v jeho chování. Častokrát dítě upozorňuje své okolí na to, že se něco děje voláním o pozornost, a to negativní formou. Patří tam například zvýšená lhavost, u které dítě cílí na to, aby se daný člověk o lži dozvěděl a ono tak na sebe upozornilo. Prvotně si však většinou neuvědomuje, že reakce bude negativní (Špaňhelová, 2010).

Další možností reakce může být útěk z domova buď plánovaný, aby opět na sebe dítě upozornilo, nebo naopak v reakci na nějakou nepříjemnou hádku či situaci v rodině. Dítě si u toho zkrátka neví rady se svými emocemi, které se v něm kupí. Nedomýšlí u toho žádné následky – např. že nemá kam jít, bude mít strach, nic tím nevyřeší apod. (Špaňhelová, 2010).

Projev, který je snadno rozpoznatelný pro učitele, je zhoršení školního prospěchu. Pokud dojde k rapidní změně, ve většině případů to má nějaký větší důvod, kterým bývají právě problémy v rodině. Pokud v takovou situaci dítě dostává ještě k tomu všemu negativní komentáře či tresty od učitelů, spolužáků či rodičů, namísto psychické opory, jeho stavu to rozhodně neprospěje. Dochází k tomu pro to, že dítě se na výuku nedokáže soustředit a

v myšlenkách brouzdá rodinnou situací, která je pro něj důležitější než školní prospěch (Špaňhelová, 2010).

S tím částečně souvisí i zhoršení vztahů s vrstevníky. Dítě se jim začne vyhýbat, začne být nemluvné a začne se před nimi stydět. Pro jeho kamarády to může být samozřejmě šok a nezvyk a v některých případech se k němu mohou otočit zády (Špaňhelová, 2010).

Zvláště u chlapců dochází k častějším projevům agresivního chování, což je typických výsledkem dlouhodobé frustrace. Naopak u dívek můžeme více sledovat již zmíněné projevy uzavření se do sebe (Matějček, 2002).

Trnka (1999) provedl studii o adaptivnosti dětí z rozvrácených rodin, jejíž ž výsledkem bylo tvrzení, že tyto děti mají větší problém s adaptováním než děti s běžných rodin. Kromě toho uvedl, že jsou charakterizovány vlastnostmi, jako je samotářství, hádavost a nepořádnost.

3.3. Negativní dopady rozvodu rodičů na dítě

V průběhu rozvodů bývá s dítětem často nakládáno jako s objektem a někdy se nebere v potaz jeho názor, pocity či přání. Někteří odborníci doporučují, aby se průběh rozvodu dětem zatajil. To však narušuje partnerství a důvěru mezi rodičem a dítětem. Naopak je v tuhle chvíli na místě s dítětem o situaci komunikovat, namísto oznámení toho, jak to vše odteď bude probíhat. Dítě má totiž právo vyjadřovat se k věcem, týkajících se jeho života. Tohle by měl brát v potaz jak soud, tak samotní rodiče. I když je tato cesta složitější, je pro úspěšné zvládnutí situace rozvodu naprosto klíčová (Buddeus, 2022).

V případě, že nastane kolize mezi rodiči a dítětem, je dítěti ustanoven tzv. Kolizní pracovník. Tato kolize je předpokládána u většiny případů. Jeho úkolem je především bránit zájmy dítěte. Účastní se nařízených jednání a soudního řízení, aby zastupoval samotné dítě (Kovářová, 2022).

Rozvratem rodiny je plně ohrožen další zdravý vývoj osobnosti dětí v této rodině. Dítě trpí v jakémkoliv věku, kdy tento rozpad nastane. Je vystavováno extrémní psychické zátěži, i když je pro rodiče těžko rozpoznatelná a mnohdy si ji neuvědomují, nebo dělají, že ji nevidí. Některé následky se totiž mohou jedinci projevit až v období dospívání či v samotné dospělosti, takže se může na první pohled zdát, že dítě zvládá situaci bezproblémově (Matějček, 2002).

Po ukončení manželství rodiče žijí v očekávání, že se jejich frustrace a trápení ukončilo. Bohužel se ale jedná o velmi dlouhodobý proces, který častokrát trvá celé dětství jejich potomků. Až po jeho osamostatnění a dospění může docházet k výrazné změně a uklidnění situace. Před tím ale dítě prožije několikaletý nátlak ze stran obou rodičů. Panuje atmosféra

plná napětí a stresu, která se projevuje v různých soudních sporech o majetku, výživném, stýkání se s dítětem a spoustu dalšího. Dítě se stává prostředníkem, přes kterého si rodiče vzájemně ubližují a které manipulují. To dítěti samozřejmě způsobuje dlouhodobou a nekončící frustraci (Matějček, 2002).

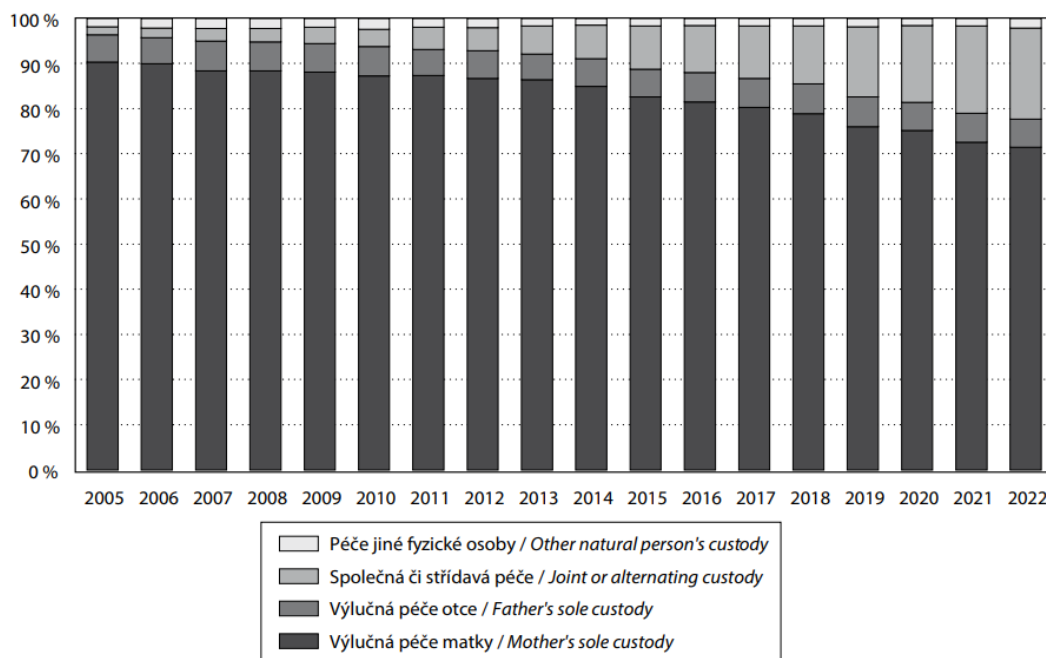
Je však nutné zmínit, že pro mnoho případů tohle neplatí a rozvod rodičů může proběhnout hladce. Někteří rodiče dokážou prioritizovat potřeby dítěte nad ty své, přistupovat ke kompromisům a respektovat bývalého partnera. Tohle může fungovat, pokud tento přístup zvolí oba partneři. Samozřejmě se i přes obrovskou snahu obou rodičů nemohou vyrovnat podobě úplné rodiny, která je pro dítě nejvhodnější (Smart, 1999).

3.4. Vyrůstání

3.4.1. Vyrůstání v péči jednoho rodiče

V tabulce 2 můžeme vidět, že převládajícím řešením rozvodu je výlučná péče matky. Za posledních 17 let ale klesla tato varianta o 20 %, které nahradila varianta střídavé péče. Děti ale stále bývají v 70 % případů svěřovány do péče matky. Do péče otce bývá stabilně svěřováno cca 8 % dětí.

Tabulka 2: rozhodnutí soudu v řízení o výchově dítěte v ČR

Zdroj: Lechmann, 2024, str. 2

Ve většině případů končí dítě v péči matky. Pokud však dítě zůstane v péči otce, je nesmírně důležitý jeho kontakt s matkou. Ta je pro dítě v nízkém věku nenahraditelná. Už

v prenatálním období je na ni dítě napojené. Pokud je dítě ze strany matky nechtěné, nemilované či zanedbávané, může ho to výrazně negativně ovlivnit (Karásková, 2023).

Novák (2015) rozděluje tuto formu řešení rozvodu na tři varianty styku s rodičem, kterému dítě nebylo svěřeno. První z nich je omezený styk, kdy rodič s dítětem tráví průměrně cca 10 % času, tudíž jeho podíl na výchově je spíše symbolický. Druhá možnost je víkendový styk rodiče s dítětem, tedy od pátku až do neděle, což oběma rodičům umožňuje trávit s dítětem plnohodnotný čas bez shonu. V třetím případě se k tomu přidá ještě navíc návštěva v průběhu týdne, která vzhledem k její minimální délce pro adaptaci dítěte na cizí prostředí není příliš smysluplná.

V nejhorším případě dojde k ukončení kontaktu. Psychiatr Richard A. Gardner (Karásková, 2023) uvedl termín: syndrom zavrženého rodiče. Tento syndrom může být příčinou toho, proč dítě není v kontaktu s rodičem, u kterého není v péči. Při tomto jevu dítě odmítá rodiče, který se nijak neprovinil, na základě manipulace druhým rodičem. Ten využívá dítě k mstění se svému bývalému partnerovi (Karásková, 2023). Dodává mu pocit tzv. černobílého vidění, což se nemusí týkat pouze rodiče, ale také dalších příbuzných z jeho strany. I přes vstřícnost, kterou ze strany rodiče dostává, dítě necítí žádný společenský tlak a stále rodiče odmítá (Novák, 2015).

V některých případech však není rozhodnutí o ukončení styku s rodičem volba dítěte, ale jedná se o bránění v tomto kontaktu ze strany druhého rodiče. Pokud je tohle omezování kontaktu dlouhodobé a v rozporu s dohodou či soudním rozhodnutím, může dojít k novému rozhodování soudu o svěření dítěte. Tento jev je však velice složité prokázat, proto mívají tito rodiče často pocit bezmoci. Nejhorší možností pro dítě je však varianta, že tento rodič ztratí zájem o styk s dítětem (Novák, 2015).

3.4.2. Vyrůstání ve střídavé péči

Kovářová (2022) udává střídavou péči za tu nejvhodnější variantu řešení rozvodu rodičů pro samotné děti, když nebereme v potaz možnost soužití rodičů, což však nepatří mezi běžně a často využívané možnosti. Střídavá péče bývá většinou první volbou, ne pro všechny děti je však vhodná a je nutné zvážit její přednosti i úskalí. Jsou s ní totiž spojené různé komplikace a hlavní z nich je především logistika.

Střídavá péče je taktéž podle Nováka (2013) nejlepší varianta, díky které dítě neztratí ani jednoho z rodičů. Současně také zmiňuje, že není pro každou rodinu.

Pediatr Miloš Velemínský (Karásková, 2023) naopak obecně střídavou péči neodporučuje s tvrzením, že dítě by mělo mít pouze jeden domov pro jeho zdravý vývoj. Za určitých podmínek však fungovat může. Podmínky jsou, aby dítě chodilo do jedné školy, mělo jednoho pediatra, aby jeho dva domovy nebyly příliš vzdálené a aby byli rodiče schopni komunikovat a vycházet spolu.

Taktéž Kovářová (2022) tvrdí, že aby střídavá péče byla pro dítě skutečně přijatelná varianta, je potřeba dodržet některé zásady s ní spojené. Pro dítě nebývá největším problémem střídání dvou domovů, jak se předpokládá, ale je jím konflikt rodičů. Vzhledem k tomu, že oba nesou ty stejná práva a povinnosti, spojené s výchovou dítěte, je jejich úspěšná spolupráce naprosto klíčová pro hladký průběh vyrůstání dítěte. Naopak při vzájemné nenávisti a častým sporům, do kterých bývá začleněno samotné dítě, nelze střídavou péči považovat za vhodnou variantu řešení jejich rodinné situace.

V některých případech je střídavá péče zavržena na základě právní kontraindikace jednoho z rodičů, jako je ku příkladu prokázané domácí násilí či alkoholismus, nevhodné domácí podmínky pro zdravý vývoj jedince či příliš nízký věk dítěte, a to obvykle z důvodu kojení. Kromě toho existují komplikace z psychologického hlediska, které však nemusí být důvodem pro zavržení střídavé péče. Mezi ně se dá zahrnout právě špatná komunikace mezi rodiči či výrazné odlišnosti na socioekonomické úrovni (Kovářová, 2022).

Jak bylo již zmíněno, střídavá péče může mít i formu střídání rodičů u dítěte, namísto dítěte u rodičů. Tahle možnost samozřejmě bude z psychologického hlediska vůči dítěti ideální. Obsahuje však spoustu dalších proměnných a její uskutečnění je většinou nereálné či nevhodné. Je vhodná pouze pro rodiče, kteří mezi sebou mají dobrý vztah a dokážou se tak spolupodílet nejen na výchově dítěte, ale také na udržování bytu a veškerého jeho majetku. Kromě toho musí mít dostatek financí na celkem 3 místa pro bydlení, kromě původního jednoho. I když jsou rodiče tohle všechno schopni zajistit, nemívá tato varianta většinou dlouhodobého trvání. Další problém totiž nastává v momentě, kdy si rodiče najdou nového partnera a zakládají další rodinu. Na rodiče v tomto případě padne velký psychologický důsledek při snaze skloubit dva životy a dvě rodiny a ve výsledku tak je forma střídání rodičů neudržitelná (Kovářová, 2022).

3.4.3. Vyrůstání v přítomnosti nevlastního rodiče

Nejčastější situace v České republice je taková, že dítě je po rozvodu svěřeno do péče matky a časem se do jejich rodiny včlení i její nový přítel/manžel. Nevlastní rodiče mají v naší společnosti neblahou pověst a je to tak zobrazováno např. i v dětských pohádkách. V mnoha

případech však může nevlastní rodič představovat pro dítě oporu, životní jistotu a vzor, který mu do té doby scházel. Nejde tudíž obecně říct, jestli je vstup nevlastního rodiče do života dítěte vhodná varianta, jelikož se jedná o velmi individuální jev. Celý vztah dítěte s nevlastním rodičem záleží na mnoha faktorech:

- osobnostní vlastnosti dítěte, vlastního i nevlastního rodiče
- průběh celé rodinné situace
- vztah dítěte s vlastním rodičem
- přítomnost nevlastních sourozenců
- pohlaví a věk dítěte
- kvalita vztahu vlastního rodiče s nevlastním
- doba od rozvodu do příchodu nevlastního rodiče do rodiny
- apod.

(Dytrych, 1999)

Příchod nového rodiče znamená pro dítě narušení rodinného systému, a to je možné jak v pozitivním, tak v negativním slova smyslu. Dítě se stává členem dvou rodin najednou, což mu obzvlášť v mladším věku může způsobit velký zmatek. Rozeznávání rolí potencionálních čtyř rodičů mu může dělat velký problém. Je s tím spojován tzv. konflikt loajality – dítě je dvojitě oddanosti, přízně a sympatie. Kromě více rodičů se v životě dítěte objeví také noví prarodiče, sourozenci a další příbuzní, což značně zvyšuje nároky na adaptační schopnosti dítěte (Matějček, 1994).

Z pohledu samotného nevlastního rodiče nastává několik otázek toho, jak k situaci má přistupovat. Žije v dilematu, jak moc se má zapojit do výchovy, k čemu může vyjádřit svůj názor a od čeho se má naopak držet dál, jak by měl komunikovat s druhým vlastním rodičem dítěte apod. Pokud v rodině jsou i jeho vlastní děti, bojují pak oba rodiče s rozdílností v přístupu k vlastním a nevlastním dětem a případné žárlivosti a nespravedlnosti. Všechny tyto problémy mohou výrazně ovlivnit další vývoj dítěte (Šimůnková, 2020).

4. DOSPĚLÝ POTOMEK Z ROZVEDENÝCH RODIN

V české literatuře se autoři věnují převážně tématu krátkodobých následků rozvodů rodičů na děti. Dětstvím to ale bohužel nekončí a tito jedinci si toho spoustu odnáší i do dospělosti. Zahraniční studie se shodují na tom, že mívají společné typické negativní znaky chování a přístupu k životu i partnerství. Je ale důležité neopominout, že nic z toho nemůžeme považovat za pravidlo a každý případ je velmi individuální. Někteří jedinci naopak mohou svoji nepříjemnou zkušenost z dětství využít k vlastnímu úspěchu (Pavlát, 2011).

Amato (1999) specifikuje, že rozpad rodiny není jedinou příčinou nižší úrovně prosperity u dospělých jedinců. Tudíž statisticky jsou rozdíly mezi jedinci z úplných i neúplných rodin velmi mírné a není tedy vhodné je porovnávat. Vyrůstání v úplné rodině pro nikoho tedy není zárukou vlídné budoucnosti.

U dospělých potomků z rozvedených rodin dochází ke zvláštnímu psychosociálnímu epidemiologickému fenoménu. Často totiž následují model partnerství a rodičovství, který pro ně představovali jejich rodiče. Ku příkladu ženy, jejichž matky se vdávaly v mladém věku, opakuji tento vzorec chování. U některých dětí se následky rozvodu rodičů projeví až v dospělosti právě tímto způsobem (Matějček, 2002).

Tyto děti jsou v jejich dospělosti zasaženy v mnoha oblastech života. Jimi jsou horší životní styl, vzdělání a prosperita, horší příjem a životní podmínky, emoční problémy, neúspěšné vztahy, delikvence, psychosociální problémy či problémy se závislostmi (Pavlát, 2011).

4.1. Vzdělání a prosperita

Podle Amatova výzkumu (Amato, 1999) se v období adolescence a mladé dospělosti začíná ukazovat patrnější rozdíl v prosperitě mezi jedinci, kteří vyrostli v úplné rodině a mezi těmi, co měli rozvedené rodiče. Děti z rozvedených rodin totiž často nebývají tolik podporovány ve studiu, jako děti z rodin úplných. Následky toho si pak nesou do konce života, jelikož kvůli nedostatečné kvalifikaci je pro ně méně pravděpodobné získat a také si udržet dobře placenou pracovní pozici. Nižší příjem v kombinaci s nízkým vzděláním pak může způsobovat těmto jedincům finanční problémy (Pavlát, 2011).

Děti z rozvedených rodin jsou v dospělosti častěji nezaměstnaní a čerpají sociální dávky než děti z úplných rodin. Také obě pohlaví více inklinují ke kouření či pití alkoholu (Furstenberg, 2001).

4.2. Schopnost navozovat a udržovat vztahy

Rozvod rodičů silně ovlivňuje vztahy jejich potomků. Je pro ně těžké vytvořit si k partnerovi důvěru a mít v něm jistotu. Postrádají v životě vzor fungujícího partnerského vztahu, tudíž mnohdy neví, jak se ve vztahu s partnerovi chovat a jak by takový vztah měl fungovat. Pravděpodobnost, že tito jedinci sami zažijí rozvod, nebo budou v nespokojeném manželství, je bohužel vysoká (Amato, 1999; Furstenberg, 2001).

Wallerstein (1998) přivedl tyto výpočty, týkající se jedinců z rozvedených rodin:

- u žen bývá pravděpodobnější, že se stanou matkami už do svých dvaceti let a mají téměř o 50 % vyšší pravděpodobnost, že u nich také dojde k rozvodu
- manželství těchto jedinců bývá typické svojí impulzivitou – obzvlášť u žen
- muži manželství déle odkládají
- téměř 25 % těchto jedinců nikdy do manželství nevstoupí, přičemž u celé populace se jedná o 16 %
- ve větším rozsahu trpí emočními problémy a poruchami chování

Furstenberg (2001) zkoumal rozdíly mezi třemi skupinami jedinců, podle toho, kolik jim bylo let, když došlo k rozvodu jejich rodičů. První skupinou byli jedinci, kterým bylo 7-16 let, druhou 17-20 a třetí 21-33 let. Výsledkem bylo, že více jedinců první a druhé skupiny zažilo rozpad svého vlastního manželství. Stejně tak tyto dvě první skupiny měly častěji děti v mladém věku a častěji v mladém věku uzavíraly manželství než jedinci třetí skupiny. První i druhá skupina na tom byla velice podobně. Vyplývá z toho, že pokud je dítě již adolescent či mladý dospělý, neznamena to, že na něm rozvod rodičů nezanechá žádné následky. Naopak jsou v oblasti vztahů velmi podobné, jako u dětí mladšího školního věku a dětí v období pubescence. U rozvodu rodičů v pozdější dospělosti jejich potomků již není dopad na jejich vztahy patrný.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. VÝZKUM

5.1. Výzkumný problém

V naší společnosti přibývá dětí, kteří zažijí rozvod svých rodičů. Výzkumným problémem jsou souvislosti či kontrasty mezi rodinnou situací potomků z rozvedených rodin v jejich dětství a jejich vlastní rodinnou situací a názory na zakládání rodiny a partnerství v jejich aktuální dospělosti.

5.2. Výzkumný cíl

Výzkumným cílem je zjistit, jaký je vliv rozvodu rodičů na utváření a kvalitu partnerských vztahů jejich dětí v dospělosti.

5.3. Výzkumné otázky

1. Jak zvládají potomci rozvedených rodičů udržovat dlouhodobé partnerské či přátelské vztahy
2. Jak se potomci rozvedených rodičů staví k manželství a zakládání rodiny?
3. Jaké bylo pro potomky rozvedených rodičů zvládání rodinné situace v dětství a co si z toho odnesli do svého života?

5.4. Výzkumný soubor

Výzkumným souborem jsou čtyři dospělí jedinci, narození v mezi lety 1998 a 2004, tudíž jim je v současnosti 20-26 let. Tyto dvě ženy a dva muži si ve svém dětství prožili rozvod rodičů a všichni byli svěřeni do péče matky. Nikdo z nich dosud není v manželském svazku, ani nemá vlastní děti. Všichni jsou blízké osoby tazatele, tudíž k němu mají důvěru a rozhovor by tak měl probíhat přirozeně.

5.5. Výzkumná strategie, nástroj, metoda analýzy

Výzkumnou strategií bude kvalitativní výzkum. Jedná se tedy o srovnávání malého počtu souborů, ale jde se více do hloubky. Cílem je tak získat co nejkomplexnější a nejdetailnější informace (Švaříček, 2014). Použitým nástrojem bude polostrukturovaný rozhovor se čtyřmi respondenty a metoda analýzy bude otevřené kódování.

6. VÝSLEDKY

Z rozhovorů vzešlo několik společných témat respondentů. Každý z nich však prošel trochu jiným průběhem a jinak to zpětně hodnotí. Pro přehlednost jsou tyto rozdíly a souvislosti zaznamenány níže. V tabulce 3 porovnáváme minulost, tedy dětství respondentů a v tabulce 4 současnost, jejich aktuální pohled a přístup k životu. V obou tabulkách je celkem 25 tvrzení a u každého z nich je označeno (písmenem X), pro které respondenty tvrzení platí.

Z výsledků vyplývá, že největší podobnost v zásadních tvrzeních (např. konflikt mezi rodiči, vnímají na sobě negativní dopad rozvodu...) je u respondentů Tomáše a Anny, a současně Davida s Eliškou. Důležité jsou pro nás i tvrzení, které se vztahují ke všem čtyřem respondentům, což je např. vnímání rozvodu rodičů jako vhodné řešení nebo kladný pohled na manželství.

Tabulka 3: Souhrn výsledků minulost

	Tomáš	David	Anna	Eliška
Pocitování problému mezi rodiči před rozvodem			X	X
Důvod rozvodu jim byl vhodně vysvětlen	X	X	X	
Byli svěřeni do péče matky	X	X	X	X
Dbalo se na jejich přání při svěřování do péče			X	
Probíhal pravidelný kontakt s otcem	X		X	X
Blízký vztah s otcem po rozvodu	X		X	
Konflikt mezi rodiči		X		X
Vstup nevlastních rodičů do života	X	X	X	X
Konflikt s jedním z nevlastních rodičů	X			X
Vstup nevlastních sourozenců do života	X			X
Zavržení rodiče	X	X		X
Manipulace ze strany jednoho z rodičů proti druhému	X			X
Negativní prožívání rozvodu v dětství		X		X

Tabulka 4: Souhrn výsledků současnost

	Tomáš	David	Anna	Eliška
Aktuálně v mladé dospělosti bez vlastních dětí	X	X	X	X
Aktuálně v dlouhodobém partnerském vztahu	X	X		X
Vnímání rozvodu rodičů jako vhodné řešení	X	X	X	X
Zášť k jednomu nebo oběma rodičům	X	X		X
Pravidelný kontakt s oběma rodiči			X	
Blízký vztah k matce	X	X	X	
Blízký vztah k otci			X	
Kladný pohled na manželství	X	X	X	X
Touha neopakovat rozvod a chyby svých rodičů	X	X	X	X
Problémy s navazováním partnerských či přátelských vztahů		X	X	X
Problémy s udržováním partnerských či přátelských vztahů				X
Vnímají na sobě negativní dopad rozvodu		X		X

6.1. Průběh rozvodu

V případě vybraných respondentů dochází k podobnostem v rodinné situaci před rozvodem u obou mužů a současně u obou žen. Tomášovi i Davidovi rodiče spolu byli v partnerském i manželském vztahu velice krátce a jednalo se o jejich první společné dítě. Oba vztahy taky pak i rychle skončily, tudíž oba muži si rozvod rodičů prožívali ve velmi útlém věku.

„Tak oba jsou 78. ročník, takže mě měli, když jim bylo oběma 20 let, a vzali se těsně předtím, mamka už byla na svatbě těhotná. Byli spolu teda 4 roky, než se rozvedli.“ (Tomáš, 45)

„Nebyl mi ještě ani rok. K oficiálnímu rozvodu došlo pár měsíců po tom, co jsem se narodil, ale táta opustil mámu už v porodnici.“ (David, 57)

Naopak obě ženy si rozvod svých rodičů pamatují. Anně bylo v tomto období 11 let a Elišce 14 let. Jednalo se tedy o rozpad dlouhodobých manželství, jelikož obě mají i starší sourozence. Dokážou popsat, co rozvodu předcházelo. Eliška si jako jediná, vzhledem k jejímu tehdejšímu věku, plně vybavuje, jak jí byl rozvod oznámen.

„... taťka vlezl do pokoje, a tam jsem byla jenom já se ségrou, brácha to vlastně tehdy jako ten den to nezjistil. On to zjistil až v den, co už taťka se nevrátil. A až pak s tím, že potom teda do toho pokoje vešla aj mamka, načež zjistila, že taťka nám to teda řekl jako bez jejího nějakého vědomí, tak se zase pohádali před námi přímo a bylo.“ (Eliška, 77)

Tomášovi rodiče se pak v jeho třinácti letech vrátili na nějakou dobu k sobě. Napodruhé si oznámení o rozchodu už pamatuje: *„... řekli že už jako že jim to nefunguje. To jsem viděl na vlastní oči, to už mi bylo 13 nebo možná 14 let, nejsem jistý, takže už jsem byl vnímavější a už se mi potom nelíbilo že jsou spolu.“ (Tomáš, 45)*

Všichni respondenti byli po rozvodu svěřeni do péče matky. Tomáš v průběhu svého dětství zažil několikrát stěhování za novými matčinými partnery a měl několik nevlastních sourozenců, tudíž se mu vše v životě střídalo. Jediná jistota pro něj byl otec, a i kvůli tomu toužil žít s ním. Na tohle jeho přání se ale v té době nedbalo: *„Oni mi vždycky slibovali že ve 12 se budu moct rozhodnout sám u koho chci být, a já byl přesvědčený a tvrdil jsem jim, že až mi bude 12, tak půjdu k tatkově.“ (Tomáš, 47)*

I Eliška inklinovala po rozvodu spíše k otci, což nebylo při rozhodování o řešení rozvodu bráno v potaz. *„... vím jenom, že jsme se prostě zeptaly, co s námi bude, jako kdo si nás vezme, protože já jsem to fakt nevěděla, protože mně byl vlastně taťka bližší z rodičů. Ale zároveň jsem věděla, že taťka půjde z domu, že prostě máma bude zůstat tam, kde jakoby bydlíme. Pak nám mamka říkala, že teda samozřejmě zůstáváme s ní, že kam bychom šli. A já jsem byla jako...pro mě to nebylo tak očividné.“ (Eliška, 78)*

Anna i Eliška jezdily k otci každý druhý víkend na celé tři dny téměř až do jejich dospělosti. Eliška poté veškerý kontakt s otcem na nějakou dobu přerušila. Anna ho měla spíš nepravidelný, ale na jejich vztahu to nic nezměnilo. David neměl kontakt s otcem žádný. *„... viděl jsem ho třeba dvakrát za život. Poprvé si pamatuju, že přišel jako k nám, mně mohlo být ty jo, tak třeba 8 a pak jsem ho dvakrát asi potkal náhodně ve městě. A to jsme se moc nebavili no.“ (David, 57)* *„Nevím, jak to bylo, on měl nejspíš jako výčitky z toho, že prostě mámu opustil,*

tak mu bylo blbý. Prostě se za to cítil blbě, když se mnou byl, jsem tak pochopil. On mě jako nikdy nekontaktoval.“ (David, 57)

Naopak Tomáš s otcem navázal velmi blízký vztah a jejich kontakt byl pravidelný. Vídali se každý celý víkend, někdy i ve všední dny. Oba o tento kontakt stáli a trávili společný čas velmi aktivně. *„Vždycky jsem spíš přikláněl své sympatie na stranu otce. My jsme si dost rozuměli s tatškou. Oba jsme chtěli, abychom byli spolu co nejvíc a trávili jsme čas hlavně tím, že jsme chodili na různé sporty...“* (Tomáš, 46)

U všech čtyřech respondentů tohoto výzkumu vstoupil do jejich života alespoň jeden nevlastní rodič. Reakce na ně byli různé. Anna a David měli pouze jednoho takového rodiče a tohoto nového člena rodiny přijali dobře, stejně jako on je.

„... mamka si nikdy nikoho nenašla k sobě a jako důvod udává, že nechtěla jako riskovat, že by třeba ten někdo náhradní neměl dobrý vztah k nám nebo prostě nechtěla celkově prostě nic riskovat a taťka si našel přítelkyni. A s tou mám jako dobrý vztah. Jo, úplně jako to je vlastně dobrá ženská. Horší je, když třeba, když se sestry vdávaly a řešily, koho pozvou, tak automaticky rodiče chceš, aby tam byli, jenomže ten jeden má jako někoho k sobě a ten druhý ne.“ (Anna, 67)

„Vím, že mamka měla jako přítele, když mi bylo třeba 12 chvilku, ale to jakoby úplně nevím. Úplně nevím, jak to probíhalo. Nejspíš spolu byli krátce, ale potom před nějakými 10 lety, tak si našla přítele, se kterým je do teďka a neberu ho jako tátu, беру ho prostě jako mamky přítele. Když se dali dohromady, tak mně bylo já nevím 18, tak jakoby nemám k němu jako vztah, že by to byl jako táta.“ (David, 58)

Eliška mluvila o tom, že oba její rodiče si našli nové partnery a na základě toho i nakonec manželství ukončili. Oba tito rodiče, na rozdíl od Tomášových rodičů, už s těmito partnery zůstali až doteď. Pro Elišku byl však vstup nevlastních rodičů do života velmi rychlý. *„On odešel někdy kolem dvacátého prosince odhadem, ten den to teda zjistil jako brácha. Následně jsme k němu teda šli po Vánocích třeba dvacátého šestého někdy, on tehdy už tam byl se svojí současnou manželkou, tehdy jako přítelkyní. A mně už tam tehdy bylo tak jako zvláště. Já jsem tu paní jakoby znala už předtím, ale prostě mně přišlo, že nás moc jakoby nebere.“* (Eliška, 79)

„Moje sestra nevycházela s máminým přítelem. On ještě tehdy bydlel jako na stejném sídlišti, ale prostě v jiném bytě. Pak najednou se k nám nastěhoval, že prostě nebudou platit, nebo že on nebude platit zbytečně nájem, když u nás stejně byl skoro pořád, ale nikoho se nás nezeptal, jestli nám to nevadí, nebo prostě najednou, to byl jakoby cizí člověk v domě...“ (Eliška, 80)

Tomášův otec měl pak ještě dvě nové partnerky a matka celkem čtyři partnery. Se dvěma z nich Tomáš i bydlel a podíleli se na jeho výchově.

„... nevlastní rodič byl asi pro mě jenom jeden a to byl první matčin přítel. Tak toho asi bych označil jako za nevlastního rodiče, protože jsem se znal i nebo znám se do teďka a vídáme se do teďka i jakoby s jeho rodiči, tedy pro mě babi a dědou, tak to jako беру jako za vlastní tu rodinu.“ (Tomáš, 54)

„Co jsme se přestěhovali do Břeclavi, tak to byl vyloženě jako zlý chlap. V životě jsem s ním jako asi ani nemluvil o samotě. Nebyli jsme kámoši nic, prostě pro mě to byl jenom pán, u kterého žijeme. Potom si vzala vlastně dalšího, ke kterému se stěhovala do toho Blanska a s tím jsem si rozuměl, to zase jako nemůžu říct, jenže později se ukázalo, že je to hrozný manipulátor. A teďkonc je vlastně 3 roky vdaná a s tím máme jako pěkný vztah, ten se k mamce chová hezky k nám se chová hezky, snaží se, takže tomu zase jako nemůžu vytknout jako nic, no. Takže toho mám rád, toho si vážím.“ (Tomáš, 54)

Otcovi partnerky působily na Tomáše takto: *„Ta první byla jako mladší o dost, ale jako byla skvělá, jako uměla se hezky ke mně chovat i jako starat.“ (Tomáš, 54)*

„No a potom vlastně měl dlouhodobě druhou přítelkyni, s kterou byl asi...no hrozně dlouho, ona s ním byla vlastně až do jeho smrti. A s tou jsme tak nějak... mně přišlo, že vždycky soupeřila se mnou, že aj žárlila na to, že taťka jako chce strávit ten čas se mnou a ne s ní.“ (Tomáš, 54)

6.2. Důvod rozvodu

Všem respondentům kromě Elišky byl důvod rozvodu rodičů vysvětlen. Eliška si ho však domyslela sama, na základě jejího pozorování. V období před rozvodem u nich v rodině totiž už neprobíhal kontakt s otcem i s matkou zároveň, ale jen odděleně.

„Ale jako oni se hádali dlouho, jakože fakt už třeba od té moje 7. třídy, tak to bylo jako viditelné, předtím jsem to tolik nevnímala“ (Eliška, 78)

„No, tak každý si prostě asi našli někde někoho jiného, protože víceméně hnedka vzápětí tak už měli každý nového partnera, no víceméně paralelně, když ještě byli jakoby manželé.“ (Eliška, 78)

„... už to tak bylo zhruba dva roky před tím rozvodem, oni vlastně doma byl buď jeden nebo druhý, o víkendu občas zaráz, ale fakt jakoby prostě v pondělky a středy byla máma pryč. Úterky a čtvrtky byl táta pryč. V pátek jsme buď někam jeli s mamkou, nebo jsme někam jeli s

taťkou a nebo jsme prostě byli někde na výpravě a oni dělali nevím co, takže prostě tam už ten kontakt jejich jako vlastně dlouhou dobu nebyl. “ (Eliška, 83)

Anna popisuje důvod rozvodu jejích rodičů takto: „... mamka měla doma 4 děti a taťka je povoláním kamionák, takže se vracel domů jenom jako na víkendy a chtěl mít svou pohodičku, ale prostě máš doma 4 děti a manželku, která chce trochu jako podpory, která se úplně nedostavovala. Takže bych řekla, že takové jako...neporozumění si na základě svých jako potřeb, že zatímco mamka potřebovala prostě mít k sobě toho muže a mít nějakou oporu v něm, tak taťka si zvykl na to, že mamka mu, jako že je o něj postaráno, aniž by musel cokoliv jako víc. “ (Anna, 65)

„... že to nebylo jenom jako tohle, ale tady ta nepodpora mamky byla asi ta, jakože už poslední kapka. A myslím si, že taky v té době neměl taťka dobrý vztah s mojí starší ségrou, že tam to bylo taky jako na hraně nějak. “ (Anna, 65)

Tomáš nedostal úplně přesné vysvětlení jejich rozvodu. Dle jeho rodinných souvislostí mohl rozvod zapříčinit velmi nízký věk rodičů. V potaz je potřeba brát i fakt, že jeho matka za svůj život často měnila partnery, vstupovala a vystupovala z manželství, stěhovala se a měla celkem pět dětí s různými otci. I z Tomášovi výpovědi je patrné, že problém pramenil spíše z matky: „Tak ptal jsem se, ale mamka mi řekla, že jim to prostě nefungovalo, ačkoliv se mají rádi do teďka. Ale třeba taťka, ten mi říkal, že mamku miloval celý život. Jako tam asi nebylo nic jako nějaká nenávist, ale prostě to nefungovalo nějak dohromady. “ (Tomáš, 45)

Všechny tyto tři případy spojuje, že došlo mezi rodiči k nějakému nesouladu a vzájemnému odloučení. Nedocházelo k žádným extrémním příčinám rozvodu, jako je násilí, nevěra, alkoholismus či jiné závislostní chování. Nikdo z nich však nezná konkrétnější detaily, proto některé doprovodné důvody rozvodu, jako jsou například potíže po finanční, výchovné či sexuální stránce, nemůžeme vyloučit. I výzkum s názvem People's Reasons for Divorcing (Amato, 2003) ukazuje, že nejčastějším důvodem rozvodu jsou právě odlišné názory a postoje a vzájemné odcizení.

Druhým nejčastějším důvodem udávali respondenti v Amatově výzkumu nevěru. Tu v tomto výzkumu zastupuje Davidův případ (Amato, 2003). „Já si z toho samozřejmě nic nepamatuji, ale z toho, co jsem slyšel, tak předtím, než jsem se narodil, tak táta podváděl mámu. A když jsem se narodil, tak oznámil mámě, že ji opouští. Takže ona už potom z té porodnice šla už sama a pak se rozvedli. “ (David, 57)

6.3. Emocionální prožívání dítěte a jeho rodinné vztahy

Každý z respondentů si procházel při rozvodu rodičů trochu jiným průběhem a řešil jiné potíže. Nejhladší průběh byl určitě u Anny, která sice uvádí, že někdy to pro ni bylo těžké, ale současně i tehdy vnímala nějaké kladné stránky rozvodu: „*No a někdy to mělo výhody, protože prostě třeba s tátou...no, když ti nerozumí máma, tak ti zrovna rozumí táta, že jo, co ti nedovolí mamka, dovolí ti tatka a obráceně.*“ (Anna, 66). Annino dětství bylo navíc i přes rozvod velmi stálé, neproběhli žádné zásadní změny a s oběma rodiči udržovala pravidelný kontakt a blízký vztah.

Vzájemný vztah mezi rodiči po rozvodu velmi zásadně ovlivňuje i jejich vztah s dítětem, což můžeme vyčíst z tabulky 3. Z ní vyplívá, že spolu vůbec nevycházeli rodiče Elišky a Davida. Právě tito dva respondenti také nevycházeli a nebyli v kontaktu s otcem, u kterého nebyli v péči. Tento zajímavý fakt může být zapříčiněn vzájemným popuzováním a manipulacím s dítětem ze strany jednoho z rodičů (v těchto případech matky) a jedná se tedy o syndrom zavrženého rodiče (Karásková, 2023). Eliška toto v rozhovoru potvrzuje: „... *já jsem měla hrozně jen tu jednu stranu. Já jsem furt viděla jen tu mamčinu a kdykoliv, kdy u nás doma zaznělo jako něco s tatkou, tak to byly prostě jako úšklebky negativní, prostě takový jako pohledy. Hodně záště tam podle mě bylo, asi oprávněně, ale nevím*“ (Eliška, 80). David však tvrdí, že si tenhle jev z dětství nepamatuje a že ze strany matky žádné navádění vůči otci neprobíhalo. Anna naopak tohle zažívala od prarodičů z otcové strany vůči matce: „... *pro mě asi nikdy nebylo příjemný poslouchat, že se třeba nepěkně bavili o mamce na začátku, že to prostě oni jako rodiče tatky nezvládli přijmout*“ (Anna, 68). Kovářová (2022) tvrdí, že právě prarodiče mívají často tyto tendence, což bývá pro dítě velmi matoucí a bolestné.

Tomáš sice vztah s otcem měl vždy blízký, ale pohnutky vůči němu od matky slýchal. A to hlavně v období jeho mladšího školního věku, kdy prožíval velký nátlak: „... *jenom jsem vždycky jako cítil, že jsem nevlastní. Nevlastní otec adoptoval bráchu a měli spolu ségru, takže to byla taková jako celistvá rodina se dá se dá říct a trávili spolu jako i víkendy a všechno. A já jsem trávil víkend pryč, takže kolikrát jsem měl pocit, jako že do té rodiny úplně ne že nepatřím, ale že to není jako stoprocentní. Taky jsem cítil trošku tlak od strany jako mamky a taky vlastně od nevlastního otce, abych se taky nechal adoptovat.*“ (Tomáš, 46)

Kromě tohoto období bylo pro něj výrazně emocionálně náročné období smrti jeho otce, ke kterému měl vždy velmi blízko, jak bylo již zmiňováno: „*No a vlastně potom, těsně, než se mamka odstěhovala do toho Blanska, tak se stalo, že tatka omarodil, vlastně měl rakovinu. A já už jsem šel potom na střední školu, takže jsem vlastně šel bydlet k babi, tedy mamce od tatky*

a vlastně tam jsme bydleli s tatškou a ten tam jakoby s tím bojoval. Tam vlastně potom i umřel, když mi bylo 16 let. A Já jsem pak už zůstal bydlet u babičky, se kterou máme jako úžasný vztah, takže tak. To byl takový divočejší, protože mamka samozřejmě nechtěla, abych bydlel u babi, ale my jsme se domluvili jako rodina, že budu bydlet s ní, protože jsem tam měl i střední školu a mamka bydlela až v Blansku, takže kdybych bydlel s ní, tak bych musel přestupovat na jinou střední a zase měnit kolektiv. No, takže potom přišli jako soudy mezi babi a mamkou, o tom, kdo mě bude mít v péči. A to už jsem si právě řekl, že chci zůstat jako s babi, takže mě dostala do pěstounské péče. Potom jsme se s mamkou dost pohádali, i babi se s ní pohádala a zhruba 2 roky jsme se jako vůbec neviděli a kontakt, tak žádný nebyl.“ (Tomáš, 49). Tomáš má od této události stále trochu narušený vztah s matkou a z velké části ji nahradila právě babička z otcovy strany.

David si v souvislosti s rozvodem rodičů prožíval hlavně postrádání otce již od narození. „... když já nevím tátové mých kamarádů je učili třeba řídit nebo prostě takový ty jako věci, který jako tátové s těmi jako syny dělají, tak to mě trochu mrzelo. No nebo jako trochu, možná trochu víc.“ (David, 59). Celé dětství prožíval hlavně vztek a nestál o jejich kontakt, v dospělosti se však rozhodl tomu dát šanci, ale skončilo to opětovným nepřímým odmítnutím: „... prostě jsem mu napsal před dvěma lety dopis. Vlastně ještě předtím jsem mu volal, že už jsem ukončil studium a začal jsem pracovat, takže už mi nemusí posílat alimenty. Ale pak v tom dopise jsem mu psal, že bych ho rád viděl, že jsem jeho syn a že jsem prostě v pořádku a tak. Na to mi neodpověděl a od té doby už asi tak nějak nemám potřebu ho kontaktovat ani vidět.“ (David, 58). Tahle celá situace však zapříčinila jejich velmi silný a blízký vztah s matkou.

Pro Elišku znamenal rozvod hlavně ztrátu blízkých vztahů s oběma rodiči. U obou se cítila jako cizí člověk a měla pocit, že nikdo nevyslyšel její potřeby a nedával žádnou pozornost jejím negativním pocitům. Bylo to pro ni velmi těžké období, které si aktivně řešila i s pomocí psychologa. Při návštěvách otce se jí projevovaly psychosomatické reakce: „... bylo mi tam jako hodně nedobře a odjížděla jsem většinou, když už jsem u tatky byla, tak jsem odjížděla třeba druhý den po jedné noci vlastně domů zpátky. Protože mi bylo jako špatně od žaludku, nebo prostě jsem tam nechtěla být a tak, nevím moc z čeho to úplně pramenilo. Asi jsem si prostě dala do hlavy, nebo tam byla nějaká prostě zášť, smutek a nějaký prostě nedořešený věci.“ (Eliška, 79). Na základě toho také Eliška její kontakt s otcem na určitou dobu přerušila. Problémy však pociťovala i s matkou, která s ní komunikovala pouze povrchně a hlubší potíže jí Eliška psala raději v dopisech. S těmi začala až po několika přímých pokusech komunikace, kdy byla nevyslyšena: „A když už jsem jí říkala třeba i ty výstupy z těch terapií, nebo prostě že

se mi dějí nějaký tyhle věci, tak to vždycky skončilo jenom tím, že to není pravda, že se mi to nemůže dít, že to není tak hrozné, že jsou lidi na světě, co to mají horší. Tak pak jsem vzdala trošku snahy jako o tom něco komunikovat.“ (Eliška, 89).

Zajímavý fakt je, že Eliščina matka dlouhodobě pracovala jako sociální pracovník, tudíž se zabývala pomoci lidem, kteří jsou v těžké životní situaci. Úkolem sociálního pracovníka je kromě jiného je také snaha pomoci klientovi zlepšit narušené sociální vztahy (Hanuš, 2007). Vůči Elišce ani jejím sourozencům tyto sklony z pohledu Elišky neměla: „... mě hrozně překvapuje, že ona vlastně všem ostatním zvládla v životě jako pomoci, a dát nějakou pomocnou ruku zrovna u nás doma, tak tam na to ta energie prostě nebyla. No, já jí to jako nevyčítám, nebo prostě vím, že je to asi trošku jiná situace, ale ona si prostě doted jako nepřipustila ani to, že bychom mohli mít nějaký jako psychický problémy nebo tak.“ (Eliška, 88)

6.4. Aktuální rodinná situace a pohled na rozvod zpětně

Z tabulky 4 můžeme vyčíst, že blízký vztah s oběma rodiči má v současné době pouze Anna. Je také jediná z respondentů, které necítí žádnou zášť: „S mamkou jsme si hodně blízký, přestože si umíme někdy hodně lézt na nervy, tak furt jsme si hodně blízký. A s tatškou jsme si taky hodně blízcí, ale tak jako jiným způsobem, že bez toho abychom spolu museli trávit tolik času, tak prostě furt víš, že jsme tu jako jeden pro druhého.“ (Anna, 70)

Tomášovi zbyla pouze matka, ke které mírnou zášť cítí. Ne ale v důsledku rozvodu, ale na základě neshod po smrti jeho otce, kdy kromě již zmiňovaného soudu mezi matkou a babičkou, docházelo také ke konfliktům a na určitou dobu i k ukončení kontaktu. I přes mírnou zášť mají v současnosti blízký vztah, který narušuje akorát Tomášovo odstěhování cca 400 km daleko. „Není to zas tak stálý jakoby, ale je to asi spíš z toho důvodu, že ta vzdálenost. Jinak, když jsem bydlel potom kousek od ní, tak jsme se vídali jako skoro denně. Takže není tak, že bychom nechtěli.“ (Tomáš, 51)

David stejně jako Tomáš cítí zášť pouze k jednomu z rodičů, ale naopak k otci. S tím ani v současné době nemá žádný kontakt. David také stejně jako Eliška chodí dodnes na terapie a řeší si v kontextu rozvodu právě vztah k otci: „... jako nějaký zase ten vztek, jak jsem to popisoval na začátku tohoto rozhovoru, takže jsem ho zase cítil. Jakože jsem si myslel, že to mám víc uzavřený, než to možná mám, ale možná je to i tím, že nad tím jako hodně nebo ne, že nad tím hodně přemýšlím...“ (David, 60). David tedy otci stále neodpustil, i když by chtěl, ale vztah s ním obnovit nechce. S matkou má naopak od dětství velmi blízký vztah, jelikož až do

jeho osmnácti žili spolu sami. Stejně jako Tomáš se David pak daleko odstěhoval, což tento vztah ohrozilo: „*Takže určitě nás to jako sblížilo. Proto pro ni bylo i těžší, když jsem se odstěhoval, to nesla těžce. A teďka mi zas nedávno říkala, že to nesla hůř, než úplně čekala.*“ (David, 61)

Eliška jako jediná z respondentů nemá blízký vztah ani s jedním z rodičů. „*Občas, když se zamýšlím nad nějakými věcmi, tak si říkám, jako že vlastně jsem furt hrozně našťvaná, ale pak mi dojde, že už ani nemám sílu na to být asi našťvaná. Ale měla jsem hodně zášti, pak jsem ji nějak ztratila. Občas furt hodně jim vyčítám to, že s námi fakt nekomunikovali, ale už nemám takovou tu zášť, jako že si našli nové partnery, nebo že prostě se odstěhovali, nebo že to udělali, nebo prostě tohle, tak to už je pryč.*“ (Eliška, 90). Eliška ale po delší pauze s otcem chce její návštěvy zpravidelnit a snaží se znovuobnovit jejich vztah. S matkou si myslí, že se jim vztah zlepšil po jejím odstěhování, které v blízké době plánuje. Oba vztahy shrnuje takto: „*... ten ten vztah s těma rodičema je takový jako já bych řekla stabilizovaný, ale hodně opatrný, že vlastně fakt nemáme moc jako otevřenou domácnost nebo tak.*“ (Eliška, 91)

Zpětně vnímají všichni respondenti rozvod rodičů jako správné rozhodnutí v jejich situaci (viz, Příloha č.3, str. 50, Příloha č.4, str. 61, Příloha č.5, str. 69).

Eliška vnímá zpětně rozvod rodičů jako sobecké rozhodnutí rodičů, přesto si myslí, že je dobře, že k němu došlo: „*Podle mě jim spadl kámen ze srdce si myslím dost, jako je vidět, že se jim daří prostě líp no oběma. Což jsem jako ráda, na druhou stranu nám se líp nedařilo.*“ (Eliška, 86)

Někteří účastníci výzkumu se nezávisle na sobě zamýšleli nad tím, jestli by se dalo rozvodu nějak předejít (viz. Příloha č.5, str 70). „*Těžko říct, já si myslím, že měli jako moc brzo dítě, že to byl ten problém.*“ (Tomáš, 50). „*... ve 20 letech, že jo můj taťka musel vychovávat i její čtyř roční dítě, což taky není sranda. Takže i to si myslím, že třeba mohlo dát jako faktor toho, že to měli nějakým způsobem těžký.*“ (Tomáš, 50)

Jedna otázka zněla: „*Co by mohli vaši rodiče udělat lépe?*“ (Příloha č.2). Tomáš, David i Anna zhodnotili, že rozvod probíhal hladce a žádnou zásadní věc nevymysleli.

Tomáš v dětství toužil žít s otcem a nebylo mu to umožněno, což zpětně vnímá jako správné rozhodnutí ze strany jeho rodičů. Díky tomu, že vyrůstal s matkou totiž žil i se svými dvěma sourozenci, se kterými byli na sebe v dětství dost napojení: „*Asi dobře z pohledu toho, že jsem vyrůstal jako s bráchou a ségrou. To asi rozhodně, my jsme byli sourozenci jako co se o sebe dokázali postarat a měli jsme fakt jako hezký vztah vždycky.*“ (Tomáš, 50). Navíc tvrdí, že ho matka naučila zodpovědnosti a samostatnosti.

Eliška vnímala oproti ostatním respondentům jednání jejích rodičů v průběhu rozvodu velmi negativně a dokázala vyjmenovat spoustu věcí, které mohli udělat lépe. Zajímavost je, že podle ní mělo k rozvodu dojít dříve a sama už jen v té době čekala, kdy rozvod nastane: „*No upřímně, myslím si, že možná kdyby se rozvedli o pár let dřív, tak by to vlastně pomohlo, protože bychom nezažili ty zhruba 2 roky těch neustálých jako hádek a toho, že tam jsme ztráceli kontakt s oběma těma rodičema.*“ (Eliška, 87). Bohužel pak k rozvodu došlo pár dní před Vánocemi, což způsobilo velké narušení tradice a rodinné soudržnosti, jelikož už u nich v té době na Štědrý den byl nový matčin přítel. Celá tato rychlá změna, a navíc v tomto období v roce byla pro Elišku i její sourozence velmi bolestivá. I přes to, že si byla před rozvodem bližší s otcem, je zpětně ráda, že byla v péči u matky. Chyběl jí ale někdo, kdo by se jí zeptal, jestli to tak chce a jak se doma cítí. Popisuje, že dodnes nechápe, že se rozvodu neúčastnila nějaká třetí strana, která by se zajímala o její zájem. Celkově špatnou komunikaci s oběma rodiči vnímá jako hlavní obrovskou chybu, kterou její rodiče udělali a trvá až dodnes: „*Mamka se nikdy moc nezajímala o tom, jak se nám jako daří. Ani, když jsem se snažila, jí to nějak říct, že se mi daří špatně, tak tak to vlastně nevzala.*“ (Eliška, 91).

6.5. Partnerské a přátelské vztahy

Výzkum byl zaměřen na vztahy jedinců z rozvedených rodin. Zjišťoval, jak se těmito jedincům daří partnerské či přátelské vztahy, jak navozovat, tak udržovat a jakým vzorem byli rodiče jedinci pro jeho vlastní partnerský vztah, či jestli obsahuje nějaké podobnosti nebo naopak odlišnosti. V rámci tohoto výzkumu nelze s jistotou zjistit, zda neovlivnil vztahy jedince jiný prvek v jejich životě či jejich samotný charakter více než právě rozvod rodičů.

Co se týče partnerských vztahů, u jediného Tomáše začaly už v období pubescence, zatímco ostatním respondentům až po dovršení dospělosti. Eliška to sama připisuje rozvodu rodičů. Ten v jejím případě totiž nastal v jejích čtrnácti letech, ale hádky a nepokoje zažívala celé dva roky předtím. Langmeier (2006) potvrzuje, že věk, ve kterém začne být jedinec sexuálně aktivní je značně ovlivněn jeho rodinným zázemím, např. postrádání vřelého vztahu a emoční opory ze strany rodičů. Eliška tak místo toho, aby jako její vrstevníci zažívala období zájmu o druhé pohlaví, zažívala smutek a bezmoc. „*Dlouho jsem si neuměla představit, že bych toho někdy byla schopná. Já jsem v té době, co všichni o tom tak jako žvatlali a furt jako kluci byli zrovna in a tak, tak já jsem byla taková jakože: hmm asi by to nebylo dobrý ani pro jednu stranu, já jsem byla hodně uzavřená...*“ (Eliška, 93).

Všichni čtyři jedinci zažili vážný a dlouhodobý partnerský vztah. David a Eliška pouze jeden, který trvá doteď. Oba měli dlouhodobě potíže tento vztah navázat, s jejich udržením však už problém nemají. Tomáš měl celkem 4 dlouhodobé vážné partnerské vztahy a ten poslední trvá také doteď, u něj lze tedy tvrdit, že v navozování ani udržování těchto vztahů problém nebyl. Tomášovi je v současnosti 26 let, tudíž počet těchto vztahů je přiměřený jeho věku. Anna jediná momentálně není ve vztahu. Zažila si jeden vážný vztah a po něm i několik známostí, se kterými už nenavazovala hlubší citové napojení. Nyní má snahu navodit nový partnerský vztah, ale nedaří se jí to a zažívá v souvislosti s tím pocity osamění: *„Nikoho nemám krom rodiny, která mě sice zbožňuje, ale asi jako vlastně furt tak nějak řeším, že jestli je v pohodě nemít přítele nebo je v pohodě být s někým, s kým vlastně jako nechceš být.“* (Anna, 69)

Eliška si na sobě jako jediná všímala projevů ve vztahu, způsobených rozvodem. *„Vnímám, že na začátku to bylo hodně o té komunikaci a furt to o ní je, protože vlastně můj přítel je z funkční rodiny, takže tam bylo jako trošku problém komunikovat i moje nějaké psychické potíže a tak, než jsme se to jako sešli. A než jsme se pochopili. A ještě do teď to má jako následky a furt to bude podle mě trvat, jestli se spolu budeme sestěhovávat, tak si myslím, že to začnou jako nové problémy, který vlastně spolu budeme muset řešit. Ale je to o tom, že vlastně já kupodivu mám tu snahu, což jsem nečekala. Ale mám tendence se na něj asi hodně fixovat...“* (Eliška, 94)

Děti z rozvedených rodin přišly v životě o vzor partnerského vztahu. Jednou z otázek v rozhovoru bylo to, jestli pro ně tento vzor někdo zastupuje – např. jeden z rodičů v jejich novém vztahu nebo úplně jiný pár (viz. Příloha č.4, str. 63, Příloha č.5, str. 75, Příloha č. 6, str. 95). *„Ale že by byl vzorem přímo asi se nedá říct, protože prostě pro mě je vzor, spíš naopak to, když spolu vydrží jako manželství celou dobu, než že se jako rozvedou...“* (Tomáš, 53)

Ani jeden z respondentů nevnímá své rodiče jako vzory pro partnerský vztah, ani v jejich nových vztazích. Tomáš, David i Eliška, kteří jsou momentálně v partnerském vztahu, vnímají ale jako vzor vztah rodičů jejich partnera. Zajímavé je, že všichni tito partneři jsou z plně funkční rodiny.

Respondenti v rámci výzkumu porovnávali svoje partnerské vztahy, s partnerskými vztahy jejich rodičů a hledali podobnosti a odlišnosti. Tomáš vidí svůj vztah úplně jinak než vztahy svých rodičů: *„Tak odlišnosti jsou asi velký, tak prostě nevím...dáváme si tu lásku mezi sebou prostě najevo. A to na denní bázi milionkrát klidně. Právě že jako nevidím spojitost žádnou...“* (Tomáš, 54). Anna to vidí podobně jako Tomáš, ale našla spojitost svého chování ve vztahu s chováním své matky: *„Asi bych řekla, že jediná spojitost, co mě tak jako napadá,*

tak vidím, že já stejně jako mamka bych pro ten vztah udělala hrozně moc, zatímco ti muži už o to třeba jako tolik nestáli. Ale jiné spojitosti moc asi nevidím.“ (Anna, 74). Eliška to má stejně jako Anna, ale podobnost chování ve vztahu vnímá se svou starší sestrou. David vnímá vztahy jeho rodičů spíše jako negativní vzor a popisuje, že se snaží ve svých vztazích neopakovat jejich chyby: *„... jsem viděl, jak hrozně ty věci v člověkově, který třeba nemá zpracovaný, jako narušují vztah, kterej má. A já jsem si řekl, že tohle nechci. A proto jako...mám nějakou sebereflexi a dokážu prostě třeba uznat, nebo snažím se uznat chybu.*“ (David, 64)

Co se týče přátelských vztahů, každý respondent je na tom s nimi úplně jinak a řeší si v nich jiné potíže. Tomáš popisuje své přátelské vztahy takto: *„Ale nemám problém navázat přátelské vztahy, ani si je udržet. Naopak, vždycky jsem byl ten, který dokázal navázat spoustu kontaktů a byl jsem oblíbený v kolektivu.*“ (Tomáš, 55). Tuhle svou vlastnost připisuje Tomáš genetice, jelikož vidí podobnost se svým otcem. Samozřejmě na to mohla mít vliv i otcova výchova, se kterým trávil spoustu času, i když u něj nebyl v péči. Tomáš tedy žádné potíže v přátelských vztazích v souvislosti s rozvodem nemá. David nenavazuje vztahy tak lehce jako Tomáš, což také sám přisuzuje své povaze, jelikož je introvert: *„Myslím, že se mi daří dobře udržovat, že jako já nejsem jako typ člověka, kterej by měl nebo který by navazoval jednoduše vztahy s lidma, ale spíš navazuju dlouhodobější vztahy už od dětství.*“ (David, 64). Zároveň si udržuje spíš méně bližších přátel, což k introvertní povaze sedí.

Anna vnímá na sobě, že udržovat přátelství se jí velmi daří, a to díky její vlastní snaze a iniciativě: *„... já si ten čas udělám vždycky, i kdybych měla prostě úplně překopat všechny své složité plány, tak vždycky prostě upřednostním jako to přátelství.*“ (Anna, 75). *„V těch vztazích bych udělala úplně všechno pro ostatní.*“ (Anna, 75). Z Anny bylo během rozhovoru cítit, jak moc jsou pro ni přátelské vztahy důležité a že je to pro ni velmi citlivé téma. Na to ale mohla mít velký vliv situace, kterou Anna v rozhovoru nechtěla popisovat konkrétně, ale jednalo se o ztrátu jednoho velkého přátelství: *„od té doby se mi asi nedaří, nebo se nesnažím hledat nový přátelství.*“ (Anna, 75). Jakýkoliv vliv rozvodu rodičů na její přátelské vztahy tady tedy není patrný.

U Elišky jako jediné můžeme zaznamenat tento vliv. Eliška je ve vztazích hodně uzavřená a konkrétně o rozvodu rodičů se nikomu nikdy nesvěřila. Současně nezvládá být v roli blízkého přítele, protože to na ni dává zodpovědnost vůči tomu člověku. *„... když už jsem měla dobřej náběh jako na přátelství, tak to vlastně někde hrozně ztroskotalo i třeba ne mojí vinou. Mě asi občas hodně zaskočí, když se na mě lidi dost upnou a v ten moment já jakoby couvám.*“ (Eliška, 96). S tím má hodně spojené pocity samoty a toho, že všichni důležití lidé jí mizí ze života, což

může být spojené i se ztrátou kontaktu s otcem po rozvodu. „*Já z jakékoliv školy jsem odešla, tam jsem ty lidi jako zařízla nechala a šla jsem dál. Já vlastně mám pocit, že vůbec neumím navazovat přátelství a nějakým způsobem jako udržovat.*“ (Eliška, 95)

Nelze tedy tvrdit, že by mezi respondenty byl nějaký opakující se vzorec chování v partnerských či přátelských vztazích.

6.6. Dopad rozvodu

Všichni respondenti mají pozitivní náhled na manželství a chtěli by do něj sami vstoupit a založit rodinu. Všichni se také zmínili, že ale až po delší době v partnerském vztahu a že se chtějí vyvarovat uspěchanému sňatku: „*Jsem z toho asi poučen si myslím, že jsem si z toho vyvodil to, že se nehrnu do manželství za každou cenu. Prostě nechci to asi jako po půl roce, ani po roce, nebo momentálně ani po 4 letech prostě jako ne. Ale jednou jo, to bych chtěl do manželství, ale opravdu si potřebuju být na 100 % jistej.*“ (Tomáš, 52). David například nedává manželství tak velkou váhu, jako ostatní v jeho okolí: „*... kdyby ten druhý prostě z nějakýho důvodu nechtěl, tak by to pro mě nebyla jako překážka.*“ (David, 62).

Všichni respondenti se staví dost podobně k rozvodům. Vnímají ho v některých případech jako vhodné řešení, ale současně jako úplně poslední možnost. „*Za mě hrozně záleží na tom, co ti manželé řeší za problémy a na základě čeho to je, protože jsou věci, na kterých se dá pracovat a jsou věci, na kterých se prostě nedá pracovat...*“ (Anna, 73). David tuto problematiku vystihl takto: „*... častý je jakoby jako názor, že ty lidi spolu zůstávají kvůli dětem, ale já si myslím, že je to blbost nebo jako že to nedává smysl, protože to, co jako je na tom jako důležitý, je ten vztah tý mámy a toho táty a jak se spolu chovají nebo jak se k sobě chovají. A jako když jsou spolu jenom kvůli dětem, tak to nedává smysl, protože to ty děti vidí, jak oni se k sobě chovají, to radši, ať prostě, jako se rozvedou a chovají se k sobě dobře, každé v jiným baráku.*“ (David, 62)

Zajímavost je, že všichni respondenti se také shodli v tom, že v souvislosti s rozvodem museli dříve dospět a být zodpovědní a samostatní už ve svém dětství. David žil sám s matkou a zpětně to analyzuje takto: „*... i jsem rozpoznal skrz mojí práci nějaký vývojový trauma. Jmenuje se to hole in roles. Je to prostě jako díra v roli, že když 1 z rodičů nefunguje, tak se říká, že to dítě přebírá tu roli toho otce a jakoby třeba má tendenci mámu chránit, ale prostě je to dítě a má být dítě a nemá se jako stavět do té role.*“ (David, 59). Tomáš, Eliška i Anna zase byly danou situací donuceni pečovat o své mladší sourozence a být jim oporou namísto rodičů (viz. Příloha č.3, str. 47). „*Že mně přijde, že jsme hodně brzo ztratili nějakou jako legraci z toho*

dětství trochu, že vlastně pak už to bylo fakt jen takový jako dávat si pozor na to, co kdo zmíní, co kdo řekne.“ (Eliška, 98). Anna zase musela umět fungovat se svým mladším bratrem s ADHD, a musela být schopná se o něj postarat a přistupovat k němu správně při návštěvách otce.

David i Eliška doteď dochází na terapie a oba vnímají, že v nich rozvod něco negativního zanechal. Eliška se o tom více otevřela: *„Způsobilo mi to na dlouhou dobu zmatek v hlavě a vlastně velkou nejistotu v tom, že nejsem nikomu moc dobrá. To byly jako dvě věci se, kterými jsem se fakt hodně vypořádávala.*“ (Eliška, 97). *„Ale bolí to dost. Občas si vlastně vzpomenu, že fakt nemám ty základní dva kameny, už prostě jsou jako si ve svém jako světě.*“ (Eliška, 88). *„... občas mám fakt dny, kdy mě to hodně jako sejme a vlastně fakt nevím moc, co si počnu v budoucnu, protože prostě tam jsou ti lidi vlastně 4 a je to takový jako no...občas těžký.*“ (Eliška, 88)

Velká shoda mezi všemi čtyřmi účastníky výzkumu byla v jejich pozitivním myšlení a snaze vzít si z toho ponaučení (viz. Příloha č.4, str. 64). Zanechalo to v nich hlavně touhu neopakovat vzorec po svých rodičích. *„Prostě vidím v tom, že nechci, aby moje děti vyrůstali v něčem, v čem jsem vyrůstal já – v nefunkční rodině nebo v rodině, kde se střídají prostě partneři, nebo prostě, kde se jako stěhují s těma děckama, takže to jako nechci určitě.*“ (Tomáš, 56)

7. DISKUZE

V praktické části této práce byly rozebrány čtyři rozhovory s respondenty z rozvedených rodin. Z těchto rozhovorů vzešlo šest hlavních oblastí, o kterých respondenti mluvili. Tyto oblasti jsou: Průběh rozvodu, důvod rozvodu, emocionální prožívání dítěte a jeho rodinné vztahy, aktuální rodinná situace a pohled na rozvod rodičů zpětně, partnerské a přátelské vztahy a dopad rozvodu. První tři témata spadají do části minulost a druhé tři zastávají současnost.

Společný prvek všech čtyřech případů bylo svěření do péče matky, kontakt s otcem se různě lišil. Důležitým zjištěním je, že u jedinců, kteří neměli žádný či velmi sporadický kontakt s otcem také probíhal konflikt mezi rodiči. Další dva případy jedinců, u kterých mezi rodiči probíhala konstruktivní komunikace i spolupráce, udržovali s otcem pravidelný kontakt a blízký vztah. Současně tito dva respondenti na sobě nevnímají značný dopad rozvodu rodičů. To koresponduje i s tímto Everetovým tvrzením: Po rozvodu je pro dítě největším strachem ztráta jednoho z rodičů. Úkolem rodičů je tedy naučit se komunikovat a osobně se oprostít od předchozích problémů či vzteku vůči bývalému partnerovi. Vzájemný vztah rodičů po rozvodu je tedy zásadní pro zdravý průběh rozvodu pro dítě (Everett, 2000).

Dalším společným tématem byla předčasná vyspělost. Tu popisovali všichni respondenti, a u tří ze čtyř šlo hlavně o zodpovědnost za mladšího sourozence. V Dillalové (2021) výzkumu je tento jev potvrzen a poukazuje, že z velké části závisí na osobnosti rodiče.

Dva ze čtyř respondentů na sobě cítí negativní dopad rozvodu a oba to řeší s odborníky. U jednoho z dalších respondentů by vzhledem k průběhu jeho dětství a ztrátě jednoho rodiče byly předpoklady k psychickým potížím, které však jedinec nepřiznal. Mohlo v tomto případě dojít k vytěsnění negativních vzpomínek a potlačení emocí. Vytěsnění popisuje Anna Freud (2006) jako nejúčinnější, ale zároveň nejnebezpečnější mechanismus obrany proti traumatu. Nebo se mohlo jednat pouze o zkreslení dat podáním neúplné pravdy. Největší psychické následky jsou patrné u respondentky, která jako jediná nedostala žádné vysvětlení, proč k rozvodu došlo. Celkově tato respondentka hodně popisovala nepřímou komunikaci ze strany rodičů, což mohla být hlavní příčina následku rozvodu.

U všech respondentů došlo k znegativnění si vzoru rodičů. Všichni chtějí vstoupit do manželství a založit rodinu, všichni se ale také chtějí vyhnout rozvodu a chybám svých rodičů s ním spojeným. V návaznosti na to nikdo z nich nespěchá na manželství a jsou v tomto ohledu velmi opatrní, aby si vybrali správného partnera.

Ve výsledku tedy dopad na partnerské vztahy těchto jedinců byl spíše pozitivní, což se shoduje s výzkumem Mahla (2001), který však poukazuje na fakt, že se určitě nejedná o obecně platné pravidlo, a že postoj jedince k vlastním vztahům záleží na mnoha faktorech, které ho v průběhu rozvodu ovlivňují.

Závěr

Cílem práce bylo zmapovat teoretická východiska v oblasti rozvodu a jeho vlivu na děti a ve výzkumné části zjistit, co si jedinci z rozvedených rodin přenesli do svého vlastního života a jaký vliv měl rozvod rodičů na jejich utváření a kvalitu partnerských vztahů v dospělosti.

Na základě získaných dat lze odpovědět na výzkumné otázky následovně: Vybraní jedinci z rozvedených rodin zvládají bez větších potíží dlouhodobě udržovat partnerské vztahy. V přátelských vztazích docházelo u některých respondentů k potížím, kvůli strachu z opuštění, ne u všech případů však hlavním zapříčiněním rozvodu. Potomci rozvedených rodičů se staví kladně k manželství i zakládání vlastní rodiny, dbají však na opatrnost při výběru partnera i k učinění samotného rozhodnutí vstoupit do manželství. Většina respondentů prožívala těžce celý rozvod rodičů v jejich dětství. Hlavním zjištěním výzkumu je, že respondenti vnímají zkušenost svých rodičů jako negativní vzor, který jsou odhodláni neopakovat ve svém vlastním rodinném životě.

Tato práce je specifická výzkumným souborem, který nespadá prvoplánově k sociálně znevýhodněným skupinám, ale naopak se všichni respondenti pohybují ve střední nebo vyšší sociální vrstvě. Nepocházejí tedy z prostředí s projevy výrazné dysfunkce či zanedbávající péče. Výzkum je tedy přínosný tím, že ukazuje následky samotného prvku rozvodu, bez těchto přidáných podnětů k negativnímu prožívání dítěte. Současně jsou všichni respondenti mladí dospělí, kteří dokážou zpětně racionálně reflektovat celý průběh rozvodu.

Výsledek výzkumu naznačuje, že při velké snaze a dodržení určitých zásad, lze zajistit, aby dítě prožilo rozvod bez větší psychické újmy a následků do dospělosti. Základem je otevřená komunikace a účinná spolupráce mezi oběma rodiči, častý a kvalitní kontakt s druhým rodičem a vytvoření podporujícího prostředí v obou rodinách. Tento výsledek by mohl být základem pro pomoc rodičům, kteří si procházejí rozvodem a chtějí zajistit pro dítě zdravý průběh. Na základě výzkumu by tak mohl být vytvořen program, který by rodiče motivoval a navedl k dodržování těchto vzešlých zásad.

Cíl práce byl tedy splněn a nyní by se dala využít k již zmíněnému převedení do praxe, nebo rozšíření o další respondenty. To by mohlo vést k potvrzení či vyvrácení získaného výsledku, ale také k novým tématům, které respondenty spojují.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie:

- 1) BUDDEUS, Ondřej BUŠTA, Pavel DVOŘÁKOVÁ, Petra PTÁČEK, Radek SEMOTAMOVÁ, Tereza et al, 2022. *Rozvod šestkrát jinak*. Brno: CPress. ISBN 978-80-264-4252-3.
- 2) DYTRYCH, Zdeněk a MATĚJČEK, Zdeněk, 1999. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada publishing. ISBN 8071698970.
- 3) EVERETT, Graig, EVERETT, Sandra Volgy, 2000. *Zdravý rozvod pro rodiče i děti*. Praha: TALPRESS. ISBN 80-7197-169-3.
- 4) FRANCOVÁ, Marie a DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana, 2014. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-500-9.
- 5) FREUD, Anna, 2006. *Já a obranné mechanismy*. Petr BABKA (překladatel). Praha: Portál. ISBN 8073670844.
- 6) GOLDENBERG, Herbert a GOLDENBERG, Irene, 1998. *Counseling today's families*. 3rd ed. New York: Brooks/Cole. ISBN 0534346553.
- 7) KARÁSKOVÁ, Ivana a VELEMÍNSKÝ, Miloš, 2023. *Mámo, táto, a co já?: O rozvodech s pediatrem Milošem Velemínským*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton. ISBN 978-80-7684-149-9.
- 8) KOVÁŘOVÁ, Daniela, MERTIN, Václav a HERMANOVÁ, Petra, 2022. *Dítě mezi otcem a matkou*. Praha: EEZY. ISBN 978-80-908391-8-2.
- 9) KUCHAROVÁ, Věra, BARVÍKOVÁ, Jana, HÖHNE, Sylva, JANUROVÁ, Kristýna, NEŠPOROVÁ, Olga et al, 2019. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Studie, 134. svazek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7416-333-3.
- 10) LANGMEIER, Josef, KREJČÍKOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1284-0.
- 11) MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk, 2002. *Krizová situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 80-247-0332-7.
- 12) MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. ISBN 8085282836.

- 13) NOVÁK, Tomáš, 2013. *Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0342-1.
- 14) NOVÁK, Tomáš, CORRADINIOVÁ, Simona a VYPUŠŤÁK, Radim, 2015. *Kontakt s dětmi po rozvodu: jak nepřijít o dítě*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-910-6.
- 15) SMART, Carol a NEALE, Bren, 1999. *Family fragments?* Cambridge: Polity. ISBN 0745618936.
- 16) ŠIMŮNKOVÁ PETROVSKÁ, Kamila a SOUČKOVÁ, Anežka, 2020. *Třetí rodič: praktický průvodce nevlastním rodičovstvím*. 2. vydání. Praha: Asociace třetích rodičů. ISBN 978-80-270-7573-7.
- 17) ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3181-0.
- 18) ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- 19) TRNKA, Vojtěch, 1974. *Děti a rozvody: studie o adaptovanosti dětí z rozvrácených rodin*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství. ISBN (Brož.).

Internetové zdroje

- 1) AMATO, P.R., 1999. *Children of divorced parents as young adults*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers. ISBN 9781410602893. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781410602893-10/children-divorced-parents-young-adults-paul-amato>. [Cit. 26.1.2024].
- 2) AMATO, Paul, PREVITI, Denise, 2003. *People's Reasons for Divorcing*. Online, článek. Journal of Family Issues. Dostupné z: <https://dl.icdst.org/pdfs/files/8c7f3c2a3a28db276a9129133095da59.pdf>. [Cit. 19.1.2024].
- 3) BARGEL, Miroslav, JANIGOVÁ, Emília, JAROSZ, Ewa, 2012. *Dilemata sociální pedagogiky v postmoderním světě*. Brno: © Institut mezioborových studií Brno, ČR. ISBN 978-80-87182-27-7. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Renata-Tomaszewska/publication/306100450_Incidents_of_discrimination_in_the_work

- environment/links/624b054621077329f2f20661/Incidents-of-discrimination-in-the-work-environment.pdf#page=51. [Cit. 23.1.2025].
- 4) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2025. *Sňatky a rozvody*. Online, článek. Český statistický úřad (ČSÚ). Dostupné z: <https://csu.gov.cz/snatky-rozvody?pocet=10&start=0&podskupiny=135&razeni=-datumVydani>. [Cit. 28.9.2024].
 - 5) DILALLA, L. F., PHAM, H. T., CORLEY, R. P., WADSWORHT, S., BERENBAUM, S. A., 2021. *Family experiences and parent personality as antecedents of pubertal timing in girls and boys*. Journal of Youth and Adolescence. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10964-021-01424-0>. [Cit. 12.4.2025].
 - 6) FURSTENBERG, F.F., KIERNAN, K.E., 20001. *Delayed parental divorce. How much do children benefit?* Journal of Marriage and Family. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/227690341_Delayed_Parental_Divorce_How_Much_Do_Children_Benefit. [Cit. 26.1.2025].
 - 7) HANUŠ, Petr, 2007. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. Online, časopis. Sociální práce. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2007-1.pdf>. [Cit. 9.4.2025].
 - 8) LECHMANN, Štěpánka, BARVÍKOVÁ, Jana, 2024. *Dynamika vyjednávání o uspořádání péče o děti po rozchodu či rozvodu rodičů*. Online, článek. VÚPSV, v.v.i. Český statistický úřad. Dostupné z: https://csu.gov.cz/docs/107508/ae5967c9-5b61-503f-95a4-4bd272237013/13005324q1_lehman.pdf?version=1.0. [Cit. 20.1.2024].
 - 9) MAHL, D., 2001. *The influence of parental divorce on the romantic relationship beliefs of young adults*. Journal of Divorce & Remarriage. Dostupné z: https://doi.org/10.1300/J087v34n03_06. [Cit. 12.4.2025].
 - 10) MYNARSKA, M.B., RIEDER, I., 2015. *Major Risks, Future challenges and Policy Recommendation. Changing Families and Sustainable Societies Policy Contexts and Diversity over the Life Course and across Generations*. Families and Societies Working Papers, No. 49., online. Dostupné z: <http://www.familiesandsocieties.eu/wp-content/uploads/2015/11/WP49MynarskaEtAl2015.pdf>. [Cit. 23.1.2024].

- 11) NEŠPOR, Zdeněk, 2017. *Rozvod*. Online, článek. Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rozvod>. [Cit. 14.1.2025].
- 12) PALONCYOVÁ, Jana, et al., 2019. *Neúplné rodiny*. Praha: VÚPSV, v.v.i. ISBN 978-80-7416-357-9. VÚPSV online katalog. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_469.pdf. [Cit. 8.1.2024].
- 13) PAVLÁT, Josef, 2011. *Dlouhodobé následky rozvodu pro děti*. Online, časopis. Česká a slovenská psychiatrie. Psychiatrické společnosti ČLS JEP a Psychiatrické společnosti SLS. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2011_5_297_300.pdf. [Cit. 8.1.2025].
- 14) SKŘIVÁNKOVÁ, Magdaléna, 2012. *Rozvod manželství*. Online, článek. Šance dětem. Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/rozvod-manzelstvi>. [Cit. 14.1.2025].
- 15) VOHLÍDALOVÁ, Marta, 2010. Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů? Online. *Gender a výzkum*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., Praha, číslo 2. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2010/02/05.pdf>. [Cit. 19.1.2024].
- 16) WALLERSTEIN, J. S., LEWIS, J., 1998. *The long-term impact of divorce on children. A first report from a 25-year study*. Family and Conciliation Courts Review. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.174-1617.1998.tb00519.x>. [Cit. .1.2025].

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Tabulka 1: Individuální příčiny rozpadu manželského vztahu	4
Tabulka 2: rozhodnutí soudu v řízení o výchově dítěte v ČR	11
Tabulka 3: Souhrn výsledků minulost.....	18
Tabulka 4: Souhrn výsledků současnost	19

Seznam příloh

Příloha č.1: Otázky použité při rozhovorech.....	41
Příloha č.2: Vzor informovaného souhlasu	44
Příloha č.3: Respondent č.1 Tomáš.....	45

Příloha č.4: Respondent č.2 David.....	57
Příloha č.5: Respondent č.3 Anna.....	65
Příloha č.6: Respondent č.4 Eliška.....	77

1. ČÁST – MINULOST

- Kolik let vám bylo, když se vaši rodiče rozvedli?
- Jaká byla vaše rodinná situace před rozvodem rodičů?
 - Byli vaši rodiče sezdáni? V kolika letech se vzali?
 - Měl/a jste v té době nějaké vlastní či nevlastní sourozence?
 - V kolika letech vás rodiče měli?
- Popište moment, kdy jste o jejich rozvodu zjistil/a.
 - Co jste v té chvíli prožíval/a?
 - Jakým způsobem vám to bylo vysvětleno?
- Popište důvod jejich rozvodu.
 - Vnímali jste nějaký problém mezi rodiči ještě před jejich rozvodem?
- Jak byl rozvod vašich rodičů vyřešen?
 - Do čí péče jste byl/a svěřen/a?
 - Dbalo se při rozhodování na vaše přání?
- Jak probíhal kontakt s rodičem, u kterého jste v péči nebyl/a?
 - Jak byl kontakt častý?
 - Jak jste trávili společný čas?
 - Jak moc jste vy a váš rodič stál o tento kontakt?
- Co jste prožíval/a po rozvodu vašich rodičů?
 - Jak moc těžké to pro vás bylo?
 - Co si pamatujete za situace, které pro vás byly náročné či nepříjemné?
 - Byl/a jste svědkem hádek mezi rodiči?
 - Jak se u vás projevovalo reagování na situaci v rodině?
- Jaký byl vztah vašich rodičů po jejich rozvodu?
 - Jak spolu vycházeli a řešili problémy či vaši výchovu?
 - Vnímali jste mezi nimi rivalitu o vaši přízeň?
 - Docházelo ze strany jednoho rodiče k manipulacím vás proti druhému rodiči?
- Jaká byla vaše rodinná situace v průběhu vašeho dětství a dospívání?
 - Jak se situace měnila?
 - Byli součástí vaší rodiny i nevlastní rodiče?
 - Byli součástí vaší rodiny vlastní nebo nevlastní sourozenci?
- Jaký byl váš pohled na rozvod vašich rodičů v průběhu dospívání?

- Souhlasil/a jste s jejich rozhodnutím o rozvodu či naopak?
- Došlo u vás k zavržení jednoho z rodičů?

2. ČÁST – SOUČASNOST

- Kolik je vám let a v jaké životní fázi se právě nacházíte?
 - Jste momentálně v dlouhodobém vztahu/manželství?
 - Máte děti?
- Jak vnímáte rozvod vašich rodičů teď zpětně?
 - Bylo podle vás správné se rozvést v jejich situaci?
 - Byl rozvod vyřešen vhodně? Myslíte, že byste měl/a být svěřen/a do jiné péče, než jste byl/a?
 - Co by mohli vaši rodiče udělat lépe?
 - Vnímáte k rodičům zášť, nebo jste jim zcela odpustil/a?
- Jaký je váš současný kontakt s rodiči?
 - Popište vaši současnou rodinnou situaci.
 - Jak s oběma rodiči vycházíte a jak jste si blízcí?
 - Jak častý je váš kontakt?
 - Jak spolu vaši rodiče vychází nyní?
 - Jak vycházíte mezi sebou s vašimi vlastními i nevlastními sourozenci?
 - Jak probíhají vaše rodinné setkání?
- Jaký je váš současný pohled na manželství a rozvody?
 - Jak byste chtěl/a, aby vypadal váš rodinný život?
 - Máte v plánu ve svém životě vstoupit do manželství? Jestli ano, tak po jak dlouhé době vztahu?
 - Máte v plánu mít děti?
 - Berete rozvod jako správné řešení potíží v manželství?
 - Přistoupil/a byste někdy sám/sama na rozvod?
- Jak probíhaly ve vašem dospívání a dospělosti vaše partnerské vztahy?
 - V kolika letech jste poprvé do partnerského vztahu vstoupil/a?
 - Jak se vám dařilo a daří tyto vztahy navozovat?
 - Jak se vám dařilo a daří tyto vztahy udržovat?
 - Byl/a nebo jste součástí vážného dlouhodobého vztahu?
 - Je pro vás alespoň jeden z vašich rodičů vzorem pro váš partnerský vztah?

- Jaké spojitosti a jaké odlišnosti vidíte ve svém partnerském životě a v partnerském životě vašich rodičů?
- Jak probíhali vaše přátelské vztahy?
 - Jak se vám dařilo a daří tyto vztahy navozovat?
 - Jak se vám dařilo a daří tyto vztahy udržovat?
 - Kolik a jak blízkých přátel dokážete říct, že v současnosti máte?
- Jak vás ovlivnilo pohlaví rodiče, se kterým jste vyrůstal/a?
 - Vnímáte, že na vás tento rodič zanechal nějaké typické známky chování pro jeho pohlaví?
 - Postrádáte typické známky chování pohlaví rodiče, u kterého jste v péči nebyl/a?
- Co ve vás rozvod vašich rodičů zanechal?
 - V čem myslíte, že vás rozvod rodičů ovlivnil?
 - Co vám rozvod rodičů způsobil?
 - Co si odnášíte do svého vlastního života?

Informovaný souhlas

Název studie (bakalářské práce): Vliv rozvodu rodičů na vztahy dětí v jejich dospělosti

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností. Pokud je studie randomizovaná, беру на вѣдомі прайдѣподобност наhodného заражені до jednotlivých skupin lišících se léčbou.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Datum:

Příloha č.3: Respondent č.1 Tomáš

RESPONDENT Č.1: Tomáš, 26 let

1.ČÁST: MINULOST

Tazatel: Moje první otázka zní, kolik let ti bylo, když se tví rodiče rozvedli?

Tomáš: Myslím že 4 roky.

Tazatel: Pamatuješ si, jaká byla vaše rodinná situace před tím samotným rozvodem? Jestli byli tvoji rodiče sezdání, v kolika letech se brali, nebo jestli si měl nějaké vlastní či nevlastní sourozence? Kolik bylo tvým rodičům, když ses jim narodil a tak podobně?

Tomáš: Tak oba jsou 78. ročník, takže mě měli, když jim bylo oběma 20 let, a vzali se těsně předtím, mamka už byla na svatbě těhotná. Byli spolu teda 4 roky, než se rozvedli. Měl jsem ještě svého nevlastního, ale potažmo vlastního bratra. Byl to vlastně syn od mé mamky z bývalého partnerství a vlastně můj tat'ka, tak ten si ho osvojil za svého. Nebo respektive za vlastního ne úplně oficiálně, ale bratr se s tím svým otcem vůbec nevidal, takže nás vychovávali oba jako vlastní.

Tazatel: Dokážeš se nějak vzpomenout na to, jak ti byl ten rozvod oznámený nebo jak to proběhlo? Máš z toho nějaké vzpomínky?

Tomáš: Právě, že vůbec. Jakože první vzpomínka, co si pamatuju, tak je když mě tat'ka předával do auta k mamce a jejímu následujícímu manželovi u našeho baráku. Ale nepamatuju si, co potom následovalo, to vůbec nic.

Tazatel: Pamatuješ si, že si o tom rozvodu někdy mluvil s jedním z rodičů? Řekli ti k tomu nějaké vysvětlení?

Tomáš: Tak ptal jsem se, ale mamka mi řekla, že jim to prostě nefungovalo, ačkoliv se mají rádi do teďka. Ale třeba tat'ka, ten mi říkal, že mamku miloval celý život. Jako tam asi nebylo nic jako nějaká nenávist, ale prostě to nefungovalo nějak dohromady. Vím, že se vlastně potom k sobě vrátili, když mi bylo 12 let. Nevím, jestli teď předbímám. Ale asi jenom na rok a zase jim to nefungovalo, takže šli potom od sebe.

Tazatel: A jak ti potom tady v tom období vysvětlili, že jdou zase od sebe?

Tomáš: Úplně stejně, řekli že už jako že jim to nefunguje. To jsem viděl na vlastní oči, to už mi bylo 13 nebo možná 14 let, nejsem jistý, takže už jsem byl vnímavější a už se mi potom nelíbilo že jsou spolu.

Tazatel: Vraťme se tedy k rozvodu, když ti byly 4 roky. Jak byl rozvod vyřešen, do péče jakého z rodičů jsi byl svěřen, případně jestli se nějak dbalo na tvé přání, nebo jak to celé probíhalo?

Tomáš: Byl jsem svěřen do matčiny péče a vlastně jsme potom žili s bráchou a s matčíným novým manželem Martinem. A za 2 roky se jim narodila ségra. A žili jsme vlastně takhle v pěti a měl jsem dva sourozence, které považuji zas vlastní. Později si pak nevlastní otec Martin osvojil mého bráchu do své péče, jelikož bráchův otec o něj neměl zájem. Takže to bylo oficiální a já jediný neměl stejné příjmení jako ostatní. Bral jsem ale Martina taky jako rodinu a celkově i celou jeho rodinu, se kterou se vídám do teď a neberu je jako nevlastní.

Tazatel: Co se týče teda tvého vlastního otce, tak jak probíhal váš kontakt?

Tomáš: Tak když jsem byl malý, tak to bylo asi každý víkend bych řekl, stoprocentně každý víkend minimálně a bydleli jsme vlastně ve stejném městě, tudíž kdykoliv to šlo, tak jsme se navštěvovali. Později už nebyl možná kontakt přes týden, ale jen o víkendech, jelikož tat'ka jezdil pracovně do jiného města, jelikož byl voják. Ale vždy jsme byli spolu opravdu celý ten víkend, co nejdéle to šlo.

Tazatel: A jak jste trávili společný čas? Případně jak jste oba stáli o váš kontakt?

Tomáš: Tak stáli jsme o to fakt jako každéj víkend, já jsem vždycky říkal, že bych chtěl jít k tat'kovi do péče. Vždycky jsem spíš přikláněl své sympatie na stranu otce. My jsme si dost rozuměli s tat'kou. Oba jsme chtěli, abychom byli spolu co nejvíc a trávili jsme čas hlavně tím, že jsme chodili na různé sporty, ať už se to týče tenisu fotbalu, basketu, volejbalu opravdu jakoby od a až do z. Tam jsme byli skoro od rána do večera. A vždycky to bylo tak, že v pátek, když přijel tat'ka po práci, tak měl ping pong, byl totiž docela dobrý pingpongista a vždycky jsem šel na trénink s ním a potom jsem už celý víkend strávil u tat'ky. S tím, že vždycky jsme šli ještě do hospody na pivo, samozřejmě jen tat'ka pil pivo.

Tazatel: Takže s otcem si měl dobrý vztah, a jaký vztah si měla s matkou?

Tomáš: A taky dobré vztahy to jako ne že ne jenom jsem vždycky jako cítil, že jsem nevlastní. Nevlastní otec adoptoval bráchu a měli spolu ségru, takže to byla taková jako celistvá rodina se dá se dá říct a trávili spolu jako i víkendy a všechno. A já jsem trávil víkend pryč, takže kolikrát jsem měl pocit, jako že do té rodiny úplně ne že nepatřím, ale že to není jako stoprocentní. Taky jsem cítil trošku tlak od strany jako mamky a taky vlastně od nevlastního otce, abych se taky nechal adoptovat.

Tazatel: A ty si v té době už projevoval tvůj názor, že nechceš být adoptovaný?

Tomáš: Jo no, ale tak to mi třeba už mohlo být 9-10 let. Oni mi vždycky slibovali že ve 12 se budu moct rozhodnout sám u koho chci být, a já byl přesvědčený a tvrdil jsem jim, že až mi bude 12, tak půjdu k tatškovi. Tudíž jsem nechtěl být adoptovaný Martinem.

Tazatel: Co si prožíval tím, že tvoji rodiče nebyli spolu? Co si třeba pamatuješ za situace, které pro tebe byly nepříjemné v souvislosti s tím rozvodem?

Tomáš: Nemůžu říct, že by měli mezi sebou nějaké nepokoje, nebo že by mě to nějak negativně ovlivnilo. Prostě trávil jsem čas s tatškou o víkendech, což mně jako vyhovovalo. Prostě přes týden jsem chodil do školy, měl jsem hodně koníčků hlavně, takže nějaký negativní dopad ani hádky si jako nepamatuju, že by měli mezi sebou, vždycky spolu vycházeli dobře. Až když potom jako ke konci než tatka umřel, tak tam byly spory, ale to bylo kvůli jejímu potom ještě novějšímu manželovi. Takže to je něco asi úplně jako jinýho, ale v rámci toho mého dětství spolu vycházeli dobře i jako s rodinou celou, takže to asi nemůžu říct. Pamatuju si jenom jednu situaci, a to bylo, když mě odvezl tatka na basket, ale já jsem nevěděl, že ten basket je zrušený. To bylo ve vedlejším městě, mi bylo já nevím 9-8 let a já jsem se rozhodl jít domů pěšky. A shodou okolností tak po té silnici jeli mamka s Martinem a vzali mě k nim domů. Akorát tatškovi to neřekli až do večera a to mi přišlo jako sviňárna od jako od mamky, protože on pak nevěděl, kde jsem a myslel si, že jsem se ztratil a tak. Takže tam začal rvát jako jak na ní, tak i na nevlastního otce, že jo. Což jako chápu. To je asi jediná hádka, co si pamatuju, že mě mezi sebou měli.

Tazatel: Pamatuješ si, jak mezi nimi probíhala komunikace a domluva? Ohledně tvojí výchovy a tak podobně, jestli v tom spolu byli zajedno?

Tomáš: Jo, tak oni mě hlavně vedli od malička jako sportovce a dost mi přispívali na kroužky, takže já jsem střídal sport za sportem. Což si myslím, že není špatně. Všechno jsem dělal docela jakoby na vysoký úrovni bych řekl, to co šlo. A jinak jako ve škole jsem nikdy žádný problémy neměl, jsem se učil hezky, takže to jakoby tatka se úplně moc jako nestaral o školu jenom se ptal vždycky co známky, jakože jestli se učím dobře a tak dále, ale nikdy jako se nepletl do té výchovy, jakože by to mamka měla dělat takhle a takhle a nic prostě to nechal jako na ní tohlencto ale samozřejmě se jako zajímal. A jinak s mamkou jsme tam měli nastavený, že prostě po škole povinnosti, no až potom zábava. My jsme se hlavně s bráchou ještě jako starali v uvozovkách o ségru, jsme na ní museli prostě dávat pozor. Byli jsme velký bráchové, takže on ji do školky dováděl a já jsem ji přiváděl tady, ale vždycky jsme se jako střídali a ještě jsme měli psa, takže to jsme jako venčili. Takže jsme si museli počkat, než přijde jako nějaký rodič,

nebo prostě být tam vždycky 1 se ségrou aby prostě nebyla sama doma. A potom jsem většinu času strávil na hřišti fotbalem, hokejem. Ale jinak jako výchovu, jako asi bych řekl normálně hlavně přes ten sport no, což si myslím, že i to mě naučilo.

Tazatel: Proběhly u tebe nějaké reakce na tu rodinnou situaci třeba ve školním prostředí?

Tomáš: Já bych právě neřekl, já jsem byl jako showman po tatškovi. Že tatka byl takový šoumen, já jsem byl taky takový spíš šašek třídy, nebo jak to jako nazvat, takovej oblíbenej v kolektivu. Že naopak si nemyslím, jako že by to mělo nějaký vliv. Tak hlavně já jsem měl, že jo nejlepší kamaráda, třeba ten měl taky rozvedený rodiče, takže jakoby to nebylo tak, jako že by to nebylo normální. Naopak mi to přišlo naprosto normální a bral jsem to, že to tak prostě je.

Tazatel: Bylo pro tebe to téma nějak citlivé?

Tomáš: Já nevím...asi nebylo.

Tazatel: Jak se ta rodinná situace měnila v průběhu tvého dětství a dospívání?

Tomáš: K změnám došlo teda hlavně ze strany mamky. Kdy vlastně když se rozvedla s tatškou, tak si našla Martina, s ním byla několik let. Když mi bylo nějakých 11 let, si myslím, tak jsme se stěhovali do Břeclavi, protože tam měla nového manžela a s Martinem se rozvedli. No po roce a půl jsme se zase vrátili zpátky, protože s tím manželem se taky rozvedla, a pak se právě dali na chvíli dohromady znova s tatškou a spolu vydrželi rok, potom si našla dalšího chlapa. S tím se vzala potom a odstěhovala se s ním do Blanska – to já už jsem se s ní nestěhoval a zůstal jsem s tatškou. No a od toho po 3 letech a po 2 dětech, co s ním měla, tak odešla zase zpátky. A vlastně vzala se teďkonc nedávno jejího 5. manžela. Takže to byly zásadní změny, hlavně to stěhování a vím, že i v mládí jsme se prý jako dost stěhovali třeba jako s tatškou, když byli s mamkou, tak jsme se třeba stěhovali dvakrát z baráčku do bytu a tak dále. Já si myslím, že ta asi největší změna pro mě, byla v té polovině 5. třídy, tak jsem se přestěhoval s mamkou do té Břeclavi, takže zase nový kolektiv a tak a byl jsem tam do konce 6. Třídy. A potom jsme se zase vrátili zpátky, takže zase znova jakoby do té stejné třídy, ve které jsem byl předtím.

Tazatel: A jak probíhal tvůj kontakt s otcem, když si bydlel v Břeclavi?

Tomáš: Tak, jelikož se mi tam líbilo, tak už to nebylo úplně co víkend, ale taky jako přes víkendy a tatka si vždycky pro mě jako zajel, nebo jsem jel autobusem, vlakem...jak to šlo. Ale zkrátka v té Břeclavi bylo jako více možností, právě co se týče toho sportu a že jsem měl často víkendové zápasy třeba. Jako když to šlo, tak jsme se viděli s tatškou. Ono, hlavně, když jsme

se stěhovali do Břeclavi, tak vím, že mi nebylo právě těch 12, ale že to bylo takové to, že za chvíli ti bude 12, tak si řekneš a půjdeš k tatškovi, že to takhle bylo takhlenc jako v uvozovkách v plánu, že jsem to jako takhle chtěl, ale tam se mi zalíbilo, protože tam prostě jsme byli skvělejší kolektiv a i jako ve sportu se mi tam dařilo. Takže nakonec z toho sešlo a i tatka řekl, že tam vidí jako budoucnost jako třeba profesionálního sportu, takže to ani jako nechtěl, abych šel zase zpátky. No a vlastně potom, těsně, než se mamka odstěhovala do toho Blanska, tak se stalo, že tatka omarodil, vlastně měl rakovinu. A já už jsem šel potom na střední školu, takže jsem vlastně šel bydlet k babi, tedy mamce od tatky a vlastně tam jsme bydleli s tatkou a ten tam jakoby s tím bojoval. Tam vlastně potom i umřel, když mi bylo 16 let. A Já jsem pak už zůstal bydlet u babičky, se kterou máme jako úžasný vztah, takže tak. To byl takový divočejší, protože mamka samozřejmě nechtěla, abych bydlel u babi, ale my jsme se domluvili jako rodina, že budu bydlet s ní, protože jsem tam měl i střední školu a mamka bydlela až v Blansku, takže kdybych bydlel s ní, tak bych musel přestupovat na jinou střední a zase měnit kolektiv. No, takže potom přišli jako soudy mezi babi a mamkou, o tom, kdo mě bude mít v péči. A to už jsem si právě řekl, že chci zůstat jako s babi, takže mě dostala do pěstounské péče. Potom jsme se s mamkou dost pohádali, i babi se s ní pohádala a zhruba 2 roky jsme se jako vůbec neviděli a kontakt, tak žádný nebyl. Což jako dávám za vinu dost samozřejmě jí, ale i jejímu manželovi tehdejšímu úplně nejvíc.

Tazatel: A vnímal jsi třeba u rodičů nějaký nátlak, nebo pokusy o manipulaci tebou proti tomu druhému?

Tomáš: Tam spíš jako z pozice matky, otec tohlencto nikdy, jako ten by neřekl křivý slovo na mamku. Dokonce někdy když jsem si jako postěžoval na mamku, že s prominutím jsem řekl, jakože je kráva, tak to on mě jako seřval, že takhle o ní mluvit nebudu. Takže ten jako nikdy ale od strany mamky a zase s tím svým tehdejším manželem, co jsme vyrůstali v období od 4 do 11, tak tam jako byly podle mě náznaky jako dost velký, jak se mě snažili přemluvit, abych měl stejný příjmení jako oni, ale jako nikdy jsem se nedal a vím, že jako když jsem to řekl tatškovi, tak ten jako říkal, že by to jako v životě nedopustil a ne že by se jako potom pohádal s mamkou.

2.ČÁST: SOUČASNOST

Tazatel: Kolik je ti let a v jaké životní fázi se právě nacházíš?

Tomáš: No tak, momentálně mám dlouhodobý vztah 4 roky. No a momentálně pracuji jako prodejce aut a jakože momentálně se nacházím jako ve fázi života, kdy jsem jako naprosto ve všem spokojený si myslím. Kdy jako mám super práci, řekl bych, že jich dobře placenou. Mám jako skvělou přítelkyni máme krásný byt, krásný vztah s rodinou, krásný vztah s její rodinou. Takže asi ve fázi spokojenosti a takové nějaké životní harmonii no. Že jako nemám nic, co bych momentálně asi jako musel řešit něco jako vážnějšího nebo tak. Jinak mám vystudovanou střední hotelovou školu, právě o které jsem předtím mluvil s maturitou, takže na vysokou školu jsem nepokračoval. No a tak asi to je tak to shrnutí.

Tazatel: Jak vnímáš rozvod tvých rodičů teď zpětně? Bylo podle tebe správně, že se v jejich situaci rozvedly?

Tomáš: Těžko říct, já si myslím, že měli jako moc brzo dítě, že to byl ten problém. Dřív byla jako jiná doba, ale nevím, nevím, jestli kdyby se vzali až později a měli později jako mě tak jako jestli by se to bylo vyřešilo, asi spíš ne, spíš myslím, že to bylo jako dobře, že se jako rozvedli, jestli si nerozuměli, což samozřejmě do toho asi nikdy jako neuvidím. Protože to ti asi nikdo neřekne už nebo možná že jo nevím. Ale tak to cítili a prostě, za mě to bylo asi jako dobrý. No a to potom fungovalo všechno si myslím dobře. Takže nejde říct asi, že by udělali něco špatně, nebo ne. Další faktor byl ten, nevím ani jak dlouho spolu předtím chodili. Já si myslím, že zas tak dlouho ne, no ale ve 20 letech, že jo můj tatka musel vychovávat i její čtyř roční dítě, což taky není sranda. Takže i to si myslím, že třeba mohlo dát jako faktor toho, že to měli nějakým způsobem těžký. Nevím, když to řeknu blbě, mohl on kecat do výchovy bráchy. Mamce se to nemuselo líbit. Nevím, těžká situace.

Tazatel: A co si teď zpětně myslíš o tom řešení, že si byl svěřen do péče matky?

Tomáš: Nevím. Asi dobře z pohledu toho, že jsem vyrůstal jako s bráchou a ségrou. To asi rozhodně, my jsme byli sourozenci jako co se o sebe dokázali postarat a měli jsme fakt jako hezkej vztah vždycky. Ale vždycky jsem chtěl teda být s otcem, ale tam by to asi jako nešlo, protože otec byl voják a jako neměl ženu. Tak nevím, asi to bylo dobrý, jakože nemůžu říct, že by to byly nějaký špatný rozhodnutí nebo takhle něco.

Tazatel: Takže v tu chvíli si to chtěl jinak, ale teď hodnotíš, že to bylo správně?

Tomáš: Jo. Jo jo. Jo tak u tatky jsem byl jedináček, což jako mně vyhovovalo, protože jsem měl všechno. Takže si mě trochu rozmazloval, což je asi dobře. Ale zase tam u mamky jsem se musel učit jako dělit, nebo prostě jakože, máš tam tu podporu toho bráchy a ségry takže i o

ségru jak jsme se starali s bráchou, takže nám to jako dalo do budoucna si myslím dost. Se umíme postarat prostě o malé dítě. A že jsme ji přiváděli, odváděli do školky, když byli v práci mamka s nevlastním tatškou, tak jsme se jako nic starali, vařili jsme jí, dělali jsme s ní úkoly, takže takový pěkný to bylo.

Tazatel: Napadá tě něco, co by mohli udělat rodiče líp?

Tomáš: Asi nemůžu říct nic. Já si myslím, že udělali všechno, a nebo minimálně se snažili udělat všechno pro to, abysme byli šťastní a aby to fungovalo. Takže nemůžu říct, že by udělali něco špatně. Nebo jako cokoliv jsem chtěl, tak jsem měl. Samozřejmě. Jakože když jsem prostě chtěl dělat nějaký sport, tak jsem mohl. To jsem začal hrát basket, potom jsem na to navázal fotbalem, protože to zase hráli potom jako kluci ze třídy a z vedlejší, se kterou jsme byli jako parta, do toho jsem chodil hrát hokej za školu a všechno jako tak nějak jako závodně a vždycky mi jako na všechno prostě přispěli a všechno mi jako koupili. Všechno, co jsem prostě potřeboval, tak mě jako naučili. S tatškou jsem chodíval, jak jsem říkal hrát ping pong, takže jsem měl svoji ping pongovou pátku, měl jsem svojí tenisovou raketu, měl jsem kopačky prostě nový, pokaždý co jsem potřeboval. Takže nemůžu říct ani půl slova, že by udělali něco špatně. Prostě cokoliv jsem chtěl třeba hrát, tak jsem vždycky jako mohl. Prostě bylo to moje rozhodnutí, a tak prostě to řešení, jak to udělat vždycky našli.

Tazatel: Cítíš k rodičům ještě takhle zpětně nějakou zášť?

Tomáš: Jako co se týče toho rozvodu, tak to ne, ale potom jak tatka umřel, tak mamce mám za zlý pár věcí, ale už to máme spolu tak nějak vyřešený.

Tazatel: Jaký je tvůj momentální kontakt s matkou?

Tomáš: Tak píšeme si, voláme si a bydlím že jo na druhé straně republiky, to je nějakých 350 km, takže to není jak na denní bázi, ale jako třeba jednou za týden si zavoláme, napíšeme. A vídáme se teďkon teda málo. No a nevím, co říct. Není to zas tak stálý jakoby, ale je to asi spíš z toho důvodu, že ta vzdálenost. Jinak, když jsem bydlel potom kousek od ní, tak jsme se vídali jako skoro denně. Takže není tak, že bychom nechtěli.

Tazatel: A jak vycházíš s tvými nevlastními sourozenci?

Tomáš: No začnu s bráchou nejstarším, tak s tím jako asi skvěle. Jako nevím, nevím co bych řekl, tak jako nevídáme se úplně nejpravidelněji, ale prostě když se vídáme, jak je to super se ségrou, tak to bylo do mých 16 let. Jakože jsme byli jako nejlepší kámoši se dá říct, pak jsme se jako ne že odcizily, ale ona šla bydlet jinam, tak se to jako utnulo. No a teďkonc tak se z ní

stala taková namyšlená holka, ale máme se rádi, jako nejde jako říct, to prostě jenom ta vzdálenost, jelikož bydlím pryč a oni všichni tam v okolí. Skrz to se nevidám s nimi já tak často, jak se třeba oni vídají, ale jinak si myslím, že v pohodě. No potom ještě mám dva bráchy, že jo malý ale. To už skoro neberu ani jako za rodinu se dá říct. Prostě to už jako...mám je rád, to neříkám, že ne, ale prostě se s nimi nevidím skoro vůbec a ani je moc neznám.

Tazatel: Jak probíhají vaše rodinné setkání a jak spolu trávíte čas?

Tomáš: Často s alkoholem, tak se vidíme jednou za čas, tak si prostě rádi připojíme, ale asi to není to hlavní, vídáme se na Vánoce pravidelně. Vždycky to jako minimálně, nebo když jedem prostě za rodinou, tak se vždycky jako sejdem celá rodina. Kecáme a dáme si nějakou deskovou hrou. A povídáme si o tom, jak žijeme no.

Tazatel: Jaký je tvůj současný pohled celkově na manželství a rozvody?

Tomáš: No. Jsem z toho asi poučen si myslím, že jsem si z toho vyvodil to, že se nehrnu do manželství za každou cenu. Prostě nechci to asi jako po půl roce, ani po roce, nebo momentálně ani po 4 letech prostě jako ne. Ale jednou jo, to bych chtěl do manželství, ale opravdu si potřebuju být na 100 % jistej. A na rozvody prostě nevím. Prostě lidi by se neměli rozvádět, pokud mají děti. Jako pokud si někoho vezmeš a rozvedeš s ním, protože ti to neklape po nějaký době, tak seš blbec, ale je to asi okay, ale pokud máš děti, tak prostě by ses do toho manželství nebo do těch dětí neměl hrnout. Jo, takže spíš jsem pro to být spolu jako delší dobu, bez nějakých jako vážnějších závazků, co se týče dětí a manželství a tak dále. A po nějaký době, až jako budeš vědět, že ti to s tím člověkem funguje, tak se do toho pusťte. Ale jako na manželství se těším, ale nevím teďkom to ještě není na pořadu dne a děti ještě taky ne.

Tazatel: A plánuješ někdy děti?

Tomáš: Jo rád.

Tazatel: Bereš rozvod jako vhodné řešení, i když jsou už v tom manželství děti? Jak by ty ses třeba v takovou situaci zachoval?

Tomáš: Jo, to je těžká otázka. Asi nedokážu odpovědět, jak by jsem se já zachoval, ale i kolikrát to je jako dobrý řešení. Jako že jo, prostě pokud to jako nejde nebo pokud je to jako na nějaký dobrý domluvě, samozřejmě pokud není nevěra, nebo já nevím co, tak asi jako jo, jděte to udělat tak, aby to prostě nerozbilo celou tu rodinu. Dá se to vyřešit prostě, že se spolu budete vycházet všichni dohromady a vídat se můžete jak chcete. Takže asi to je i dobrý řešení, ale nevím, jak

bych se zachovali já. Může to být i dobrý řešení, ale samozřejmě je to asi poslední varianta po který šáhnout.

Tazatel: Jak probíhaly v tvém dospívání nebo v tvé dospělosti tvoje partnerské vztahy?

Tomáš: Tak já jelikož jsem byl docela dost vyspělý, tak vlastně už v mých 13 letech jsem randil. Kdy vlastně ve 14 si myslím, že jsem měl první jako vážnější vztah. Bylo to no prostě s holčinou z jiného města, kam jsem jako dojížděl. To jsme byli spolu asi 2 roky, pak jsme se rozešli, tak jsem nikoho asi nehledal. Až když jsem vlastně přestoupil ze základní školy na střední školu, tak vlastně jsem si našel další přítelkyni, se kterou jsem byl půl roku, ale prostě nám to neklapalo po roce. No a potom jsem měl vlastně další vztah, ten trval zhruba 3 a půl roku...něco takového, a to nebyl dobrý vztah. No a teď konc mám 4 roky přítelkyni no...a jsem naprosto spokojenej.

Tazatel: Měl si problémy s tím tyhle partnerské vztahy navozovat, nebo potom udržovat?

Tomáš: Nemyslím si, že by to byla pro mě potíž...to určitě ne. Možná ten jeden, co trval třeba půl roku, to bylo takový složitější.

Tazatel: Je alespoň jeden z tvých rodičů vzorem pro tvůj partnerský vztah?

Tomáš: Asi ne. Tak mamka, tak ta měla že jo 5 manželů a během toho jsem poznal asi dalších 10 jejích jako přítelů, takže to určitě ne. No a tat'ka měl vztahy dva potom a ten jeden až do konce. Ale že by byl vzorem přímo asi se nedá říct, protože prostě pro mě je vzor, spíš naopak to, když spolu vydrží jako manželství celou dobu, než že se jako rozvedou. Takže jako napůl tat'ka, protože už se jako třeba potom ani brát jako nechtěl, nechtěl mít žádný další děti, protože už prostě měl mě, ale, že by to bylo nějak jako vyloženě vzorem...to se asi tak říct nedá, jako co se týče vztahu. To asi ne.

Tazatel: A máš někoho, kdo tě inspiruje pro tvůj vztah?

Tomáš: Jo tchýně s tchánem. Prostě mají to hezky, že jo...prostě pohádková rodina pro mě. Takže i proto si myslím, že tam jezdíme častěji než třeba za mojí rodinou, protože se tam cítím prostě líp. Co se tohleuctoho týče. U nás kolikrát panovalo prostředí, kde jsme se hádali kvůli kravinám, tam se prostě nehádají nikdo s nikým, takže...asi jo asi rodiče od přítelkyně.

Tazatel: Vidiš nějaké spojitosti, nebo naopak odlišnosti mezi tvým současným dlouhodobým vztahem a mezi třeba nějakými vztahy tvých rodičů?

Tomáš: Tak odlišnosti jsou asi velký, tak prostě nevím...dáváme si tu lásku mezi sebou prostě najevo. A to na denní bázi milionkrát klidně. Právě že jako nevidím spojitost žádnou, jakože mezi mým současným vztahem a vztahem, co měla mamka nebo tatka. A to jsem si asi nikdy jako nevšímal.

Tazatel: Ještě bych se tě zpětně chtěla zeptat na nevlastní rodiče. Jaký jste spolu měli vztah v dětství a jaký teď?

Tomáš: Takhlenc asi spíš nevlastní rodič byl asi pro mě jenom jeden a to byl první matčin přítel. Tak toho asi bych označil jako za nevlastního rodiče, protože jsem se znal i nebo znám se do teďka a vídáme se do teďka i jakoby s jeho rodiči, tedy pro mě babi a dědou, tak to jako беру jako za vlastní tu rodinu. Prostě pro mě to není asi nevlastní rodina. Nevím, furt s nimi prostě mám hrozně vztah. Martina jsem se ze začátku trochu jako bál, ale řekl bych že se té rodiny chopil super. Ale neměl jsem ho ze začátku rád, ale až postupně. Asi to bylo jenom v mojich očích, že jako nebyl to špatný člověk ani není. Naopak si myslím, že je velice jako dobrej a vždycky se ke mně choval jako hezky, takže toho mám rád a do teďka se vídáme. I celou tu rodinu mám rád, protože prostě mě brali za vlastního já brala za vlastní je. Ale potom ty další už jako jsem nikdy tak nějak rád neměl no. Co jsme se přestěhovali do Břeclavi, tak to byl vyloženě jako zlý chlap. V životě jsem s ním jako asi ani nemluvil o samotě. Nebyli jsme kámoši nic, prostě pro mě to byl jenom pán, u kterého žijeme. Potom si vzala vlastně dalšího, ke kterému se stěhovala do toho Blanska a s tím jsem si rozuměl, to zase jako nemůžu říct, jenže později se ukázalo, že je to hrozný manipulátor. A teďkonc je vlastně 3 roky vdaná a s tím máme jako pěkný vztah, ten se k mamce chová hezky k nám se chová hezky, snaží se, takže tomu zase jako nemůžu vytknout jako nic, no. Takže toho mám rád, toho si vážím.

Tazatel: A tatka měl nějaké partnerky?

Tomáš: Tak ten si pamatuju, že měl dvě. Nebo asi jich měl víc, ale to, co si pamatuju, tak měl jako dvě. Ta první byla jako mladší o dost, ale jako byla skvělá, jako uměla se hezky ke mně chovat i jako starat, když to řeknu jako blbě. Takže i s její vlastně rodinou jsem se měl rád a když jsme se viděli, tak jsme se jako pobavili. Jako do teďka si mě pamatujou, že mě měli všichni rádi a tak dále, takže s tou to bylo super. No a potom vlastně měl dlouhodobě druhou přítelkyni, s kterou byl asi...no hrozně dlouho, ona s ním byla vlastně až do jeho smrti. A s tou jsme tak nějak... mně přišlo, že vždycky soupeřila se mnou, že aj žárlila na to, že tatka jako chce strávit ten čas se mnou a ne s ní. A hele jako nebyli jsme nějak špatně k sobě. Taky si

myslím, že se ke mně chovala jako hezky a takovej neutrální vztah, asi bych řekl. Ne že bysme se milovali, ale ne že bysme se jako neměli rádi. Prostě taky byla super, nemůžu říct nic.

Tazatel: Jaké pro tebe bylo to, že se ti takhle střídalo spoustu těch dospělých lidí v životě, co nahrazovali tvé rodiče?

Tomáš: Že jich bylo hrozně. To jsem asi dokázal jakoby oddělit, že jsem si neřekl, že nahrazujete mi mí rodiče...to vůbec prostě byl jsem s mamkou a s nevlastním otcem, kterého jsem respektoval jako nevlastního otce prostě a bral jsem ho tak, že jsem mu i říkal tati. Takže jsem ho jako bral jako prostě svého druhého otce. No a prostě měl jsem tatku a ten měl prostě přítelkyni. Takže jsem to nikdy nebral nějak jako že by mi nahradil někdo otce nebo tak něco. To jsem si vždycky dokázal zase jako říct, že prostě to tak není.

Tazatel: Jak se ti v průběhu tvého dětství a dospělosti dařilo navozovat a udržovat přátelské vztahy?

Tomáš: No asi úplně v pohodě. Řekl bych, že udržování možná ne tolik...ale to nebyla moje chyba, dost přátel jsem poslední dobou ztratil. Ale jakože kamarádů mám spousty. Samozřejmě s některýma se vidáme míň a s některýma víc. Ale nemám problém navázat přátelské vztahy, ani si je udržet. Naopak, vždycky jsem byl ten, který dokázal navázat spoustu kontaktů a byl jsem oblíbený v kolektivu.

Tazatel: Řekl bys, že tato tvoje vlastnost souvisí s genetikou, nebo je to spíš tím, čím sis prošel?

Tomáš: Jo to mám po tatkově to není nic čím bych si jako prošel, že by to bylo tím mám to jenom prostě po tatkově a po babi.

Tazatel: Kolik přátel bys řekl, že v současnosti máš přátel, a jak blízkých?

Tomáš: Já bych řekl, že dostatek blízkých. Ne moc, když už mám přátelé, tak jsou jako fakt blízcí.

Tazatel: Řekl bys, že tě nějak ovlivnilo pohlaví rodiče, se kterým si vyrůstal?

Tomáš: Ne, absolutně nijak. Vůbec nějak pohlaví v tom asi nehrálo roli.

Tazatel: Co všechno v tobě rozvod rodičů zanechal a co si z toho odnášíš do svého vlastního života?

Tomáš: Já právě přemýšlím, jakože ale asi ani pozitivní ani jako nějak negativní zase jako nevidím v tom nějaký rozdíl. Možná to je tím, že spolu dobře vycházeli, že kdyby tam byl

nějaký jako rozepře, a byli by tam prostě mezi nimi boje, tak asi by to bylo jiný to jako jo, ale jelikož to fungovalo tak jak to fungovalo, takže dobře, tak si nemyslím, že by to mělo nějaký dopad. Jediný, co prostě tak vím, že se jako já do toho nehrnu do nějakýho manželství do těch dětí a prostě doufám a udělám pro to maximum, abych...prostě každé chce mít jako fungující rodinu, takže to si myslím, že asi tohle je asi jako jediný dopad. Prostě vidím v tom, že nechci, aby moje děti vyrůstali v něčem, v čem jsem vyrůstal já – v nefunkční rodině nebo v rodině, kde se střídají prostě partneři, nebo prostě, kde se jako stěhují s těma děckama, takže to jako nechci určitě. Takže spíš mi to dalo do budoucna sen, že chci si prostě splnit to, mít zdravou a šťastnou rodinu, a ne prostě rozlítanou, nešťastnou a rozvedenou.

Příloha č.4: Respondent č.2 David

RESPONDENT Č.2: David, 26 let

1. ČÁST: MINULOST

Tazatel: Kolik let ti bylo, když se tví rodiče rozvedli?

David: Nebyl mi ještě ani rok. K oficiálnímu rozvodu došlo pár měsíců po tom, co jsem se narodil, ale táta opustil mámu už v porodnici.

Tazatel: Jaká byla rodinná situace před tím rozvodem? To znamená, jestli byly rodiče sezdání, nebo jestli jsi měl nějaký sourozence?

David: Rodičům bylo oběma pětadvacet, když jsem se narodil, a to byli dva roky manželé. Já si z toho samozřejmě nic nepamatuji, ale z toho, co jsem slyšel, tak předtím, než jsem se narodil, tak táta podváděl mámu. A když jsem se narodil, tak oznámil mámě, že ji opouští. Takže ona už potom z té porodnice šla už sama a pak se rozvedli. Myslím, že pak už to bylo rychlý a bylo to na dohodu. Byl jsem svěřen matce a otec s tím souhlasil, neprobíhaly tam žádné dlouhé soudy nebo tak.

Tazatel: Jakým způsobem ti pak byl vysvětlen ten rozvod?

David: No, já vím, že jsem se vždycky ptal, nebo já si to moc nepamatuju, ale že jsem se jako ptal vždycky jako kde je táta nebo jako že jsem vždycky viděl, že děti mají prostě tátů, tak jsem se na to ptal a máma mi říkala něco ve stylu, jakože že táta s náma není, že prostě má jinou rodinu. Prostě mi to máma jako řekla, že táta prostě s námi nebydlí, protože má jako jinou rodinu. Protože když vlastně já jsem se narodil, tak on už čekal dítě jako s někým jiným, takže on hned jako na to měl už jako jinou rodinu, prostě jako...jako hned. Snad jsem odpověděl na otázku.

Tazatel: Určitě. A jak probíhal kontakt s tvým otcem, u kterého jsem nebyl v péči?

David: Neprobíhal, viděl jsem ho třeba dvakrát za život. Poprvé si pamatuju, že přišel jako k nám, mně mohlo být ty jo, tak třeba 8 a pak jsem ho dvakrát asi potkal náhodně ve městě. A to jsme se moc nebavili no.

Tazatel: Dokážeš popsat důvod, proč k tomu kontaktu nedocházelo?

David: Jako on podle mě asi jako nechtěl, nebo jako co mi máma říkala. Samozřejmě, nebyl jsem tam. Nevím, jak to bylo, on měl nejspíš jako výčitky z toho, že prostě mámu opustil, tak mu bylo blbý. Prostě se za to cítil blbě, když se mnou byl, jsem tak pochopil. On mě jako nikdy nekontaktoval. Já vím, kde bydlí nebo jako věděl jsem, kde bydlí, protože bydlel vedle mého bratrance a já nevím, jak je to dlouho...2 roky, co jsem jako si řekl, že protože s tátou mám spojených spoustu mých témat, co si teď tak nějak řeším, tak prostě jsem mu napsal před dvěma

lety dopis. Vlastně ještě předtím jsem mu volal, že už jsem ukončil studium a začal jsem pracovat, takže už mi nemusí posílat alimenty. Ale pak v tom dopise jsem mu psal, že bych ho rád viděl, že jsem jeho syn a že jsem prostě v pořádku a tak. Na to mi neodpověděl a od té doby už asi tak nějak nemám potřebu ho kontaktovat ani vidět.

Tazatel: A v průběhu tvého dětství a pak dospívání si stál o váš kontakt?

David: Ty jo. Dřív asi jako ne, v dětství jsem byl spíš na něj naštvanej. Za to, co mámě udělal, a vidět jsem ho nechtěl, řekl bych, že to byl jako čistej vztek. Takže jsem ho jako asi nechtěl vidět. Když jsem ho potkal, tak to bylo takový spíš jako zvláštní, než jako že bych ho nějak jako chtěl vyhledat nebo prostě říct nebo tak.

Tazatel: Jak probíhala dál k tvoje rodinná situace? Přišel do tvého života nevlastní rodič nebo sourozenci?

David: Jo sourozence nemám, určitě bych ho chtěl, ale mamce je 51, takže teďka už to asi úplně neklapne. Vím, že mamka měla jako přítele, když mi bylo třeba 12 chvilku, ale to jakoby úplně nevím. Úplně nevím, jak to probíhalo. Nejspíš spolu byli krátce, ale potom před nějakými 10 lety, tak si našla přítele, se kterým je do teďka a neberu ho jako tátu, беру ho prostě jako mamky přítele. Když se dali dohromady, tak mně bylo já nevím 18, tak jakoby nemám k němu jako vztah, že by to byl jako táta. Ale prostě je to jako mamky přítel.

Tazatel: A s těmi nevlastními sourozenci od táty si byl nějak v kontaktu?

David: Jakoby jo. Nevlastní brácha, kterej je vlastně o 9 měsíců mladší než já, tak jsem s ním chodil na stejnou střední školu, ale jako nikdy jsme nebyli v kontaktu. Párkrát jsme se potkali v hospodě, kde jsme jako prohodili, jakože jsme asi bráchové, ale byly to spíš takový small talky jako s tím, že se jako někdy uvidíme a někam zajdem, ale nikdy jsme nikam nezašli. A pak mám ještě nevlastní ségru, která je teďka na střední škole a tu jsem potkal úplně náhodou, že v rámci mýho povolání jsem byl jako na střední škole lektorovat a ona za mnou přišla, že je asi moje nevlastní sestra. Takže to byl takový jako hustý a s tou jsme si psali i chvilku. A je to tak 3 roky nazpátek a s tou to taky nevyšlo, protože pak jsem se odstěhoval a už na to úplně nebyl prostor, ale jako s tou jedinou bych jako někdy v budoucnu, jako i se třeba jako sešel, jakože to si dokážu představit, ale s bráchou ne, ten je takovej jako problémovej.

Tazatel: Jaký byl po rozvodu vztah tvých rodičů? Byli spolu v kontaktu?

David: No vlastně vůbec žádný kontakt neměli, jenom jako táta posílal jako alimenty a to bylo všechno. Máma ho potom vůbec neviděla. Vím, jakože můj strejda jako mamky brácha, tak s ní byl nějak trošku v kontaktu, ale jako spíš pracovně než jako nějak jako jinak.

Tazatel: Ty si teda v podstatě nepamatuješ ten samotný rozvod, ale jaké pro tebe bylo vyrůstat bez otce?

David: To je zajímavé no. No asi jako teďka už to беру jinak, než jsem to bral, když jsem byl malej. Když jsem byl malej, tak jsem to bral jako jako křivdu. Tak to bylo na to, že jako mámu nechal samotnou a prostě spíš jsem si jako tu situaci představoval a štválo mě to. Ale jako máma mi o něm nic moc nikdy neříkala. Prostě ta představa, že se ti narodí dítě a tvůj manžel tě hned ještě v porodnici opustí a ty už jdeš sama s tím dítětem domů je prostě strašná. To jsem si říkal, že to muselo bejt pro mámu těžký nebo jako prostě nepříjemný. Tak to mě jako vadilo vůči mámě. A pak samozřejmě takový to, když já nevím tátové mých kamarádů je učili třeba řídit nebo prostě takový ty jako věci, který jako tátové s těmi jako syny dělají, tak to mě trochu mrzelo. No nebo jako trochu, možná trochu víc. I bych řekl, kdybych to jako vzal jako co se týče...nebo jako i jsem rozpoznal skrz mojí práci nějaký vývojový trauma. Jmenuje se to hole in roles. Je to prostě jako díra v roli, že když 1 z rodičů nefunguje, tak se říká, že to dítě přebírá tu roli toho otce a jakoby třeba má tendenci mámu chránit, ale prostě je to dítě a má být dítě a nemá se jako stavět do té role a to potom jako způsobuje nějaký jako...nevím změny v psychice nevím. No a potom, jako když jsem byl jako starší, bylo to po škole, tak jsem nějak na to postupně jako měnil názor. Tak už jako to, že máma o tátovi vyprávěla víc s tím, že jako popisovala jakej byl a takhle tak říkala, že vlastně neměla na něj žádnou averzi, prostě potom už o něm mluvila víc. Taky už mě jako překvapilo a vlastně říkala, že to byl jako dobrej člověk, jenom prostě udělal takhle jako přešlap, tak pak se to nějak ve mně jako...no, jak bych to řekl tak jako...vyzrálo v hlavě a potom jsem ho chtěl kontaktovat s tím, že kdyby stál o kontakt, tak jakože bych si to dokázal představit. No ale jako nechtěl. Takže...a vlastně to chápu, protože i pro něj to musí bejt jako těžký, že jsem si říkal, že jak jsem mu volal a poslal jsem mu ten dopis, jestli si třeba nemyslí, že chci nějaký prachy nebo dědictví nebo takhle. Jo, tak jsem si jako říkal, že to vlastně jako chápu. Takže tak, ale i tohle jsem mu napsal v tom dopise, že nic takovýho jako nechci, že jsem prostě chtěl jenom jako nějakou jako poznat. Určitě nějaké vlastnosti nebo jako různé věci mám po něm, takže jsem ho chtěl poznat blíž. Takže od toho dětství se to dost všechno proměnilo.

Tazatel: A jaký byl tvůj vztah k matce v dětství v dospívání?

David: Jo jako super jakože. Já právě asi tím, jak jsem...nebo jakože slyšel jsem, že jsem byl hodný dítě, že jsem moc nezlobil a nikoho jsem nepotřeboval a jako mám hezký vzpomínky z dětství. A s mamkou máme jako dobrej vztah mi přijde, jakože i jako dřív, i jako teďka, že

samozřejmě jsou nějaký věci, který prožívá asi každý dítě, jakože prostě se chce odstěhovat od rodičů, protože ho rodiče štve, ale to je asi jako všude. Jinak ten vztah máme dobrej.

Tazatel: Máš ještě něco, co bys chtěl říct k minulosti – tedy k dětství a dospívání?

David: Ještě mi mamka říkala, že jsem častou tíhnul, jako když jsem byl malej, tak jsem jako tíhnul k chlapům, jakože třeba ke strejdovi, jakože jsem s nima chtěl trávit čas, možná právě tím, že ten táta jak on tam nebyl, tak jsem chtěl pak trávit čas s někým, kdo byl chlap.

2. ČÁST: SOUČASNOST

Tazatel: Kolik ti je let a v jaké životní fázi se právě nacházíš?

David: Je mi 26 let a nacházím se ve fázi, kdy teďka čtvrtým rokem už pracuju, teď jsem se přestěhoval s přítelkyní do jiného města, už tady bydlíme půl roku. Jsme s přítelkyní...teďka to byly 3 roky.

Tazatel: A jakou máš vystudovanou školu a kde pracuješ?

David: Mám vystudovanou vyšší odbornou školu obor sociální práce a sociální pedagogika a pracuju jako krizový intervenent lomeno sociální pracovník.

Tazatel: Jak vnímáš ten rozvod teď zpětně? Je něco, co mohli tví rodiče udělat lépe?

David: Jo tak jako táta nemusel podvádět že jo. Ne ty jo, asi nevím, co by měli rodiče udělat lépe, jako já vím, že i ten rozvod probíhal fakt v klidu, že to nebylo nic, že máma nic úplně nechtěla, že by tam byly nějaký jako spory o majetek nebo takhle, že to fakt probíhalo v klidu a vím, že táta jí v tomhle jako vyhověl. Platil alimenty no, takže to bylo dobrý. Takže tak. Ale ty jo, asi nevím, co bych udělal jinak, nebo to, co by mělo bejt jinak. Nic mě nenapadá.

Tazatel: Vnímáš stále k otci zášť, nebo si mu úplně odpustil?

David: Jo. Velice dobrá otázka. Ještě třeba 2 měsíce zpátky bych řekl, že jsem mu odpustil, ale teďka jsem v rámci práce byl na kurzu, jako krizové intervence práce s traumatem, kde to bylo jako i sebezkušenostní. A právě to bylo, že jsme právě mluvili o své rodině a o tom, tak jsem jakoby se překvapil, že jsem tam vlastně jako nějakou jako nějaký zase ten vztek, jak jsem to popisoval na začátku tohoto rozhovoru, takže jsem ho zase cítil. Jakože jsem si myslel, že to mám víc uzavřený, než to možná mám, ale možná je to i tím, že nad tím jako hodně nebo ne, že nad tím hodně přemýšlím, to ne, ale že to jako řeším, jakože to jako nějak ty věci, co mi třeba vadí, tak já jsem takovej analyzátor a prostě nad těma věcmi hodně hodně přemýšlím, že to je prostě nějak furt část jako mé osobnosti. Ale fakt pozoruju fakt jako detaily, co mě třeba rozhodí. Ale jak říkám, jak jsem posílal ten ten dopis, tak to bylo právě v duchu toho, že mu

vlastně jako odpouštím. No ale není to úplně ještě úplně na 100%, jak bych si to představoval. Možný tak 85. Ten kousek mám prostě ještě nevyřešený.

Tazatel: Jaký je tvůj současný kontakt s matkou? Jak často se vídáte, jak trávíte společný čas?

David: No jo, vlastně já jsem se někdy ve 20 odstěhoval. Ale bydlel jsem kousek od mamky a jakoby trávil jsem tam hodně času, a to třeba jako každý druhý den. A teďka jsem se odstěhoval asi 350 km od svého rodného města, takže jakoby jezdím domů, co můžu. Jako třeba jednou za tři tejdny, ale je to spíš tou dálkou než že bych nechtěl. Snažím se tam jezdit co nejvíc.

Tazatel: A jaký máš vztah se svým nevlastním otcem?

David: S tím taky právě trávím čas, to určitě. Takže jo jakoby řekl bych stejně jako s mamkou tak i s ním.

Tazatel: Řekl bys, že vás matkou rozvod a celá situace sblížila?

David: Jo. Já si myslím, že určitě sblížila. Jo, já jsem za to vlastně zpětně i jako rád, že mě ten táta nevychoval, když to řeknu jako...zní to blbě, já vím. Já vím, že si protiřečím asi, ale že ne na jednu stranu jako samozřejmě chyběl mi, jako mrzelo mě to v dětství, na druhou stranu jsem vlastně rád, že mě jako po nějakých čistě charakterový stránce vychovala máma, že to byla zrovna máma a nebyl tam vlastně ten táta, kterej jako by to podle mě tak trošku kazil. Ale to je moje fantazie. Takže určitě nás to jako sblížilo. Proto pro ni bylo i těžší, když jsem se odstěhoval, to nesla těžce. A teďka mi zas nedávno říkala, že to nesla hůř, než úplně čekala. Takže takhle.

Tazatel: Myslíš, že tě ovlivnilo pohlaví rodiče, se kterým jsi vyrůstal? Vnímáš nějaké typické znaky chování pro to pohlaví u sebe?

David: Jo. Jako jako asi jo. Jako je pravda, že i na střední jsem byl jako v hodně ženským kolektivu ve třídě i na vošce. Jako neříkám, že nemám kamarády, ale mám i jako myslím, že jako na kluka mám hodně jako kamarádek. No a možná jako na úklid jsem jako takovej to, ale to je možná i tím, že jsem bydlel sám hodně dlouho. Všechny ty věci, co mě vždycky štvali, že moje mamka říkala, abych si uklidil, tak teďka dělám taky, protože jako, ale to je asi tím, že jsem bydlel dlouho sám. Ale nevím no...nevím jestli to úplně mám jako spojený s tím pohlavím. Myslím si, že ty věci, který jako obecně si lidi myslí, že jsou spíš ženský, jako třeba empatie, tak nemá s tím pohlavím nic společnýho, že to je prostě vlastnost. A to že to jako ženy ovládají víc je jenom jako věc tý výchovy. Ale jakože empatickej může bejt chlap stejně jako ženská.

Tazatel: Jaký je tvůj současný pohled na manželství a na rozvody? Jak bys chtěl, aby vypadal tvůj rodinný život?

David: No, určitě беру manželství pozitivně. Určitě bych ho chtěl, nejlépe s mojí současnou přítelkyní. Jako právě si myslím naopak, že tím, jak jakoby jsem toho tátu neměl, tak právě bych jako chtěl, aby to moje dítě žilo právě v úplné rodině. To jsem si jako vždycky myslel, že je logický, že to takhle má každý, ale právě jsem se dozvěděl, že i táta jako vyrůstal bez táty. A mamka mi jednou říkala, že něco ve stylu, jakože když to zvládl on, tak to zvládnou taky. Jakoby bez táty. No, jak říkám, jakože asi bych právě pro to, že jsem bez toho táty vyrůstal, tak bych chtěl mít velkou rodinu, jakože max tři děti, ale aby byla prostě úplná.

Tazatel: Takže do manželství bys vstoupit chtěl, a po jak dlouhé době vztahu?

David: Asi si myslím, že se to nedá říct jako v přepočtu na roky, že to je prostě jako něco, co jako přijde, jakože nemyslím si, že to je něco, že po třech nebo po pěti, po deseti letech by ti lidi měli jít do manželství, že prostě až to cejtí, nebo až to prostě toho člověka poznají, tak by měli jít jako do manželství. A úplně jako nevím jako číslo, jakože po roku a půl nebo po pěti, nevím.

Tazatel: No mě spíš zajímalo, jak velkou váhu tomu manželství dáváš nebo jak moc je to pro tebe důležité? Jestli spíš na to nespěcháš, nebo naopak by ses do toho vrhnul rychle?

David: To určitě jako na to jako nespěchám, jako že bych potřeboval rychle do manželství, takto asi úplně ne. Manželství je jako pro každého něco trochu jiného. Já to spíš vnímám jako nějaký asi oficiální rituál, ale myslím, že to důležité se děje mimo to manželství, jako že je to ta interakce mezi jako lidmi a určitě jako má smysl. Ale asi tomu jako nepřisuzují tak velkou váhu, jak asi jako ostatní lidi. Nevím, jestli je to spojený s tím, že jsem z neúplné rodiny...to nevím, ale asi tak. Tím neříkám, že nechci do manželství, to vůbec ne, ale jakože to беру asi trochu jako jinak. Ještě to řeknu jinak, takže kdyby jako moje přítelkyně nesnášela svatbu, nebo jakoby nechtěla by mít svatbu a řekla, jako že svatbu mít nikdy nebudeme, tak by to pro mě nebyla překážka. Jakože já svatbu chci samozřejmě nebo jako chci jít jako do manželství, ale jako kdyby ten druhý prostě z nějakého důvodu nechtěl, tak by to pro mě nebyla jako překážka, jakože to ne. Určitě. A já vím, že moje přítelkyně chce do manželství, takže to je taková hypotetická varianta.

Tazatel: Jaký je tvůj pohled na rozvody? Myslíš si, že bys sám někdy přistoupil na rozvod?

David: Víím, že se jako rozvody dějou, že jako rozvodovost je velká. Já samozřejmě, bych nikdy nechtěl jako rozvod. Ale myslím si, že jsou situace, kdy je to rozumný řešení. Z důvodu toho, že mám jako příklad ze svého okolí, kdy se moje kolegyně rozvedla a víím, že jsme se jako o tom hodně bavili, a že jakoby častý je jakoby jako názor, že ty lidi spolu zůstávají kvůli dětem, ale já si myslím, že je to blbost nebo jako že to nedává smysl, protože to, co jako je na

tom jako důležitý, je ten vztah tý mámy a toho táty a jak se spolu chovají nebo jak se k sobě chovají. A jako když jsou spolu jenom kvůli dětem, tak to nedává smysl, protože to ty děti vidí, jak oni se k sobě chovají, to radši, ať prostě, jako se rozvedou a chovají se k sobě dobře, každý v jiném baráku. Ale jako já samozřejmě se nechci nikdy jako se rozvést, to je jako logický, ale jako asi jsou i situace, kdy to dává smysl.

Tazatel: Jak probíhaly v tvém dospívání a v dospělosti partnerské vztahy?

David: Jo tak moje současná přítelkyně je můj první vážný vztah, kdy jsem předtím jako vážný vztah neměl. Nevím, nevím, čím to bylo. Nevím, čím to je, ale jako no...je to můj první vážný vztah.

Tazatel: Je pro tebe alespoň jeden z tvých rodičů vzorem pro tvůj partnerský vztah?

David: Tak táta určitě ne že jo a já máma je pro mě vzorem jako člověk, ale přemejšším, jestli je pro mě vzorem pro partnerský vztah....to asi taky ale ne asi si radši udělám jako jinej vzor, nebo si to udělám radši jako po svém, když to řeknu, nebo jako pro partnerský vztah asi ne.

Tazatel: A máš nějaký vzor pro tvůj partnerský vztah?

David: Jako možná přítelkyně rodiče...ti jsou jako takoví, jako že to by bylo fajn.

Tazatel: Vidiš nějaké spojitosti nebo odlišnosti v tvém partnerském vztahu a v partnerském vztahu tvé matky?

David: Ano určitě. Jako vidím že mamka je taková, že jakože to musí být podle ní, ale jako vznikají tam takový jako situace, kterým by se dalo podle mě jako předejít jako takový jako zbytečný, jako lpění na určitejch věcech, který mě přijde jako malicherný nebo jako prostě zbytečný. přemejšším, jako že to úplně nechci jako oddělovat jako člověka a člověka jako v partnerském vztahu, protože si myslím, jako že i rodiče, přítelkyně nebo mamka a jako její teďka jako přítel, tak jsou to jako hrozně hodný lidi. A asi jakoby je rozdíl v tom, že moje mamka s přítelem nejsou vzití, nemají jako spolu žádný dítě, tak určitě ta dynamika je tam jiná než prostě jako přítelkyně rodiče, který jsou prostě dlouho a mají prostě 4 děti tak prostě fungují jinak, nebo jako je to mezi nima určitě jako jiný. No ale jako. Jestli je to lepší, nebo horší, to to asi jako říct nedokážu.

Tazatel: Jak se ti daří a dařilo ty partnerské vztahy navozovat a potom udržovat?

David: Úplně nemám nějaký jako recept, jak se mi to daří ho udržovat, abych ti ho tady řekl ale vím, že se snažím. Jednak jako se snažím neopakovat věci, který třeba dělala moje mamka nebo jako rodiče a myslím si, že i to, že jsem neměl tátu, byl důvod, proč jsem začal chodit jako...nebo to asi úplně nebyl důvod, proč jsem začal chodit na terapii, ale prostě jako snažím se pracovat sám na sobě. No, ale právě věci, který mě na sobě štvou byly první impulz, proč

jsem začal chodit na terapii, bylo to, že jsem viděl, jak hrozně ty věci v člověkově, který třeba nemá zpracovaný, jako narušují vztah, kterej má. A já jsem si řekl, že tohle nechci. A proto jako...mám nějakou sebereflexi a dokážu prostě třeba uznat, nebo snažím se uznat chybu. Ale jakože...no, ale to je spíš jako asi jakoby otázka nějakýho lidství nebo prostě jako něčeho, jakože se na věci určitě snažím dívat, protože znám jako páry, který prostě mají pocit, že musí mít vždycky pravdu a hádají se a je to prostě zbytečný a většinou jsou tam právě nějaký věci, který maj třeba nezpracovaný, který je prostě pak vytáčí a dostávají je do nějaký agrese a prostě jsou na sebe hnusní. A to se snažím eliminovat nebo jako snažím se to nejdřív poznat a potom to nějak odstranit. Ne že bych chodil na terapie každej týden, to vůbec ne, ale prostě jakože snažím se nedělat chyby, jednak který dělali moji rodiče a i chyby, který prostě jsou součástí mě. Tak se nad nimi zamyslet a prostě se třeba omluvit a udělat to třeba jinak.

Tazatel: A jak se ti od dětství daří navozovat a udržovat přátelské vztahy?

David: Myslím, že se mi daří dobře udržovat, že jako já nejsem jako typ člověka, kterej by měl nebo který by navazoval jednoduše vztahy s lidma, ale spíš navazuju dlouhodobější vztahy už od dětství. Co si jako pamatuju, že nemám jako kupu přátel, nebo lidí, který mě jako znaj, ale prostě mám jako jenom pár lidí, kteří jsou jako dlouhodobí. A prostě tím, jak jsem introvert, tak úplně nepříjdu do společnosti a neudělám si tam prostě jako 10 známých, prostě to neumím. Spíš mám okruh lidí, kterej je nějak jako 10, 20 nevím a jsou to spíš jako dlouhodobější vztahy.

Tazatel: Co celkově v tobě ten rozvod zanechal, v čem si myslíš, že tě to ovlivnilo? Co si z toho odnášíš do vlastního života?

David: Jo. Jako určitě, určitě to nějaký věci způsobilo nebo zanechalo, na druhou stranu jsem za to vlastně rád, protože...určitě nad těma věcmi přemýšlím jako jinak. Že když lidi projdou nějakou jako těžkou nebo jako jinou situací než ostatní, tak sice si odnášejí nějaký věci, protože to bylo třeba blbý, nebo prostě jako nepříjemný, ale jako o to vlastně je to třeba nutí se nad tím zamyslet jako jinak. A vlastně je to potom myslím, že do budoucna, když se to dobře podchytí, tak je to vlastně jako...jakože to vlastně že to je o nějaký zodpovědnosti, že to nechci házet jako že prostě za všechno může táta...prostě říkat jako podívej prostě kvůli tobě nejsem takovej a takovej, ale že prostě tak to je a prostě, jakože se z toho dá jakoby vydat jako i nějaký plusy třeba. Ale jako určitě, jak jsem říkal, jakože když jsem byl menší, tak mě to hodně mrzelo, takže to určitě bylo blbý no nebo jako nepříjemný.

Příloha č.5: Respondent č.3 Anna

RESPONDENT Č.3: Anna, 22 let

1. ČÁST: MINULOST

Tazatel: Kolik let ti bylo, když se tví rodiče rozvedli?

Anna: Byla jsem v 5. třídě a bylo mi tak 11.

Tazatel: A jaká byla vaše rodinná situace před rozvodem tvých rodičů? To znamená, jestli byli sezdání, v kolika letech tě měli, případně jestli si měla nějaké nevlastní sourozence?

Anna: Byli sezdání, mám 2 starší sestry a mladšího bratra, a spolu byli asi 17 let zhruba. Mě mamka měla ve třiatřiceti, takže...no. Určitě spolu jako minimálně 17 let byli jako vzítí jako manželé.

Tazatel: Dokážeš popsat jejich důvod rozvodu?

Anna: Jo tím, že mamka měla doma 4 děti a tatka je povoláním kamionák, takže se vracel domů jenom jako na víkendy a chtěl mít svou pohodičku, ale prostě máš doma 4 děti a manželku, která chce trochu jako podpory, která se úplně nedostavovala. Takže bych řekla, že takové jako...neporozumění si na základě svých jako potřeb, že zatímco mamka potřebovala prostě mít k sobě toho muže a mít nějakou oporu v něm, tak tatka si zvykl na to, že mamka mu, jako že je o něj postaráno, aniž by musel cokoliv jako víc.

Tazatel: A byl to dlouhodobý problém?

Anna: Já jsem to tak nevnímala, ale jako asi to jako určitě nebylo ze dne na den.

Tazatel: Popiš moment, kdy si o tom rozvodu zjistila a případně jak ti to bylo vysvětleno.

Anna: Vůbec si nepamatuju, jak mi to bylo vysvětleno a jak jsem to zjistila, ale předpokládám, že mi to říkala určitě mamka, ale pamatuji si, že jsem potom, že vybavuju si sebe v té 5 třídě, že jsem byla na školní chodbě a snažila jsem se jako nebýt z toho smutná, nebo že jsem nevěděla, jaké z toho má mít pocity a poprvé jsem se o tom bavila se svou jako třídní, protože se ptala, co se děje, ale to je tak všechno. Nevím, kdo mi to vysvětloval.

Tazatel: A ty jsi ten problém, co mezi nimi byl vnímala v té době, nebo to pro tebe byl šok?

Anna: Ne nevnímala jsem to. Pak mi ale jako postupně odtajňovali, že to nebylo jenom tady tohle, ale že k tomu jako pomohla k tomu rozvodu i jako tatškova taková jako povaha. My říkáme, že je rapl jednou za čas, ale nevím, jak to líp popsat. No, takže spíš byl šok to zjištění, co všechno okolo se toho ještě jako dělo, že to nebylo jenom jako tohle, ale tady ta nepodpora mamky byla asi ta, jakože už poslední kapka. A myslím si, že taky v té době neměl tatka dobrý vztah s mojí starší ségrou, že tam to bylo taky jako na hraně nějak. Jana byla taková jako

úzkostlivá, že si vždycky všechno brala víc jako k sobě a tatka víc takovej jako pohodář prostě. No tak, takže to ho vytáčelo asi.

Tazatel: Jak byl rozvod tvých rodičů vyřešen? To znamená, do čí jsi byla svěřena péče a jestli se nějak dbalo na tvoje přání v té chvíli?

Anna: No, svěřena jsem byla mamce jako všichni ostatní děti, ale s nejmladším sourozencem jsme my dva vždycky jednou za 14 dní trávili víkend u tatky, což bylo, protože jsme nebyli plnoletí. Což mi nevychází. Kolik bylo teda těm starším sestrám? Prostě očividně už jim bylo víc a Jana určitě nebyla ještě plnoletá, ale na základě toho, že neměli tak dobrý vztah, tak ta si přála jako k němu nechodit, takže jsme chodili jenom my s bráchou. Hmm a myslím, že jsem neměla žádné přání. Já jsem chtěla být s mamkou.

Tazatel: A jak teda probíhal kontakt s tvým otcem? To znamená, jak jste trávili společný čas a jestli jste oba o ten čas stáli?

Anna: Hmm. Určitě jsme o ten čas stáli. Řekla bych, že probíhal dost jako tak jako stereotypně, že jsme nedělali nic, jakože by nás schválně jako bral každý víkend do zoo nebo do nějakého jako zábavního parku. Spíš jsme prostě byli spolu, hráli nějaký hry, byli jsme často u babičky, protože on na začátku toho rozvodu, tak bydlel u babičky, jakože u jeho rodičů, než se dostavila bytovka.

Tazatel: Co jsi prožívala potom rozvodu? Jaké to pro tebe bylo?

Anna: Hmm, někdy to bylo super, někdy to bylo těžký, těžký to bylo v těch okamžicích, kdy mamka s tatkou něco spolu řešili a my jsme třeba nevěděli vůbec jako co, ale nějakým způsobem to mělo na nás jako dopad. Když jsem byla u tatky, tak byl prostě třeba z něčeho nervózní, protože prostě něco řešili, anebo si mě a bráchu vyzvedával tatka, ale prostě nepředávala nás mamka. Jenom jsme prostě sešli dolů a byli jsme domluveni, že jako tatka čeká. Takže nevím, ty začátky asi byly složité, ale celkem rychle se asi na tu střídavou péči jako naběhlo. No a někdy to mělo výhody, protože prostě třeba s tátou...no, když ti nerozumí máma, tak ti zrovna rozumí táta, že jo, co ti nedovolí mamka, dovolí ti tatka a obráceně.

Tazatel: Měla si nějaké projevy chování v reakci na tu situaci v rodině?

Anna: Spíš ne. Řekla bych, že jsem to fakt jako moc neřešila, že jsem to celkem rychle jako vzala tak, jak to je.

Tazatel: A měnila se nějak ta vaše rodinná situace v průběhu tvého dospívání?

Anna: To ne, to zůstalo furt všechno jako stejně pravidelný, akorát mamka si nikdy nikoho nenašla k sobě a jako důvod udává, že nechtěla jako riskovat, že by třeba ten někdo náhradní neměl dobrý vztah k nám nebo prostě nechtěla celkově prostě nic riskovat a tatka si našel

přítelkyni. A s tou mám jako dobrý vztah. Jo, úplně jako to je vlastně dobrá ženská. Horší je, když třeba, když se sestry vdávaly a řešily, koho pozvou, tak automaticky rodiče chceš, aby tam byli, jenomže ten jeden má jako někoho k sobě a ten druhý ne. A teď, když pozveš jenom tatku bez přítelkyně, tak tím způsobem jako uvádíš jeho do nepříjemné situace a zároveň, když pozveš i tu přítelkyni a ona přijde, tak víš, že mamka z toho bude úplně špatná. Ale jinak jako furt všechno stejný, akorát jsme vyrůstali pomalu.

Tazatel: A jak kolik ti bylo let, když si našel tatka tu přítelkyni?

Anna: Třeba tak 15 až. A je s ní doted'.

Tazatel: A i potom v průběhu tvého dospívání, tak si byla vždycky u něj na ten každý druhý víkend?

Anna: Jo, případně, když jsme se domluvili jinak, že jako někdo z nás nemohl, nebo se nám to nehodilo, tak to bylo jako v pohodě, úplně na domluvě, že jako takhle mamka s tatkou neměli problém spolu komunikovat.

Tazatel: Klidně můžeš nějak rozvést. Jaký byl potom vztah mezi tvými rodiči?

Anna: Já si myslím, že to hůř nesla mamka i přesto, že ten rozvod byl jako z mamčiny strany, že ona jako podala žádost, tak pro ni vlastně bylo těžké to, když se tatka opravdu odstěhoval a teď máš prostě na starosty 4 děti. A i přesto, že na nás, byla vždycky jako sama nějakým způsobem, tak najednou je to úplně o všechno o tobě a máš ještě jako víc starostí s vyřizováním různých prostě těch formalit a rozhodně pro ni bylo těžké, když si tatka někoho našel. A do teďka vím že jakože že ji mrzí, že spolu nejsou, protože v ten vztah věřila a dala do něj jako hodně no, takže to ji jako do teďka tak zraňuje. Ale furt si nikoho nenašla.

Tazatel: Docházelo mezi nimi k nějakým konfliktům nebo spolu vycházeli dobře?

Anna: Já mám pocit, že spolu vychází furt jako skvěle v rámci jejich povah. Tím že mamka je prostě neskutečně hodný člověk a tatka taky, ale má prostě svoje mouchy, takže ne vždycky má to pochopení třeba hnedka, ale obvykle stejně vždycky jako dojde k tomu názoru, že třeba je to fakt potřeba, aby třeba dal víc peněz, nebo se o něco postaral on nebo tak no. Hmm, možná mě napadá, že mohli být konflikty, když třeba tatka během toho vztahu s přítelkyní upřednostňoval jakoby čas s ní. Takže asi konflikt leda, když jakoby řešili, že se zrovna v uvozovkách brácha nehodil ani mamce, ani tatkově na víkend. Ale i to se vždycky nějak vyřešilo.

Tazatel: Pamatuješ si z celkově nějaké konkrétní nepříjemné situace v kontextu s tím rozvodem?

Anna: Pamatuju si, že mamka měla vždycky hrozně moc ráda rodiče tatky. A ten rozvod oni vůbec nevzali, takže na mamku dost zanevřeli, ale ona je měla vždycky ráda, takže to pro ni bylo určitě dost citlivé a pro mě asi nikdy nebylo příjemný poslouchat, že se třeba nepěkně bavili o mamce na začátku, že to prostě oni jako rodiče tatky nezvládli přijmout, že se na něj mamka vykašlala, nebo že prostě nechce jejich synáčka. To bylo vždycky asi těžký, ale teďka když už jsou jako babička s dědou na tom špatně, tak oni si jako uvědomují, že se třeba jako nechovali správně jako vůči mamce, ale zase se jim není čemu divit, že taky to bylo složité. A pak si vybavuju, že jednou pro nás mamka jela v noci k tatkově nás vyzvednout. A vznikla úplně prostě vyhrocená situace, protože brácha, jemu bylo třeba 10, ani ne a on je hyperaktivní a na to tatka nemá trpělivost. A asi tam byl jako nějaký spor na základě toho, že tatka po bratrovi něco chtěl, ten nebyl schopný to prostě udělat, protože prostě nechtěl zrovna to dělat. Tak jsem se do toho připletla nějak já. A z ničeho nic, se to úplně jako vyhrotilo celé a už to bylo úplně jakože špatný, že jsme spolu vlastně ani jeden nedokázali vydržet, protože jsme jakoby nedokázali tu situaci vyřešit bez matky. Tak to si pamatuju, že jsme fakt jako jí volali, jestli pro nás může přijet, takže jsme už jako na ní čekali venku bez toho tatky. Ale nevím, proč prostě to byla úplná hloupost. Ale furt jsme byli jenom děti, které to nemohly vyřešit, no.

Tazatel: Vy jste teda s bráchou měli s tatkou častý kontakt a jak na tom byly tvoje sestry?

Anna: Ta nejstarší s ním byla asi tak jako normálně v kontaktu, ale měla vždycky hodně jako koníčků, takže moc jako neměla ani prostor se s ním potkávat. A ta mezi námi tak ta Jana právě jak právě neměli moc dobrý vztah, tak třeba takové 2 roky to ještě jako dál zpracovávala. Takže no myslím si, že jejich vztah vyřešili až Janiny děti. A to, že se ona změnila i tatka se změnil. Ale jako v kontaktu jsou všichni. V pravidelném kontaktu.

Tazatel: V průběhu tvého dětství i dospívání si souhlasila s tím, že se rodiče rozvedli? Nebo jaký byl tvůj pohled na to?

Anna: Jo, já jsem s tím vždycky souhlasila. A brala jsem to, že to je jako dobře, že se to stalo. I přesto, že mě vždycky bylo líto, že mamka je třeba sama, nebo že si nikoho už nenašla, tak si myslím, že to bylo to nejlepší, co se mohlo stát. Zatímco třeba právě Jana toho jednu dobu úplně litovala, že měla pocit, že ten rozvod byl jako kvůli ní. Tak já si myslím, že to nebylo jenom kvůli ní a že to tak mělo být a že je dobře, že se to jako tak všechno stalo.

Tazatel: Došlo u tebe k zavržení jednoho z rodičů, třeba i krátkodobému?

Anna: Ne. Myslím si, že asi nikdy ne.

Tazatel: Máš ještě něco z toho dětství a dospívání, co ti prostě tak utkvělo v hlavě, nebo co máš s tím rozvodem spojené? Jaké byly tvoje pocity a jak si to prožívala?

Anna: Vlastně vůbec nevím, kdykoliv jsem chtěla, tak jsem s tatškou jako mohla být v kontaktu, jsem mu mohla zavolat nebo cokoliv, ale tak nějak jako to nebylo potřeba, protože jsme prostě pravidelně spolu byli o těch víkendech. Případně jsme si jako volali, ale u toho jsme prostě probrali, co ve škole a tak. Bylo pro mě těžký, když ze začátku, jak bydlel tatka u babičky a dědy, tak to bylo asi ze všeho nejtěžší. Protože se tam jako mlely ty generace a ten rozvod tam vypadal úplně ty následky jinak než prostě doma, že jo.

Tazatel: A v jakém smyslu to vypadalo jinak?

Anna: Zatímco doma s mamkou to byl furt prostě jako bezpečný přístav, prostě je to domov, bezpečí a tak, tak najednou prostě každý druhý víkend jezdíš k babičce u které si zvyklá na nějakou jako péči, nebo na nějaký způsob fungování spolu ale zároveň je tam i tatka, s kterým nejsi zvyklá být sama o víkendu. A zároveň nejsi zvyklá být u babičky a dědy zároveň, když je tam tatka, protože prostě když jedeš k babičce a dědovi na prázdniny nebo na víkend, tak s náma jezdívala víc jako mamka nebo tak. A zároveň se tam ještě teda opět jako střetávalo to, že to babička s dědou jako nedokázali hrozně dlouho jako přijmout.

Tazatel: Cítla jsi od nich nějaký nátlak vůči tvojí mamce?

Anna: Občas, ale když byly takové situace, tak jsem se jim vyhýbala a často je u nás zvykem, že jako k babičce často chodí i tety se svýma děčkama, takže jsme třeba hráli nějaké hry nebo tak. A teta to asi dost usměrňovala.

2. ČÁST: SOUČASNOST

Tazatel: Kolik je ti let a v jaké životní fázi se právě nacházíš?

Anna: Je mi 22 let a nacházím se v životní fázi, kdy studuji a cítím dost nejistotu. Nikoho nemám krom rodiny, která mě sice zbožňuje, ale asi jako vlastně furt tak nějak řeším, že jestli je v pohodě nemít přítele nebo je v pohodě být s někým, s kým vlastně jako nechceš být. Takže tak, to je moje životní situace.

Tazatel: Jak vnímáš rozvod rodičů teď zpětně?

Anna: I o 11 let později to vnímám jako správné rozhodnutí a i přesto, že to bylo třeba někdy složitější, tak to furt nebylo tak složité, abych zhodnotila, že to za to nestálo. No myslím si, že mi to furt jako víc dalo, než vzalo. A vlastně jestli to někomu něco vzalo, tak vlastně jasně, že tatškovi nás, ale on o nás nikdy nepřišel, ale spíš jako asi vnímám, že jako mamce to asi nejvíc jako tak vlastně ve finále ublížilo. I přesto, že je silná.

Tazatel: Co mohli tví rodiče udělat lépe?

Anna: Jasně tak, že jo tatka by mohl víc času trávit s mamkou, což oni jako trávili, ale prostě seš na bytě, je víkend jeden i ten druhý si chce odpočinout, ale prostě to úplně nejde se 4 dětma, a zatímco mamka se nás asi snažila jakoby držet v nějakém tom jako řádu a režimu i o víkendu, tak tatka že jo se vrátil a měl spíš tu pozici toho, co jako rozdával kokina. A třeba když zároveň je víkend, takže se uklízí, ale já jsem díky tatkově vysávat nemusela, ale zase museli vysávat mé sestry, po kterých to požadoval víc tatka, než by bylo třeba potřeba. No, takže asi by stačilo to jakoby rozdat všechno tak jako spravedlivěji, aby to nebylo jenom na někom. A chtělo by to klidnější povahu našeho táty a asi ne 4 děti v tom případě. Ale to je hrozně těžko říct, co všechno by jako stačilo k tomu, aby se jako nerozvedli.

Tazatel: A myslíš, že pracovali na tom, aby se nerozvedli a aby ten vztah fungoval?

Anna: Jo určitě. Jo jako že jsem si jistá, že to nebylo fakt ze dne na den, že by se mamka rozhodla vyměnit zámky od vstupních dveří a hotovo.

Tazatel: Vnímáš k jednomu z rodičů zášť, nebo si jim to úplně odpustila?

Anna: Vůbec žádnou zášť nemám ani vůči jednomu.

Tazatel: Jaký je tvůj současný kontakt s rodiči?

Anna: Takže s mámou stále bydlím, když nejsem ve škole a s tatkou se nepotkávám každý druhý víkend, ale potkáme se třeba jednou za měsíc, když má někdo narozeniny, nebo když se prostě domluvíme, že přijedou nebo tak, brácha za ním jezdí jako furt pravidelně, ale zároveň vím, že jako když potřebuju, tak tu pro mě tatka vždycky je stejně jako mamka. A já pro ně.

Tazatel: A jak jste si blízcí s oběma rodiči?

Anna: S mamkou jsme si hodně blízký, přestože si umíme někdy hodně lézt na nervy, tak furt jsme si hodně blízký. A s tatkou jsme si taky hodně blízcí, ale tak jako jiným způsobem, že bez toho abychom spolu museli trávit tolik času, tak prostě furt víš, že jsme tu jako jeden pro druhého a umíme na sebe být taky zlí, ale vlastně se máme furt tak moc rádi, takže jsme si furt blízcí s oběma.

Tazatel: A jak spolu tví rodiče vychází teď?

Anna: Dobře, řekla bych, že fakt jako dobře, že spolu vlastně celou tu dobu dokázali vycházet dobře až na ten začátek, že jo, kdy to bylo všechno nové, tak furt spolu mají co řešit, protože bráchovi bylo teďka 18, takže tam je furt co řešit, jak prostě finance a studium, nebo prostě všechno no. Někdy nenadálé výdaje nebo prostě něco, co prostě někdo z nás najednou potřebuje nebo pomoc potřebuješ, tak se na někoho obrátíš, že? Takže spolu vychází dobře, pořád.

Tazatel: Jak probíhají vaše rodinné setkání s oběma rodiči?

Anna: Naše rodinné setkání s oběma rodiči probíhají, jenom když se některá z mých sester vdávala nebo když jsou nějaké jako společné oslavy, tak tam jsou, že jo, když je to jako velká oslava, má někdo kulatiny nebo něco, tak vždycky se zve i taťka a jako chceme, aby přišel, ale nechodí s přítelkyní chodí sám a vozí jako babičku a dědu taky. Ti už mají jako vztah s mamkou v pořádku. Jak jsem říkala, tak na to stárí se to teďka hodně uklidnilo. No, takže úplně společně se mamka s taťkou potkávají jenom na takových oslavách a událostech. Jako jsou křtiny a tak.

Tazatel: A jak trávíte ten čas zvlášť s mamkou a zvlášť s taťkou?

Anna: S mamkou trávím čas i přesto, že spolu jako bydlíme, tak jsme spolu jenom v pátek, sobotu a neděli, a z toho obvykle jsem v práci nebo mamka třeba je na chatě nebo někde s kamarádkama, nebo já jsem s kamarádkama, takže převážně spolu trávíme čas, když jsme u babičky, tak tam nějak jako pracujeme. Ať už prostě se staráme o zvířata a nebo chystáme seno, nebo cokoliv, takže obvykle spolu trávíme čas u nějaké jako takhle venkovní práce. Nezvládáme spolu vařit. Ale jednou za čas si fakt jako dobře popovídáme úplně o všem a tady se vždycky ukáže, že jsme si fakt jako hodně blízký. Zatímco s taťkou trávím čas, vždycky, když potřebuji pomoc já, takže potřebuji něco přivést odvézt nebo smontovat. A to obvykle, jakože není to tak, že by jenom teďka přijel, odvezl, přivezl, smontoval, ale vždycky na tom pracujeme spolu, že jakože trávíme takhle aktivně čas spolu.

Tazatel: Jaký máš vztah s taťkovou přítelkyní a vnímáš ji jako svého nevlastního rodiče?

Anna: Ji rozhodně nevnímám jako svého nevlastního rodiče, protože to po mně ani nikdo nechtěl. Možná kdyby se rozhodli, že se chtěou vzít, tak asi bych pak nad tím mohla přemýšlet, ale nikdy to pro mě nebude jako ani nevlastní rodič, je to prostě taťkova přítelkyně a mám ji ráda. Ale třeba mám do teďka problém, protože nikdy nevím, jestli jí tykám nebo vykám já. To tak střídám. No, ona podle mě taky neví, ale je moc hezké, že vlastně vždycky od ní dostanu jako dárek na Vánoce a já jí taky vždycky něco dávám a je hezké, že na mě jako myslí, aniž by musela, nebo že se zajímá. Já se na ní taky vždycky ptám, když mluvím s taťkou, tak se ptám, co mají v plánu a ať ji pozdravuje a tak. Jo jakože je to fakt dobrá ženská. Ale nemám s ní jako hlubší vztah, ale i bez toho hlubšího vztahu jde úplně hezký spolu vycházet, když se potkáme obvykle u babičky, když zase slaví něco ta druhá půlka rodiny z taťkové strany, tak tam si vždycky o něčem jako povykládáme.

Tazatel: A jak je to s tvými sourozenci? Jaký máte vztah?

Anna: Hm zkusím to shrnout. Tak dobrý vztah mám se všemi sourozenci, ale s každým nějakým způsobem jsme na sobě jako napojení jinak. Zatímco s tou nejstarší řešíme věci tak víc jako chytře a víc jako rozumově, tak s Janou si víc povykládám jako pocitově, že tam spíš

jako s ní mám asi takový hlubší vztah a mám k ní o něco blíž i s tím, jakým způsobem vychovávat děti, tak obě dvě mají děti, tak ten styl výchovy je mi bližší k Janě. Ale dobrý vztah mám fakt jako i s tou starší, můžu se obrátit na obě dvě a ony se často obrací na mě. A s bráchou mám vztah úplně jak na houpačce, ale přesto vím, že mě má moc rád a já mám ráda jeho, i když mě někdy neskutečně štve a je to s ním fakt jako složitý a ono se to nezdá, ale i přestože už se tolik neprojevují u něj jako ty známky ADHD, tak někdy je to s ním fakt těžký. Protože stačí, aby toho měl moc ve škole nebo v osobním životě a už je s ním k nevydržení a v ten moment to s mamkou úplně schytáváme, ale naštěstí a obě víme, jak na něj, takže se to dá jako nějak utlumit nebo prostě udělat si z toho legraci. Ale ne vždycky je to jednoduché. A myslím si, že vztah máme teďka dobrý jako všichni.

Tazatel: A jak často se vídáte?

Anna: Furt furt každý týden dvakrát minimálně. I přesto, že jezdím domů jenom na pátek, sobotu a neděli a strávím ještě 2 dny v práci z těch tří dnů, tak i přesto jsou schopni se někam vždycky nakvartýrovat. Takže jo, potkávám se se všemi furt.

Tazatel: Jaký je tvůj současný pohled celkově na manželství? Chtěla bys do něj vstoupit?

Anna: Do manželství bych rozhodně chtěla vstoupit už z toho důvodu, že nejenom že je to fakt jako...to je pouto mezi těma dvěma, ale dělá to celkově za mě rodinu rodinou. A rozhodně bych se chtěla někdy vdávat, jenom potřebuju najít někoho, jako kdo si mě vezme a koho si budu chtít vzít, protože si nechci vzít jen tak někoho. A jo vnímám to jako za mě jako důležité. Samozřejmě neříkám, že nemůžu změnit pohled na věc, ale furt jsem spíš jako pro to manželství. Dává mi to větší smysl po kdekteré stránce.

Tazatel: Jak celkově chceš, aby vypadal tvůj rodinný život?

Anna: Teď, když nad tím přemýšlím, tak mě napadá...protože jsem odpověděla, že vlastně je mi jasný, že do toho sňatku do manželství chci vstoupit. Ale neumím si představit, že mě někdo požádá o ruku po půl roce, třeba že vím, že jsem hodně váhavá v tom, jaké jako rozhodnutí životní udělat, takže potřebuju spíš jako ty dobré dva roky ujít a pak se klidně vezmu jen z čisté lásky a vlastně bych se vdávala možná hned, ale nechci říkat, že to je kvůli tomu rozvodu rodičů, ale myslím si, že jsem v tom opatrnější, ale zároveň nejsem, že jo, že je to takové jako coby kdyby, ale nad tím prostě uvažuju tak i tak. A jasně, že když si někoho budu chtít vzít, tak nebudu přemýšlet nad tím, jestli se máme prostě někdy rozvádět, protože na to podle mě nemá být vůbec pomyšlení. A děti chci ale tím, že mám posledních 7 let každý rok nějaký nový dítě od svých sester, tak vnímám, že teď těch dětí mám kolem sebe moc, takže jako necítím potřebu

mít vlastní dítě. I přesto, že vím, že vlastně jako jednu chci, ale nepotřebuji ho nutně teď. A pak chci tak aspoň tři děti.

Tazatel: Bereš rozvod jako správné řešení, když jsou právě nějaké dlouhodobější potíže v manželství? Přistoupila bys na něj?

Anna: Za mě hrozně záleží na tom, co ti manželé řeší za problémy a na základě čeho to je, protože jsou věci, na kterých se dá pracovat a jsou věci, na kterých se prostě nedá pracovat. V případě, že je v té rodině nějaké násilí, tak mi rozvod dává naprostý smysl, a naopak mi přijde jako nerozumné zůstat v takovém vztahu jenom proto, abys ses nemusel rozvádět. Takže no jsou prostě věci, na kterých se dá pracovat a na kterých už ne.

Tazatel: A přistoupila bys na něj v případě, že by tam nebylo žádné násilí?

Anna: No vím, že bych třeba nechtěla zůstat ve vztahu, kde už vím, že ten druhý mě třeba nemá rád, nebo že se mnou je jenom, protože jsme manželé. A zároveň třeba kdyby měl paralelně nějakou prostě milenku a další děti, tak prostě to bych asi nesnesla. To bych se rozhodně chtěla rozvést. Tohle je taky za mě další jako důvod proč se rozvést.

Tazatel: Jak v tvém dospívání a dospělosti probíhaly tvé partnerské vztahy? Jak se ti daří je navazovat a případně udržovat?

Anna: Takhle, partnerský vztah jsem měla jen jeden a trval necelé dva roky. Na to, že to byl první vztah, tak bych řekla, že byl jako moc hezký krom konce, ten byl naopak dost rychlý, a to mi i jako pomohlo se přenést přes ten rozchod. Na to jsem navázala pár nezávaznými vztahy, které nikam nevedly. A já jsem ani nechtěla, už jsem do toho šla s tím, že jako že to není vztah postavený na citech, ale jen na fyzicko, což je prostě ze všech úhlů pohledu špatně. Na tom prostě nemůžeš nic postavit do budoucna, co by mělo vydržet. A teď vnímám, že bych chtěla najít nějaký plnohodnotný vztah, ale zároveň nevím, co všechno bych měla udělat pro to, abych ho opravdu našla a jestli jako je vůbec...mám jako za vlastní, že když chceš vztah, že ho nemusíš nutně hledat, protože já si myslím, že vztah prostě si tě najde bez toho, abys ty po něm cíleně šla, protože pak to za mě jako nikdy nefunguje a nevyjde. Takže jsem ve fázi čekání, ale dívání se.

Tazatel: Bereš ten vztah, ve kterém jsi byla jakou vážný vztah? Kdyby neskončil, tak dokázala bys na něm postavit svoji rodinu?

Anna: Hmm, vážný vztah to určitě byl. Ale ke konci už jsem věděla, že jakože v tomto vztahu nemám na čem stavět, protože bych se spálila. A zase pokládat ty základy, když už to nebylo jako oboustranné, tak v takovém případě nemělo smysl v tom vztahu pokračovat.

Tazatel: Je pro tebe alespoň jeden z rodičů vzorem pro tvůj vlastní partnerský vztah?

Anna: Vzorem je mi asi spíš mamka po všech vztazích nejenom v manželství s tatškou, ale ona už byla mamka jednou vdaná předtím a asi je mi vzorem tím, jak je to vlastně jako silná ženská. Fakt, jakože brutálně, v tom prvním manželství, tak ten manžel nebyl plodný a dával to za vinu jí, ale zároveň si hrál na hrozně velkého křesťana. Ale nebylo mu hloupé, že vlastně mamku bil jenom protože že se jako třeba na zábavě bavila nebo chápeš. No, takže jí dával za vinu to, že nemají děti, přestože to byla jeho vina, kterou...nebo on za to ani nemohl, ale prostě byla ta vina na jeho straně, ale nedokázal to přijmout. A tak se radši rozhodl prostě mamku bít, což vůbec není správný. A to za mě chtělo úplně obrovskou sílu, z toho vztahu odejít. No, takže mamka, je mi rozhodně vzorem.

Tazatel: A máš nějaký vzor pro partnerský vztah?

Anna: Přemýšlím nad tím. Za mě z každého toho v manželství, jak mamky a tatky nebo sester, tak z každého bych vzala jenom něco, co je mi jakoby vzorem, a naopak vnímám spoustu věcí, co se mi jako jeví, jako co bych takhle nechtěla, nebo prostě, co mi nepřijde správný chování v tom vztahu a co naopak je fajn, na čem se dá stavět a na čem ne. Určitě jako základ je dobrá komunikace, to je úplně základ všeho a dělá to hrozně moc. Složitý je očividně období, kdy máte děti a je to pro vás nové a snažíte se jako vychovávat a každý vychováváte jiným způsobem, protože každý jste jinak vychovávaní a tady zase často dochází k těm sporům, které jsou mnohdy úplně zbytečné. Ale někdy z toho dokážou být jako velké hádky na dlouhou dobu opět úplně zbytečné, jenom protože chybí komunikace, takže to jako vnímám, že dost těm vztahům ubližuje.

Tazatel: Vidiš nějaké spojitosti nebo naopak odlišnosti mezi tvým minulým dlouhodobým vztahem a vztahem tvých rodičů?

Anna: Asi bych řekla, že jediná spojitost, co mě tak jako napadá, tak vidím, že já stejně jako mamka bych pro ten vztah udělala hrozně moc, zatímco ti muži už o to třeba jako tolik nestáli. Ale jiné spojitosti moc asi nevidím, jako se ségrama. Asi ne nebo nevím, no spíš ne.

Tazatel: A naopak nějaké odlišnosti?

Anna: Odlišný to rozhodně bylo v tom, že i přesto, že jsme spolu byli dva roky, tak to furt jako mělo hrozně daleko do manželství a do toho mít děti a řešili jsme úplně jako jiné problémy, tehdy ještě úplně maličkosti oproti tomu, co všechno by to vlastně mohlo přinést za problémy v manželství.

Tazatel: Ještě se zeptám, kolik ti bylo, když jsi byla v tomhle vztahu?

Anna: 19 když jsme spolu začali chodit.

Tazatel: Jak se ti dařilo a daří navozovat a udržovat přátelské vztahy?

Anna: Jo, řekla bych, že jsem ten typ člověka, co se snaží udržet přátelství, i když třeba tam je nějaká jako vzdálenost mezi tím, když to třeba vezmu na vztahy ze střední, tak jsem ten typ člověka, co spíš jako dbá na to, abysme se pravidelně potkávali a daří se to. Vím, že jsme se vždycky jako scházeli rádi, ale zatímco někteří mají problém udělat si ten čas, tak já si ten čas udělám vždycky, i kdybych měla prostě úplně překopat všechny své složité plány, tak vždycky prostě upřednostním jako to přátelství. A zároveň se mi podařilo jedno přátelství úplně zničit, což je...momentálně se s holkama nebavíme už půl roku. Jo, a předtím jsme se intenzivně bavili tři roky úplně v kuse. Fakt jsme byli prostě na každé akci prostě furt spolu, takže tohle musím říct, že se mi nepodařilo. To se mi hodně nepodařilo a nevím, no od té doby se mi asi nedaří, nebo se nesnažím hledat nový přátelství.

Tazatel: Dokážeš popsat kolik a jak blízkých přátel momentálně máš?

Anna: Já myslím, že mám hodně přátel. Mám přátele, s kterými dokážu mít to přátelství i bez toho, abysme se museli jako furt potkávat, tak furt jsme přátelé. Potom mám přátele, s kterými se intenzivně potkávám a pak tu mám ty přátele, kteří jsou mi fakt hodně blízcí a těch bude takových 6 fakt opravdu dobrých přátel plus ty další dvě, o které jsem se úplně připravila. A ty do toho už teda nepočítám.

Tazatel: Jaká bys řekla, že jsi v přátelských vztazích?

Anna: V těch vztazích bych udělala úplně všechno pro ostatní. Jo, myslím si, že jsem zábavná, a i dost jako spolehlivá, jsem trpělivá, hodně naslouchám, a když to zrovna nepokazím, tak jsem fakt dobrá kámoška.

Tazatel: Přenechala na tobě mamka, u které si byla v péči, buď nějaké její vlastnosti a nebo i nějaké vlastnosti, které jsou typické pro její pohlaví?

Anna: My jsme s mamkou narozené ve stejném měsíci a den po sobě, takže jsme si fakt hodně podobný, ale nevěřím úplně na znamení zvěrokruhu, ale já se pohybuju mezi pannou a váhou a mamka je víc panna, a to předchozí znamení. A tady u nás nastávají ty spory, protože my obě dvě víme, co na nás platí a co nám nejvíc ubližuje, protože nám ubližují ty stejné věci. Takže já, když ji chci zlomyslně ublížit, protože ona ublížila mně, tak je to úplně začarovaný kruh, protože mi prostě si umíme ublížit, ale umíme se i uzdravit prostě. Když to řeknu úplně hloupě no. Takže určitě jako mamka asi mi přenechala víc i v tom...určitě i jako ve vztahu k bratrovi, tak tam prostě z tat'kové strany nemám vůbec jako nic. Vlastně moc neznám jeho výchovu i přesto, že jsem jako jeho dítě a nějakým způsobem mě vychoval, tak prostě furt se víc projevuje ta výchova mamky.

Tazatel: Co v tobě celkově ten rozvod zanechal? V čem myslíš, že tě to ovlivnilo? Co ti to způsobilo a co si z toho odnášíš do vlastního života?

Anna: Já si tak hezky žiju na tom obláčku růžovém, kdy si myslím, že mě to jako nikterak špatně neovlivnilo, že mi to furt dalo víc, než kdyby prostě naši zůstali spolu. Zanechalo to ve mně to, že vím, že se můžu spolehnout na oba dva, že i přesto, že nejsou v tom manželství, tak jsou tady pro nás i pro sebe furt, což je za mě moc hezké, že to jako tak je, protože ne každý má to štěstí, že to tak jako je i nadále. Taky mi to asi dalo to, že přestože já si myslím, že to na mě nenechalo žádné následky, tak třeba vím, že ségru to jako poznamenalo úplně jinak než mě a že to celé prožila úplně jinak než já. Víím, že když bych se nedej bože někdy měla s někým rozvést, tak že vím, že to jako zvládnu i tak. Že to prostě v dnešní době nebo celkově nejenom v době, ale prostě celkově to zvládlo už tolik lidí, že to není nic, za co bych se musela stydět, jak za rozvod svých rodičů, tak nedej bože za můj.

Tazatel: Děkuji, máš ještě něco, co bych chtěla dodat?

Anna: Jo, že bych třeba řekla, že mě mnohem víc mě negativně ovlivnilo to, ne jako rozvod rodičů, ale ten můj rozchod s přítelem, což za mě bylo mnohem víc, jakože do teďka vím, že mě to vlastně jako i přesto, že jsem se přes to rychle přenesla, tak že vždycky jednou za čas vyplyne něco na povrch. Třeba teďka o víkendu jsem zjistila, že se mu narodil minulý týden syn, což prostě na jednu stranu se ve mně bije to, že je mi to jedno a že nevím, jestli se tomu mám smát nebo nad tím brečet a víc se tomu směju, ale pak prostě jednou za čas tě to zabolí, protože prostě to zabolí, ale furt mi to přijde víc k smíchu, což bych prostě o rozvodu svých rodičů neřekla.

Tazatel: A jak dlouho jste od sebe?

Anna: Rok jenom, jsme to počítali s mamkou. Takže to vychází tak, že jsme se v lednu rozešli a ona už v březnu otěhotněla, takže ji prostě zbouchl třeba po třech měsících od našeho rozchodu, což prostě takhle zpětně prostě zabolí.

Příloha č.6: Respondent č.4 Eliška

RESPONDENT Č.4: Eliška, 20 let

1. ČÁST: MINULOST

Tazatel: Tak. Kolik let ti bylo, když se tví rodiče rozvedli?

Eliška: Hmm 14, v 9. třídě jsem byla.

Tazatel: A jaká byla vaše rodinná situace před tím rozvodem?

Eliška: Naši rodiče...já moc nevím, jako kdy se poznali. Vím, že to bylo na vysoké škole, ale vůbec nevím jako v jakým je to rozmezí. Nicméně svatbu měli potom v roce 2000 s tím, že se rozváděli, teda v roce 2018 lomeno 19. Než tam jako proběhly ty soudní řízení. Ty já ani nevím, kdy skončily, ale prostě. Byly 18 let jakoby vdaní nebo prostě spolu, s tím, že já jsem se tedy narodila v roce 2004 a přede mnou se narodila ještě moje starší sestra 2001. Ta byla vlastně rok po svatbě a můj mladší brácha, tak ten je 2008 narozený, takže mám takhle 2 sourozence z toho manželství, a to je vlastně asi tak, jakoby všechno.

Tazatel: A dokážeš popsat moment, kdy si o jejich rozvodu zjistila?

Eliška: Dokážu, my jsme to dlouho se sestrou tak jako začínali tušit už třeba od 7. třídy mé, jakoby tak se tak nějak začínali hádat a ta domácnost fakt byla mnohem...úplně se to tam změnilo oproti tomu, co jsme si pamatovali jakoby z dětství a pak ten den, co nám to vlastně tat'ka jakoby oznamoval, nehledě na to, aby řekl mamce, že nám to jde říct. Tak to už jsem jako poznala, protože já jsem ten den šla s ním nakoupit do Alberta a to byla asi neděle a my jsme se vrátili vlastně od mamčiny mamky, jako od babičky z mamčiny strany, a byl tam s námi právě momentální mámin stávající přítel. My jsme jeli z nějakého výletu, prostě tak jsme jeli jakoby navštívit. A tat'ka se mě na to ptal po cestě vlastně do toho obchodu, jako jestli jsme byli u babičky a jestli tam byl jakoby s náma i mámin přítel, teda tehdy ještě ne přítel, ale jakoby teď už jo. A já jsem říkala, že jo a úplně jsem jako viděla ten pohled a říkám si, a je to tady, prostě to byl kámen úrazu a pak jsme došli domů a trvalo to třeba 20 minut podle mě než tat'ka vlezl do pokoje, a tam jsem byla jenom já se ségrou, brácha to vlastně tehdy jako ten den to nezjistil. On to zjistil až v den, co už tat'ka se nevrátil. A až pak s tím, že potom teda do toho pokoje vešla aj mamka, načež zjistila, že tat'ka nám to teda řekl jako bez jejího nějakého vědomí, tak se zase pohádali před námi přímo a bylo. No tak tak nějak nám to bylo jako oznámeno.

Tazatel: Jak ti to vysvětlili?

Eliška: No, bylo to zajímavý, protože já tím, jak jsme to se ségrou vlastně čekaly, tak o to horší. To pak bylo v reálu horší slyšet, že vlastně jsem si říkala dobrý, já jsem vlastně ready na to, až

to přijde, a vlastně ne, no že člověk jako jak se toho bojí, tak asi fakt jak to nastalo, tak to byl velkej bubák. Já si nepamatuju vlastně nic moc, co by taťka vyloženě řekl, já vím jenom, že jsme se prostě zeptaly, co s námi bude, jako kdo si nás vezme, protože já jsem to fakt nevěděla, protože mě byl vlastně taťka bližší z rodičů. Ale zároveň jsem věděla, že taťka půjde z domu, že prostě máma bude zůstat tam, kde jakoby bydlíme. Pak nám mamka říkala, že teda samozřejmě zůstáváme s ní, že kam bychom šli. A já jsem byla jako...pro mě to nebylo tak očividné. Já jsem fakt měla pocit, že vlastně teď jsem tam navíc a že nemám kam jít. Mamka nám řekla, že taťka se přestěhuje blízko, pak se odstěhoval na druhý konec města, takže to mě hodně zbolelo. My teď s taťkou nemáme moc dobrý vztah, že tam to hodně přetrhlo ty vazby. Ale vyloženě co nám jako řekl doslova, to si nepamatuju. Tak tím, že my jsme byly docela starší, tak už mohl říkat asi dost napřímo ty věci. Ale nevybavím si jako tu konkrétní situaci.

Tazatel: A jaký byl důvod toho rozvodu?

Eliška: No to doteď nevíme. Já jsem potom řešila s mamkou jako o pár měsíců později nějaké věci a ona mi říkala, že se měli rozvádět, už když byl brácha malej, ale pak vlastně nakonec to prostě přešli, že nechtěli, abysme vyrůstali jako bez taťky nebo bez mamky, nebo prostě jako jenom s jedním rodičem, což byl dost velkej šok. Ale jako oni se hádali dlouho, jakože fakt už třeba od té mojí 7. třídy, tak to bylo jako viditelné, předtím jsem to tolik nevnímala. Nevím, jestli to bylo tím, že jsme třeba nebyli toho středem, nebo jakože jsme to nevyvolávali my, často ty konflikty pak vznikaly kvůli nám. A předtím si to jako nevybavuju. Víím jenom jeden moment jako z minulosti, že taťka prostě odešel z bytu na pár dnů, jako že se nevrátil. Ale to mám hodně v mlze, jakože si jenom vybavuju, že odchází z té chodby a vlastně pak tam nebyl a jinak ten důvod neznám. No, tak každý si prostě asi našli někde někoho jiného, protože víceméně hnedka vzápětí tak už měli každý nového partnera, no víceméně paralelně, když ještě byli jakoby manželé.

Tazatel: Ty jsi byla tedy svěřena do péče matky a projevovala si v té době přání, u koho v péči bys chtěla být? Dbalo se na tvé přání?

Eliška: Ne, mně bylo řečeno, že se nás bude ptát sociálka, až v tom létě mi to ale bylo řečený. Oni možná si mysleli, že budou mít...nevím nesporně rozvod, a nakonec to asi nevyšlo. Nevím, ale nás se nikdo neptal, jakože vůbec. Já jsem s tím počítala. Doufala jsem, že se to stane, protože doma vím, že i já i ségra, tak jsme se jako necítili úplně v pohodě, nebo prostě bylo by fajn, aby to podle mě nějaká třetí strana vyslechla a vlastně moc nechápu, jak je možný, že se to nestalo. No že mi přijde vlastně hrozně divný, že když ten spor nebo ten rozvod, jako nevím,

jak vlastně dopadl my o něm fakt nevíme, ani nevíme, kdy ty řízení probíhaly vůbec, jako nemám o tom ponětí no. Takže nás se jako na náš názor nikdo tehdy nezeptal.

Tazatel: A jak probíhal tvůj kontakt s otcem po tom rozvodu?

Eliška: No ono to bylo těsně před Vánoci. On odešel někdy kolem dvacátého prosince odhadem, ten den to teda zjistil jako brácha. Následně jsme k němu teda šli po Vánocích třeba dvacátého šestého někdy, on tehdy už tam byl se svojí současnou manželkou, tehdy jako přítelkyní. A mně už tam tehdy bylo tak jako zvláštně. Já jsem tu paní jakoby znala už předtím, ale prostě mně přišlo, že nás moc jakoby nebere. Ona jako byla bezdětná, takže vlastně nikdy neměla kontakt úplně takhle, byla jenom teta vlastně a měla jsem pocit, že nás furt má jako za hrozně malý děti. Přitom už jsme nebyli úplně tak malý děti. Ještě vzhledem k té situaci, tak jsem měla pocit, že vlastně...bylo mi tam jako hodně nedobře a odjížděla jsem většinou, když už jsem u taťky byla, tak jsem odjížděla třeba druhý den po jedné noci vlastně domů zpátky. Protože mi bylo jako špatně od žaludku, nebo prostě jsem tam nechtěla být a tak, nevím moc z čeho to úplně pramenilo. Asi jsem si prostě dala do hlavy, nebo tam byla nějaká prostě zášť, smutek a nějaký prostě nedorozumění věci a bývala jsem tam hodně sporadicky. Měla jsem tam být, tuším to bylo jednou za dva týdny, že jsme tam jakoby měli chodívat, ale já jsem každý druhý setkání podle mě třeba nebyla a každý to, co jsem tam byla, tak jsem odjížděla třeba dřív. Brácha ten tam býval normálně, ten se tam jako těšil. Ségra ta už tehdy byla starší a ona se zanedlouho potom stěhovala úplně od nás, takže pak tam chodila i jakoby nezávisle na nás třeba a tak. Takže tam jsem trochu ztratila pojem o tom, jak často tam chodí, ale zhruba ten rok to tak probíhalo. Asi nějak takhle a pak od března toho roku následujícího v mém prváku, tak už jsem tam nebyla pak vůbec, to jsem tam byla podle mě jednou za následující třeba dva roky a pak až teďka o Vánocích no. Jinak jsem se s ním jako třeba viděla občas, jednou jsme byli kdesi na pizze, byl na mém maturitním plese, občas jsme se potkali na chodbě, když předával bráchu nebo tak, ale jinak jsem tam nebyla ani jsem ho sama nijak nekontaktovala, maximálně na narozeniny jsme si psali všechno nejlepší.

Tazatel: A když jste byli spolu, jak jste trávili společný čas? Stáli jste oba o tento kontakt?

Eliška: No, neměla jsem pocit, že o něj stojí. Já jsem měla pocit, že hrozně se na nás jakoby vykašlal v uvozovkách, protože tím, že jsem prostě nevěděla, co se stalo, jak se to stalo a nikdo s náma nemluvil, tak každý z nás tři jako ze sourozenců, tak jsme si to přebírali nějak po svém. Sestra doma nebyla vůbec spokojená. Já jsem vlastně byla takovej středobod tam toho, aby to nějak stálo, protože brácha byl ještě malej. Moje sestra nevycházela s máminým přítelem. On ještě tehdy bydlel jako na stejném sídlišti, ale prostě v jiném bytě. Pak najednou se k nám

nastěhoval, že prostě nebudou platit, nebo že on nebude platit zbytečně nájem, když u nás stejně byl skoro pořád, ale nikoho se nás nezeptal, jestli nám to nevadí, nebo prostě najednou, to byl jakoby cizí člověk v domě a tím pádem já jsem měla hrozně jen tu jednu stranu. Já jsem furt viděla jen tu mamčinu a kdykoliv, kdy u nás doma zaznělo jako něco s tatškou, tak to byly prostě jako úšklebky negativní, prostě takový jako pohledy. Hodně zášť tam podle mě bylo, asi oprávněně, ale nevím... a tím pádem já jsem fakt měla sice zájem toho tatku asi vidět, ale svého starýho tatku prostě no, aby to bylo jako dřív. Ale když jsem věděla, že jdu prostě k němu domů za jinou jeho nějakou rodinou, kterou on si prostě tam zařídil, tak jsem měla pocit, že nás prostě jako vídat nechce. Ale jak říkám, já jsem znala vlastně jen tu jednu stranu, nebo prostě spíš ten mámin pohled na věc než ten tátův. Fakt, když jsme byli u táty, tak jsme víceméně jako...já jsem tam fakt trávila jen ty páteční večery třeba po škole, takže to jsme toho tolik nestihli. Vím, že jsme spolu někdy vařili večeri nebo třeba hráli nějaký deskový hry. Koukali se na nějaký pohádky, filmy nebo fandili hokeji. To bylo dobrý, ale jinak, jako jsem tam tolik času nestrávila, občas dřív, tak jsme chodili mu fandit. On hrál volejbal, takže to jsme chodili s ním jako na volejbal. Pak jsem s nima byla i na dovolené v létě, tak to bylo docela fajn, jakoby možná proto, že to bylo mimo to prostředí prostě klasický, že to vlastně bylo vytržené, ale pak už jsem na další nejela, no to byla jediná, na které jsem s nima byla a fakt tam pak už chodil jenom brácha a ségra tak nějak jako na sebe, ale tatka teď co vím, tak asi o ten kontakt stál, jenom prostě vlastně ani jeden jsme neuměli asi říct, nebo nějak si to vykomunikovat. Já jsem byla tehdy ještě v pubertě.

Tazatel: A od té doby se teda ten kontakt nějak proměnil?

Eliška: Jo byl hodně sporadicky, teďka o Vánocích jsme tam byli. Už jsem mu představovala svého přítele nynějšího a myslím si, že je to jako na lepší cestě, že už jsme se vlastně oba dva trošku přes to přenesli. Na druhou stranu teď je tam jako pětiletá díra, kdy jsme se vlastně skoro neviděli, já mám pocit, že jsme si trošku cizí na jednu stranu. Jakože mám pocit, že vždycky když ho vidím, tak mám chuť brečet už jen z toho, že ho jako vidím. Je to prostě takový, jakože myslím, že se to zlepšuje, na druhou stranu už má svého druhého syna a má novou manželku. Já jsem takovej cizinec trošku no v té rodině z jeho strany podle mě teď. Že mě prostě tolik nevidali, ale jako cítím se tam, nebo cítila jsem se tam dobře přijata a nebylo to, jakože by tam ta komunikace nějak vázla, to je jako v pohodě, ale prostě jde vidět, že to bylo po dlouhý době, no teď tam někdy asi zase půjdu, ale říkám, tak viděla jsem ho o Vánocích, už je zase konec února a vlastně mezitím jsme se neviděli, takže ono jako často to sklouzává k tomu, že já tím, že jsem nebyla navyklá na to, že bych ho vídala, tak ten čas v tom kalendáři prostě zabírají třeba

ty věci, které tam nebyly dřív. A nejsem navyklá tam dávat prostě návštěvu tatky, ale možná se to třeba změní no do budoucna.

Tazatel: Jak se potom teda ta situace měnila? Přišli ti do života noví nevlastní rodiče, tak jak oni tě přijali a jak ty si přijala je v té době?

Eliška: Máminýho přítele jsme znali dlouho. Oni hráli geocaching a my jsme spolu jezdili jako na různý výlety, vandry a tak. Ale bylo to vlastně strašně divný, že najednou bydlí u nás doma. Oni se rozváděli s jeho ženou zároveň co mamka s tatkou. Já jsem ho prostě brala dobře vlastně předtím a teď v tom mezičase, tak byl hodně...že na něj byla svalována podle mě hodně ta vina, že vlastně byl takovej ten terč, protože za vinu tatkově ani mamce jsme to dávat až tak nechtěli a on byl prostě takovej trošku středobod a zároveň on měl jakoby jednoho syna a my jsme byli tři u nás, takže ta domácnost byla prostě rušnější a živelnější, takže občas se tam nesetkávali úplně třeba ty názory. Se sestrou měl hodně takovej konfliktní stav, respektive ona si k němu vůbec nechtěla moc jako najít ten vztah, což potom následně vy eskalovalo v to, že se prostě stěhovala za takových okolností, že prostě vlastně oboum našim rodičům to bylo poměrně jedno, co s ní bude a prostě šla pryč. No, protože ani jeden z nich nebyl schopen na ni nějakým způsobem brát ohledy. Což té situaci na jednu stranu pomohlo, protože vlastně od nás z domu odešel ten konfliktní článek, ale na druhou stranu jako vlastně v ní to zanechalo, nebo doteď vlastně je to prostě velká křivda, která podle mě se jako neměla stát. Já si myslím, že rodiče by neměli úplně svoje dítě vyštvať z domu jenom proto, že si najdou nového partnera. Na druhou stranu on naší mámě hodně pomohl z finančního hlediska, protože mamka musela hradit jako tatkově část toho, že oni měli vlastně byt napsanej na oba ona musela vyplácet část toho podílu, protože se rušilo vlastně to společné jmění, takže s tím jí jako finančně hodně pomáhal a obecně jako bez něj by podle mě to mamka neustála, za což jsem mu vděčná. Na druhou stranu jako s náma nikdo nekomunikoval a bylo to takový jako: teď se s tím smířte, že prostě tady bude bydlet najednou cizí člověk. Brácha ten to vzal tak jako vlastně nevím doteď, oni teďka spolu mají takovej vztah, jakože tím, jak je brácha ještě v pubertě, tak mají slabší chvílky a občas mají světlejší, no jakože ale nemají moc společných témat, s tatkou si prostě brácha rozumí víc, furt je to tatka a já jsem ho třeba po hrozně dlouhé době viděla vlastně s ním interagovat, jak jsme u nich byli o teď na ty Vánoce, tak tam vlastně byl i brácha a bylo hrozně divný vidět jako bráchu s tatkou, protože to jsem fakt neviděla od toho listopadu, co prostě tehdy jako od nás odešel, a to byl brácha tehdy ještě takovej malej kluk prostě, takže to byl fakt takovej šok, jak už jsem říkala. No ale říkám, jakože to přijetí bylo takový...chtělo to čas hodně no se s tím nějak srovnat i to, že prostě každej z nás z těch sourozenců jsme to brali jinak.

Brácha vlastně neměl skoro žádnou reakci, jemu to bylo docela jedno, on si jako adaptoval na to, že chodí k tatškovi a jeho přítelkyni a bydlí u jeho mamky a toho přítele mamčinýho, toho tak nějak podle mě ignoroval docela nebo prostě nějak tam neměl důvod s ním asi nějak interagovat. A třeba já zas u té tatškovy přítelkyně, teď už teda manželky, jsem měla fakt pocit, že tam to úplně nebude fungovat. My jsme se taky jako znali o něco dýl, oni spolu hráli zase jakoby volejbal. Párkrát jsem ji viděla, když jsme právě tatškovi byli fandit, ale ono je to taky hodně tím, jak taky neměla ty děti a byla zvyklá prostě na nějaký svůj komfort a ani neměla podle mě nikdy úplně partnera, nebo ani rozvedená nebyla. Prostě byla vyloženě jakoby svobodná. Tak si myslím, že jsme taky byli trochu šok no, když jsme tam naběhli tři děcka a dělali jsme prostě to, co jsme byli zvyklí dělat, protože jsme všichni takoví trochu živelní, tak to bylo takový, jakože tam jsem moc neviděla snahu nás nějak jako přijmout. Ona byla hodná, jakože dobře vařila a tak, ale nějak jsem to tam úplně necítila. Měla jsem pocit, že je pozdě na to jako nějak, nebo ani jsem neměla asi tu snahu se s ní nějak vyloženě kámošit, protože jsem prostě tam měla křivdu v tom, že nám tatšku ukradla. A tak asi no.

Tazatel: A jaké si měla vztahy s nevlastními sourozenci z obou stran?

Eliška: No můj sourozenec mladší jako od tatšky, tak ten se narodil až...no jemu jsou teď 4 roky podle mě, takže jakoby až třeba zhruba 2 roky po tom rozvodu. Ale on má teda autismus a vlastně doteď nemluví, jenom vydává různé jako takové haleky a já jsem ho viděla vlastně jednou, teď už podruhé. Poprvé když byl ještě úplně malinký mimino, to jsme jako nevěděli vlastně, jestli s ním něco bude jakoby špatně, když to tak hloupě řeknu, nebo na něm nebylo prostě poznat, že by byl nějaký netypický. To bylo jako fajn, ale nemám s ním vztah vlastně žádný. On podle mě ani nemá šanci pochopit, kdo já jsem tím, že má prostě tu diagnózu, co má a nebyla jsem tam s ním, když jakoby vyrůstal od malinka. Takže si myslím, že ačkoliv mě teď viděl i o těch Vánocích, tak jsme si vlastně úplně jakoby cizí. A bylo to těžký pro mě přijmout. Já jsem tehdy, když nám tatka říkal, že čeká dítě, tak mi to přišlo hrozně nefér, protože jsem věděla, že naše alimenty mu trochu drhnou a na druhou stranu si zakládal vlastní rodinu a na mě to bylo hrozně rychle. Já jsem prostě nečekala, že se hnedka bude někde ženit a mít dalšího syna a fakt mě to hodně...jako to byly takové kameny úrazu, že jsem si říkala, ty jo, fakt máš novou rodinu a co já tady jako? Přišlo mi, že na nás jakoby zapomněl, ale ostatní to tak osobně nebrali, takže o to víc jsem se cítila prostě jak nějaký úplně, že to moc jakoby přehrávám a moc mi to vadí vlastně, i když to je asi normální nebo nevím. A syn od máminého přítele, tak jako tam mám z minulosti nehezky vzpomínky, takže tam já jako...on k nám občas chodí. Mně hrozně vadí, on je takovej slizkej ne fakt, jakože...on má svoji přítelkyni a věkově

je vlastně o rok starší než sestra. Ale tam jako on i ani k tomu svému tátovi se nechoval úplně hezky tím, jak je jedináček, tak on prostě měl na co si ukázat a po tom rozvodu rodičů, tak se taky docela osamostatnil, jako že už prostě zdědil někde byt, takže si bydlí sám na sebe. Nemá moc prostě starostí, jako co by si dělal, kdežto my jsme byli prostě tři s jednou mamkou a on byl prostě jeden se dvěma zámožnými rodičema, takže to byl trošku asi jinej postoj a myslím si, že na oba dva trošku tak jako pozapomněl no, že on není až tak, že by si vážil jako nějakých vztahů nebo tak. Takže občas k nám zajde, tak tam přežijeme jako 4 hodiny klábosení a pak se zas rozejdem v dobrém. Takže já jsem ráda, že se k nám jako tehdy nestěhoval a že vlastně zůstával u své mamky. To bych pak asi musela z domu se ségrou, protože to bych tam jako nebyla ani minutu asi, takže tam ty vztahy jako já nepotřebuju nijak budovat, protože říkám, on už je starší. Tam nebyl důvod, nebyl malý dítě a můj mladší brácha, tak ten byl u taťky a tam jsem nechodila já. Takže vlastně jsem nebyla v kontaktu ani s jedním.

Tazatel: A jaký vztah byl mezi tvými rodiči po rozvodu?

Eliška: No. Jejich kontakt představovali podle mě zaklaplé dveře a podle toho, jak moc letěli, jsme poznali, jak moc jsou naštvaní. Jakože většinou fakt spolu neinteragovali. Oni prostě měli domluvený, že ve čtyři si nás taťka vyzvedne, takže my jsme vyšli z bytu, máma nám zamávala z balkonu, a to bude jediná vteřina, kdy viděla taťku, taťka nás sbalil do auta a bylo. Interagovali podle mě spolu za tu dobu tak jednou co já jsem viděla a dopadlo to nemile, pohádali se někde na chodbě. Myslím, že se do toho položil i mámin přítel a nepamatuju si o co šlo, ale jakoby komunikace face to face úplně nebyla dobrá. Myslím si, že spolu jako si asi museli nějakým způsobem psát nebo jako řešit, kdo si kdy koho vezme, ale to jsem asi jako nezaregistrovala, ale myslím si, že tam nejsou úplně otevření jako té komunikaci. Ted' už vlastně si to vyřizuje spíš třeba brácha sám, že se s taťkou domlouvá, jako kdy tam půjde. Ale myslím si, že spolu jako minimálně integrovali určitě jako tváří v tvář fakt málo, maximálně na soudě a tam jsem jako nebyla, takže těžko říct. Ale ono už to tak bylo zhruba dva roky před tím rozvodem, oni vlastně doma byl buď jeden nebo druhý, o víkendu občas zaráz, ale fakt jakoby prostě v pondělky a středy byla máma pryč. Úterky a čtvrtky byl táta pryč. V pátek jsme buď někam jeli s mamkou, nebo jsme někam jeli s taťkou a nebo jsme prostě byli někde na výpravě a oni dělali nevím co, takže prostě tam už ten kontakt jejich jako vlastně dlouhou dobu nebyl, takže i po tom, co se rozvedli, tak už vlastně jenom uřízli to minimum, co se předtím bavili podle mě a bylo jako hotovo. Já myslím, že to hodně pokazilo právě i to, jak my jsme pak vnímali jako jednoho z těch dvou rodičů, protože mamka o taťkovi nemluvila moc hezky, asi teda oprávněně a taťka o mamce nevím jak mluvil, ten tam neměl takovou...on jako na ni nijak neříkal nic

špatnýho před náma. Na druhou stranu si myslím, že spíš třeba příčinou toho rozvodu mohl být tat'ka a jako nějaký jeho jednání v minulosti než třeba mamka. Ale těžko říct no, ani jeden si to na sebe asi nevezme, nebo jako určitě to bylo z obou dvou stran v nějaké míře, ale vlastně každé říká opak toho druhýho, takže pravda je někde mezi.

Tazatel: A ten rozvod vám byl oznámený teda tak spontánně v září a tat'ka odešel v prosinci?

Eliška: No to byl možná říjen a nám to oznámili zhruba 2 měsíce dopředu – mně a ségře, bráchovi teda až ten den co jako vyloženě tat'ka zaklapl dveře. Já jsem ten den doma nebyla, já jsem byla v hudebce, což mě mrzí, protože bych ráda věděla, nebo byla tam minimálně pro toho bráchu, co mi pak ségra říkala, tak to byl asi jedinej den, co můj bratr brečel. Takže to mě pak hodně mrzelo, že jsem tam nemohla být zrovna v moment, kdy jako...nevím proč nepočkali, jako mamka to dlouho odkládala, než mu to řekne. Ona jako věděla, že mu to má říct, ale prostě se k tomu asi nějak neměla.

Tazatel: Co si prožívala v období po tom rozvodu?

Eliška: Takový hrozně prázdno, že jsem vlastně měla pocit, že ten život jde dál úplně stejně, na druhou stranu já jsem i v té devítce jako na škole, tak to nebylo úplně dobrý. Já jsem se těšila, až od tam konečně vypadnu a tohle už byl takovej hřebíček do rakve trošku, že si pamatuju, že ty poslední měsíce tam od toho prosince až do června, tak byly takový jako hodně zmatený. Já jsem se tehdy snažila to nějak ignorovat, že se to stalo, asi moc to nešlo, do toho na mě sestra furt hustila, že jí vadí mámin přítel, do toho nám máma hustila, že jí vadí táta. A do toho já jsem prostě si tak nějak jako proplouvala životem. No vlastně si to fakt moc nepamatuju. Vím jenom, že vždycky fakt, když jsem měla jít k tomu tat'kovi, nebo jsem u něj byla, tak to bylo, jakoby že mi tam nebylo dobře, ale jinak jsem podle mě žila docela klasicky, jak předtím no. Že vlastně tím, že jsme neměli střídavou péči jako týden po týdně, tak tam člověk tolik nepocítil ten rozdíl asi no, nebo jako samozřejmě, že mi chyběl tat'ka doma na druhou stranu, hned to tam zaplácl jako jinej pán, takže tam bude spíš potíží v tom jako nějak se srovnat s tím, že tam je, což vím, že až do toho léta třeba bylo jako téma, my jsme to mamce dlouho neřekli ani jeden, že nám to vlastně vadí. Ségra teda potom jo, ta se pak kvůli tomu i stěhovala, ale jestli to řekla vyloženě takhle napřímo, to nevím. Já jsem jí to pak psala v dopise. A následně pak se mnou teda řešila to, že se měli rozvádět už několik let zpátky no. Spíš si myslím, že třeba až rok potom, tak jsem si začala uvědomovat, co se vlastně stalo a až potom, co jsme začli se ségrou se o tom třeba víc bavit. Jako pamatuju si situaci, kdy jsem si tehdy vracela domů a mamka brečela, když mamka naše brečí, tak to není tak obvyklá věc, tak jsem se ptala, co se děje a zrovna mi říkala, jako že tat'kovi prostě ted'ka musí splácet jako ty peníze a tím jsem zjistila aspoň něco z toho, ale jinak

jsem fakt nevěděla a nikdo z nás doted'. Podle mě sestra byla taková průbojnější tak tím, že se i odstěhovala, tak ona jako se zeptá víc a spoustu z těch věcí mi tak jako zprostředkovaně říkala, ale říkám, ona zas měla potom rozvodu blíž k tat'kovi. On prostě je takovej jako já jsem vlastně nikdy moc nepochopila, na co on ty peníze potřebuje a on jako vlastně má práci a měl stálou. Nevím, k čemu mu byly a proč by musela mamka jako platit takový částky, ale jakože chápu, že když vlastnili spolu byt, tak asi část mu dát měla na druhou stranu. Jako máma měla tři děti, on žádný ještě tou dobou a úplně nepřispíval na tu péči tak, jak by měl. Tohle mi hodně jako toho tat'ku tak nějak znechutilo, že jsem říkala, ty jo. No prostě tolik peněz, když nám by se hodili asi jako víc no s tím, že i to, že můj bratr mladší, jakože ten nejmladší, tak že má autismus, tak jsem zjistila loni o Vánocích, když to moje sestra říkala babičce z máminé strany. Já jsem o tom vůbec netušila. Nikdo mi to neřekl.

Tazatel: Ještě mě zajímá, když je teď tat'ka znovu ženatý, jestli si byla na jeho svatbě?

Eliška: Nebyla, nechtěla jsem tam...nešla bych tam. A kdyby moje máma měla svatbu, tak tam taky asi nejdu. To je pro mě těžko strávit asi no.

Tazatel: Souhlasila si v té době s tím, že se rozvedli?

Eliška: No bylo to vtipný, protože jak jsme, to se sestrou už dýl tušily, že něco takového nastane a jako to je moje oblíbená vzpomínka. My jsme byli v 5. třídě na škole v přírodě a zrovna se tam jakoby rozcházeli, oni nebyli vzití, ale rozcházeli se mé spolužačce tehdy rodiče a já jsem si tak říkala, to se u nás prostě nemůže. No a pak jsme se vrátili a už od 6. třídy jsem tak jako vnímala, že je to nějaký divný u nás doma prostě a v té 7. už to začlo pořádně a já si říkám: ty jo, oni se nějak hádaj prostě a fakt, jakoby mi to přišlo úplně absurdní, že mě tehdy fakt probíhalo v hlavě, že to by se u nás nemohlo stát. Prostě naši se mají jako hrozně rádi a pak vlastně úplně z ničeho nic se to fakt začlo dít i před mýma očima. Já jsem byla jako: ty jo, ne, to nechci, takže jsme ještě se sestrou plánovali, jak jim dáme poukázku do divadla a zkusíme je prostě dát zpátky dohromady a takhle jsme to prostě plánovaly. Nakonec se žádný z našich plánů neuskutečnil. Myslím, že to ztroskotalo na tom, že jsme neměli finance. No, a já jsem najednou nechtěla žít v těch hádkách, co oni měli, na druhou stranu nejsem za to ráda, protože jsem je měla oba ráda a tat'ku víc, nebo jako víc jsem s ním zvládla komunikovat a nevím prostě jako povahově mi byl bližší a byl to prostě tat'ka, takže najednou když tam nebyl, tak to byl jako divný a vlastně si to zpětně ani fakt nevybavuju ten jako pocit, co to bylo, že jsem to podle mě hodně potlačila. Protože i předtím, jak tam fakt s náma byli, tak střídavě, tak člověk vlastně měl pocit, že nemá ani jednoho z těch rodičů, že vlastně jakoby občas byl prostě s tat'kou na turnaji občas šel s mamkou na kešky, ale vlastně nikdy jako hrozně dlouhou dobu nebyl prostě

taťka s mamkou dohromady, možná v létě na nějakých dovolených a to si ani nepamatuju, co tehdy bylo, ale jako někam jsme asi jeli, takže jako souhlasím, ale to se těžko říká. Jakože ano, protože jsem věděla, že oboum z nich bude líp, na druhou stranu jako kdo by s tím souhlasil, no je to takový jako že bych byla radši, kdyby spolu byli, ale teď mi to přijde úplně divný, že by vlastně byli zpátky spolu. Že si to vlastně neumím představit, ale úplně si pamatuju, že jsme tehdy se sestrou řešili jako a co budeme dělat my na svatbě, koho tam budem zvat jako. Ještě, když oni se totiž tolik nebavili, to mě na tom mrzelo nejvíc, že se nemají rádi oni vzájemně a nějakým způsobem se jako nerespektují. Že to podle mě hodně pokazilo jako i ty naše obavy to vyvolalo nějaký jako větší, a když jsem tehdy měla ten maturák, tak jsem jako věděla, že chci pozvat oba, protože mi přišlo jako nefér tam nemít jednoho a mamku jsem tam nemohla nemít, protože ta se mnou bydlela, takže o tom věděla, že jo. No tak jsem musela přemejšlet úplně kam koho posadím, aby se nepotkali a teď jsem vymýšlela, že ségra prostě bude střídat ty stoly a bude občas nahoře občas dole. Prostě aby ani jeden neměl pocit, že s ním nejsme a bylo to fakt takový, jakože člověku to přidá hrozně takovýho stresu nechtěný. Jakože vlastně my za to jsme nemohli a stejně to dopadne nejvíc na ty děti. Podle mě jim spadl kámen ze srdce si myslím dost, jako je vidět, že se jim daří prostě líp no oběma. Což jsem jako ráda, na druhou stranu nám se líp nedařilo.

Tazatel: No a potkali se na tom plese nebo ne?

Eliška: Potkali ale jako jenom pohledem. A pak, když jsme se fotili u zdi, já jsem totiž chtěla fotku i s mamkou i s taťkou, tak to jim hold nezbylo, než se jako minout, ale bylo to fakt, je to prostě zábavný sledovat ten kontakt, jako že mně přijde hrozně absurdní, že jsou dva dospělí lidi a nejsou schopni se spolu potkat. A měla jsem tam i babičku, která vlastně s tím nemá až takovej problém. Naše babička jako to bylo to, že mě hrozně mrzelo, že náš taťka i do mamčiny rodiny vlastně hodně zapadl a najednou prostě tam byl někdo nověj a už tam nebyl taťka. A babička měla mýho taťku jako ráda i moje teta, tak se jako vlastně bavili, že to bylo taky takový smutný, že tam pak už vlastně nikdy nebyl a od té doby ho neviděli podle mě. No, takže na tom plese se jako potkal i s mojí babičkou, to si teda nepamatuju úplně, podle mě se normálně pozdravili, protože taťka si myslím, že má k babičce jako respekt.

Tazatel: Mě ještě zajímá, jestli byla v kontaktu s prarodiči z taťkově strany?

Eliška: No hodně málo. A taťkův táta pak zemřel a já jsem na tom pohřbu bohužel nemohla být. A s babičkou si voláme, byla jsem ji navštívit i v nemocnici, ale nebyla jsem tam jako u ní hodně dlouho. Od té doby, co se naši rozvedli vlastně. Ale tam si jako voláme a snažím se nějak ten kontakt aspoň udržovat, ale tím, že já jsem se nebavila s taťkou, tak jsem se neměla za ní

moc jak dostat, tam se jezdívalo vždycky jenom jako s tatškou. A když já jsem u tatky nebyla, tak jsem tam nejela no. Kdyto jako s babičkou z mamčiny strany, tak tam jo tam se vídáme jako víc. Teda já nestíhám žádný babičky vidět jo, ale když už, tak tam jsem jsme se obecně cítila, prostě vítanější, ta tatškova strana rodiny je taková uzavřenější. Třeba i naši jako bratřenci, tak tam jsou prostě jako já si ani nepamatuju, kdo tam všechno je, že obecně tam ty vztahy byly jako chudší už od počátku, takže pak ten rozvod to prostě ještě víc...protože i mamka vlastně s tatškovou rodinou, tak se od bráchovyho dětství vlastně nebavili, takže ani mamka neměla, jakože nepodporovala nijak ten kontakt tam. Takže prostě tam to bylo takový, jakože to se odřízlo tak nějak současně. No, ale brácha tam jako jezdíval, ségra taky.

Tazatel: Máš ještě něco, co tě takhle napadá k tomu období té minulosti?

Eliška: Asi ani ne teďka.

2. ČÁST: SOUČASNOST

Tazatel: Kolik ti je let a v jaké životní fázi se právě nacházíš?

Eliška: Je mi 20, bude mi za pár měsíců 21. Studuju druhák na vysoké na právech a stále bydlím u rodičů, jako u mamky, ale už se plánuju stěhovat v následujícím půl roce. Takže se na to těším, protože už je to hrozný, ale to je tak nějak má životní situace. A mám přítele.

Tazatel: Jak vnímáš ten rozvod teď zpětně?

Eliška: No upřímně, myslím si, že možná kdyby se rozvedli o pár let dřív, tak by to vlastně pomohlo, protože bychom nezažili ty zhruba 2 roky těch neustálých jako hádek a toho, že tam jsme ztráceli kontakt s oběma těma rodičema. Na druhou stranu to nedokážu moc analyzovat, jako jak bychom to vzali tehdy, nebo co by to jako udělalo, ale minimálně by to prostě nebyla tak vypjatá situace a nebyli by tam paralelně ty jejich jako současní přítelové a manželky a nebylo by to možná tak zapeklitý no, na druhou stranu možná to nebylo tak intenzivní, že fakt vlastně ani oni nečekali, že se to třeba stane. Je to možný, že jsme to jenom my vnímali jako z nějakého úhlu. Jsem jako ráda, že se to stalo v tu chvíli už, protože o pár prostě měsíců nebo let později už by to bylo jako mnohem nesnesitelnější asi. Ono bylo fakt vidět i tím, jak rychle se sestěhovali s těma druhýma lidma, tak bylo fakt znát, že už vlastně o tom dlouho věděli a vlastně dlouho byli smíření s tím, že ten druhý člověk nebude jako v tom jejich životě, takže zpětně to vnímám prostě jakože se to holt stalo, no už s tím nic neudělám. Tehdy jsem s tím taky nic moc udělat nemohla, ale srovnávala jsem se s tím dlouho, měla jsem na to jenom svoji hlavu a ničí jinou. Nikdo to s náma neřešil a bylo to celý takový ututlaný a to se pak promítá i do toho, že to vlastně doposavad řešíme na terapii ze ségrou. No že to je prostě jako takovej šrám trošku.

Ale vlastně jsem ráda, tak dalo mi to nějakou zkušenost, nebo člověk se naučil spolehnout se víc sám na sebe než prostě na ty rodiče. Ale bolí to dost. Občas si vlastně vzpomenu, že fakt nemám ty základní dva kameny, už prostě jsou jako si ve svém jako světě no a vnímám to třeba i na tom, jak vlastně vychovávají bráchu mého co žije jako se mnou, že tam už prostě jde víc vidět, že oni jsou prostě spolu dva – jako mamka s přítelem a brácha už je takovej prostě jako třetí. No, jakože u nás, jak tam byla ještě mamka s tatškou, tak vlastně oba dva dávali všem třem prostě tak nějak stejně energie, ale teďka už mamka tak nějak polevila. Od té doby podle mě ji to jako taky nějak smetlo. Ta už se spíš soustředí na to, aby jí bylo taky jako fajn. Že už mám pocit, že občas mu dělám mámu já no, že už je tam takový jako vidět, že už mají fakt svoje rodiny, že už prostě, jako vlastně jsme trošku odepsaní nebo i ségra mi říkala, že vlastně má pocit, že nepatří ani do jedné z těch rodin. Že vlastně kam přijde, tam je fakt, jak návštěva a už vlastně nemá pocit, že by tam někde zapadala, což mě hrozně mrzí, protože vlastně vnímám, že ani od jednoho z těch rodičů fakt není taková snaha. Naše mamka není vůbec jako až tak komunikativní na to, co dělá za povolání. Ona vždycky dělala s lidma, je vlastně sociální pracovník, takže mě hrozně překvapuje, že ona vlastně všem ostatním zvládla v životě jako pomoci, a dát nějakou pomocnou ruku zrovna u nás doma, tak tam na to ta energie prostě nebyla. No, já jí to jako nevyčítám, nebo prostě vím, že je to asi trošku jiná situace, ale ona si prostě doteď jako nepřipustila ani to, že bychom mohli mít nějaký jako psychický problémy nebo tak. Všechno je to hodně tabu a vlastně fakt s námi nikdo nemluvil ani v té chvíli tehdy, ani teď zpětně to s náma nikdo jako transparentně nekomunikoval, a to jim vyčítám dost, protože si myslím, že to nebylo jako v naší roli, nebo my jsme se neměli ozývat o tom. Myslím si, že tam je to prostě na těch rodičích, aby to těm děckám nějak zprostředkovali a nějak to s nima vykomunikovali, což se nestalo. Já si myslím, že už jsem s tím jako víc srovnaná, ale občas mám fakt dny, kdy mě to hodně jako sejme a vlastně fakt nevím moc, co si počnu v budoucnu, protože prostě tam jsou ti lidé vlastně 4 a je to takový jako no...občas těžký, ale je to lepší určitě, než to bylo třeba dva roky zpátky. A je to i tím, že už jsem zmínila, že tehdy jsem ty potíže měla hodně na střední. Tu jsem změnila, už jsem na té vysoké, že se vlastně mění i ty životní nějaký jako fáze a ty jako hlavní momenty, tak si myslím, že i to tomu pomáhá, že vlastně člověk už není v tom svém starým prostředí, no.

Tazatel: A teď už s mamkou komunikujete lépe, nebo je to stejné?

Eliška: Já s mamkou nemluví o vážných věcech jako skoro nikdy. Já jsem, když už jsem jí potřebovala něco říct, tak jsem to psala. Já jsem nebyla schopná jít a říct jí to do očí. A když už jsem jí říkala třeba i ty výstupy z těch terapií, nebo prostě že se mi dějí nějaký tyhle věci, tak to

vždycky skončilo jenom tím, že to není pravda, že se mi to nemůže dít, že to není tak hrozné, že jsou lidi na světě, co to mají horší. Tak pak jsem vzdala trošku snahy jako o tom něco komunikovat. My se jako bavíme, ale o takových těch běžnějších věcech nebo třeba o bráchovi, ale že bych já s ní jako zvládala řešit nějaký svoje věci, to vůbec. Já jsem si to řešila ve své hlavě, potažmo v poslední době třeba se ségrou. Ale je tam to není idylický. My ten vztah máme jako krušnej od dětství, takže to jako furt to naráží na nějaký bariéry a každá prostě vnímáme i ty věci jinak, ten rozvod jsme si jinak překousli a taky to bude chtít asi jako čas, než se prostě obě zas trošku postavíme na nohy no.

Tazatel: Myslíš si, že ten rozvod byl vhodně vyřešený, že si byla v péči matky?

Eliška: Myslím si, že se nás mohli zeptat. To by mi stačilo, já jsem jako ráda, že jsem byla u mamky. Nedokážu si představit, že bych byla u tat'ky a on nás podle mě měl sice rád, ale vlastně tehdy potřeboval fakt podle mě od nás mít, jako když to blbě řeknu klid, nebo měla jsem z něj fakt pocit. On vlastně tehdy zmínil, že jako za chvíli dostudujeme a že prostě nám platit nic nemusí, přičemž bráchovi bylo tehdy deset a myslím si, že studium měl ještě hodně před sebou. Já jsem byla jakoby na základce, takže on tam měl podle mě docela jasný vize v tom, že my si jako poradíme sami a že už nás jako nijak řešit nemusí. Teď, když jsem ho třeba nedávno viděla, tak si myslím, že už z tohohle jako taky trošku, když to tak řeknu jako vyrost, že vlastně to byl asi spíš nějaký obrannej mechanismus tehdy. Takže jako jsem ráda, že jsem byla u mámy, na druhou stranu mi fakt chyběl někdo, kdo by se mě zeptal a já bych mohla říct, že se tam vlastně necítím dobře, ale že bych se necítila dobře ani u toho tat'ky, aby mi prostě někdo řekl, jako že to bude dobrý a že by to řekl třeba těm rodičům, protože ani oni se nás neptali, jestli se tam může nastěhovat někdo, jestli prostě nám nevadí, že bydlej takhle nějak spolu, což já jako na jednu stranu chápu na druhou je to prostě šok pro ty děcka a mně by to možná nevadilo, ale tím, že mi to i ta ségra říkala, že jí to prostě vadí a brácha byl takovej, jakože trošku se změnilo to chování jeho. Tak na toho člověka dopadá, že vlastně to, jak to ti sourozenci vnímají, tak to hodně hrálo podle mě roli v tom, jak jsme si to pak přebírali, ačkoliv jsem o tom nemluvila ani s těma sourozencema tolik, tak člověk to prostě vnímá. No, ale jsem ráda, že jsem byla u mamky, že si myslím, že tam jsme měli jakoby větší zastání, nebo prostě víc jsme byli v bezpečí. Na druhou stranu mamka měla větší tu zášť k tomu tat'kovi a častěji tam třeba padli nějaký slova, jakože na jeho účet ne jako vyloženě zlý, ale prostě, když jsme ho zmínili, tak řekla, jako že ne prostě že budem radši u ní. Já jsem pak měla pocit, že se trošku usmyslela, že mě vlastně vyhrála. Ve chvíli, kdy já jsem zatím tat'kou nechodila, tak jsem měla pocit, že jsem jak nějaká trofej. Jakože vlastně si řekla dobrý, tak jsem uchránila jedno dítě před tím zlým pánem,

příčemž tatka na nás zlej jako není. A já jsem pak měla pocit, že vlastně už si ani nemůžu dovolit za ním jít, protože vlastně mamka by to brala, jakože něco udělala špatně, že najednou mám zase zájem vidět se se svým tátou no.

Tazatel: Vnímáš k rodičům ještě teď zpětně nějakou zášť?

Eliška: Občas, když se zamýšlím nad nějakými věcmi, tak si říkám, jako že vlastně jsem furt hrozně naštvaná, ale pak mi dojde, že už ani nemám sílu na to být asi naštvaná. Ale měla jsem hodně zášti, pak jsem ji nějak ztratila. Občas furt hodně jim vyčítám to, že s námi fakt nekomunikovali, ale už nemám takovou tu zášť, jako že si našli nové partnery, nebo že prostě se odstěhovali, nebo že to udělali, nebo prostě tohle, tak to už je pryč. Ale to, co my z toho máme za následky a že nejsou schopni nějakým způsobem ani přijmout a nějak jako akceptovat, tak to mě občas docela zasáhne.

Tazatel: Ty už si nějaké věci zmiňovala, ale napadá tě ještě něco dalšího, co mohli udělat líp kromě té komunikace?

Eliška: Mně přijde, že to je možná to stěžejní, že vlastně ta mi chybělo nejvíc. Ale já vlastně tím, že nevím vůbec, co to obnášelo, kdo byl na jaké straně, co se kde dělo a tak, na druhou stranu nevím, jestli to chci vědět. No ale jako co by mohli udělat jinak nevím. Možná se nerozvádět před Vánocema. To bylo takový jakože s náma už na ty Vánoce byl vlastně mámin přítel, aby nebyl sám, což jako chápu zpětně, ale tehdy to bylo takový zvláštní, že u stromku najednou sedí někdo jinej, ale pak i vlastně u tatky už byla i jeho partnerka, takže oba dva vlastně měli srovnatelnou situaci. Nemají si podle mě co vyčítat, ale zároveň oboum dvoum podle mě vadilo, že ten druhý tam někoho má. Přitom jako nevím, vlastně oni si podle mě i vzájemně vyčítali to stejný, co oni oba udělali, ale prostě to bylo takový úsměvný trošku no. A jinak mě nenapadá, co by asi mohli udělat líp. Ta komunikace je prostě asi stěžejní.

Tazatel: Jaký je tvůj současný kontakt s rodiči? Ty už si něco říkala, ale můžeš třeba zmínit, jak jste si blízcí, nebo jestli vás to nějakým způsobem spojilo?

Eliška: Mě to víc donutilo jako s mamkou mluvit nebo nějakým způsobem interagovat. To jsem tehdy tolik, nebo si to nepamatuju tolik z dětství, že jsem měla fakt pocit, že víc to byl tatka, ale já mám to dětství obecně tak nějak v mlze. Moc si nepamatuju nic, asi jenom z fotek a můj vztah k nim je takovej, že vlastně jednu dobu jsem s ani jedním nechtěla moc mluvit. Vlastně to byly obě takový šedý entity, domů jsem se moc vracet nechtěla a nikde jsem se moc necítila vlastně jako doma. Samozřejmě u mamky víc než u tatky, protože jsem tam byla častěji, ale zároveň prostě jsem měla pocit, že už je to nějaký cizí prostor, ve kterým prostě...nevím. A v současné chvíli s tatkou těžko říct, tam se to asi jako zlepšuje, na druhou stranu nevím jak

moc, jako do jaké míry to prostě bude lepší, nebo do jaké míry se budem třeba víckrát vídat nebo tak, s mamkou já hrozně vnímám, že se potřebuju odstěhovat, abych nebyla prostě středem zájmů a pak se mi bude líp navazovat kontakty jak s tatškou, tak i s mamkou, že vidím přesně u ségry, že ona tím, že se odstěhovala, tak ačkoliv to bylo jako hodně náročný, tak vlastně teď je takovej třetí pozorovatel a vždycky, když dojde domů k nám jako na návštěvu, tak je furt jakoby na návštěvě a může odejít a vrátit se do svýho a může říct, co si myslí, protože pak má kam se vrátit. Ale já, kdybych teďka prostě otevřela nějaký palčivý témata nebo se zeptala, tak furt jsem v tom stejném místě a nechtěla bych to úplně dělat. Takže si myslím, že to možná bude trošku změna a těším se na tu chvíli, až nebudu muset někomu ospravedlňovat to, proč jedu za ségrou na návštěvu a proč jedu za tatškou a proč se děje tohle a tamto. Mám pocit, že jsem doma hodně pod kontrolou. Vlastně takovou nepříjemnou. Ani si občas nemůžu koupit podle mě věci třeba oblečení, který bych si normálně koupila, protože by padla otázka, jako proč to máš todlencto? A mně už se prostě nechce to někomu vysvětlovat ani jako obhajovat, což naše mamka dost dělá no, že ona má takovou svojí pravdu vždycky. A když máme třeba nějaký plán ze ségrou, že já nevím, že se půjdeme chystat na ples, tak ona vždycky vymyslí 10 jinejch plánů, jen aby ten náš nemusel vyjít, jakože je to prostě takový...občas trošku toxický to prostředí a hodně vnímám, že i jim prospěje, když se odstěhuju, protože si možná začnou víc všímat toho, že tam mají toho bráchu. Ještě že teď on vlastně tím, že za ním často já chodím, nebo s ním já mluvím, tak je vlastně jakoby tak nějak v pohodě, nebo furt s někým je v kontaktu. Ale až tam třeba nebudu, tak je možný, že se jim taky zlepší nějaký vztah, že tam je to teď hodně takový utlumený, brácha skoro jako doma neinteraguje a spíš s tatškou se baví, protože tam je jen na ten víkend. O mamky když je na víkend, tak je vlastně ve skautu, takže mamka ho prostě taky skoro nevidí. Je pravda, že máma ten kontakt jako nevyhledává tím, jak je v pubertě. Takže tak, ten ten vztah s těma rodičema je takový jako já bych řekla stabilizovaný, ale hodně opatrný, že vlastně fakt nemáme moc jako otevřenou domácnost nebo tak. Vždycky je zajímavý pozorovat u naší tety, mamčiny sestry, tak ta vždycky...ta je taková, to byla taková naše druhá máma mám pocit nebo i třeba sestře, tak to je hodně pomohla jako nějaký nějaký věci si zpracovat a se mnou tolik ne, já jsem tam tolik třeba nebyvala, nebo obecně jsem o těch věcech dřív moc nemluvila, protože jsem prostě nechtěla asi, aby mi někdo viděl do hlavy, nebo nevím, ale vždycky se tak ptá jako že jí to fakt zajímá. Mamka se nikdy moc nezajímala o tom, jak se nám jako daří. Ani, když jsem se snažila, jí to nějak říct, že se mi daří špatně, tak tak to vlastně nevzala. A tím pádem si dost zavírala ty dveře jakýkoliv, co jsem se snažila nějakým způsobem komunikovat. No, a s máminým přítelem, tak tam taky mám úplně takovej...že vlastně, když

už jsem mámě říkala nějaký věci závažnější, tak on u toho nebyl, že jsem nechtěla, aby tam byl taky, že sice mu jako věřím a mám ho jako ráda, ale zároveň furt to není rodič prostě no.

Tazatel: A když jste spolu, jak trávíte ten společný čas?

Eliška: Jo...dost velká výhoda byla, že zaprvé už jak jsme starší, tak už nemáme takovou tu pubertáckou nechuť k tomu trávit čas s rodiči, což má třeba můj brácha teďka. Teďka trávíme čas spolu, protože už máme já i sestra přítele a naše máma je má ráda, takže je dobrý, že můžem pořádát deskové hraní a hrajem spolu deskovky. Tak to je dobrý. Ti tomu podle mě dost pomohli, že vlastně my se obě máme důvod, jakoby vidět s tím zbytkem, protože oni jsou takoví jako tahouni tam a naši si pořídili zahrádku, jakože mamka s přítelem, takže často využívají levné pracovní síly na to, aby jim tam pomáhali. Takže trávíme ten čas jakoby většinou fakt takhle nějak pohromadě, případně. Já když se vrátím ze školy, tak si třeba povídáme jako, co bylo za den, v poslední době jsme občas řešili i politické dění různé. Na druhou stranu, často když mi jde máma něco říct, tak mě to vlastně hrozně otravuje a zrovna s ní fakt mluvit nechci, ale zároveň jí to nechci říct, protože jako by to bylo zlý asi, ale je to jak kdy, občas mám chuť se s nima jít bavit nebo zahrát nějakou hru, nebo prostě jít někde na procházku a občas jsou fakt někdy jako jsem úplně že na mě jestli někdo promluví, tak to jako...a na mámu jsem občas hodně alergická.

Tazatel: Jaký je tvůj pohled na manželství? Co pro tebe znamená?

Eliška: Hmm, já mám podle mě štěstí, že mám kolem sebe lidi, kteří mají rodiče, který jsou pořád spolu. Ale vlastně mě to hrozně fascinuje, že ti lidi to spolu jako vydrželi i nehledě na to, že jako naši jsou rozvedení. Mám pocit, že je to jako hustý, když to někdo fakt dá a přes všechny ty věci se přenesou. Já bych jako chtěla mít svatbu, není to, že bych k tomu byla úplně negativní, na druhou stranu se dost bojím toho, jestli ji někdy budu mít, tak jak bude probíhat, protože jestli tam budu přesně mít jakoby oba dva své rodiče ještě s jejich jako partnery...no prostě tohle je jakože nepříjemná představa. Na druhou stranu vnímám to hezky, přijde mi to hezké. Jakože nechtěla bych nebyť asi vdaná. Přijde mi, že prostě je to nějaký...ráda bych k tomu někdy došla, na druhou stranu mě hrozně děsí, že už vlastně jsem v tom věku, kdy se naši rodičové už pomalu brali a já jsem jako...že z toho mám trošku strach, že vlastně už jako to není až tak daleko. Jo to je šok ale jako no těším se na to asi docela. Bojím se. Já prostě mám pocit, že nevidím, co by se muselo stát, aby se dva lidi vlastně od sebe nějak jako rozešli, vyjma samozřejmě věcí, který jsou jako podvody a takový věci, to bych jako chápala, ale myslím si z toho hlediska jako co se dá vykomunikovat. Když člověk už s tím druhým je jako dýl a jde do

toho sňatku, když není po roce třeba, ale znám i lidi, co se vzali po roce a furt jsou spolu. Tak možná to má taky nějaký kouzlo.

Tazatel: Po jak dlouhé době vztahu bys vstoupila do manželství?

Eliška: Ono podle mě záleží, kdy spolu ti dva lidi začnou chodit, když si vezmu, že by jim bylo oboum 23, tak klidně po dvou letech podle mě. Ale když spolu začnou ve 20, tak si myslím, že dřív jak za 4 roky to vlastně nemá, nebo jako těžko říct, záleží podle mě hodně na situaci asi jak moc to pro ty lidi je závažná věc. Pro mě je to tak ty 4 až 5 let asi no. Ale jako naprosto chápu, když to má někdo dřív, že mi to jakoby nevadí, pokud je to ve věku, kterej mně přijde normální a není to třeba v 18.

Tazatel: Ještě tu mám otázku, jestli máš v plánu mít děti?

Eliška: Jo ráda bych měla.

Tazatel: Dokážeš si představit, že bys sama někdy na rozvod přistoupila?

Eliška: Dokážu, protože vím, jak snadno se to může stát. I tím, že studuju práva a dělám v advokacii, tak už jsem jich několik měla pod rukama. Občas úplně banální, že jsem si říkala, že ti lidi jsou prostě blázniví, ale je to jejich věc. Hmm, asi přistoupila, na druhou stranu, myslím si, že kdyby už v tom byly ty děti a byly by malý, tak asi ne, což udělala mamka s tatínkem no. Leda prostě až asi aby vyrostly, ale nedokážu to soudit. Říkám, jako, že stát se může cokoliv. Asi bych zvládla jít přes sebe, když bych věděla, že to těm dětem ubližuje. Nebo že to prostě není udržitelný a je to nebezpečný pro nějaký jejich jako zdraví. Tak asi jo ono i mamka mojí mamky, tak byla jako babička moje taky rozvedená. To bylo taky vlastně dost ututlaný, hodně stejně prostě no, jakože tam je ta paralela jako vidět dost.

Tazatel: Jak probíhaly jak v tvém dospívání, tak teď v dospělosti tvoje partnerské vztahy a celkově jak se ti daří a dařilo je navozovat a udržovat?

Eliška: Hmm. Dlouho jsem si neuměla představit, že bych toho někdy byla schopná. Já jsem v té době, co všichni o tom tak jako žvatlali a furt jako kluci byli zrovna in a tak, tak já jsem byla taková jakože: hmm asi by to nebylo dobrý ani pro jednu stranu, já jsem byla hodně uzavřená, vůbec jsem nechtěla řešit nějaký věci. Neměla jsem na ty věci názor ani nějaký postoj. Vůbec jsem se v tom neorientovala a byl to velkej bubák. Fakt jsem se hodně bála, že budu navždy sama, protože jsem se neuměla otevřít jakoby těm lidem nebo nějakým způsobem u toho vydržet, mě po nějaké době začli třeba i v přátelských vztazích jako vlastně vadit někteří lidi a nejen nutně kluci, jakože to bylo i třeba u holek, že mě prostě ten člověk přestal bavit najednou z ničeho nic, nic se nestalo prostě, ale najednou mě začne vadit. Tak jsem si říkala ty jo, jestli se mi tohle někdy stane, prostě ve vztahu, tak co já budu dělat prostě. A můj první vážnej vztah,

tak je vlastně teďka. Já jsem měla už jeden, ale to bylo v 5. třídě na základce, a to bylo tak všechno. Jinak jsem jako měla takový, spíš že no...ne moc dobrý zkušenosti. Já jsem jako ve vztahu nebyla, ale nějací lidi se o to pokoušeli, aniž bych já úplně to opětovala. Tak to byl trochu šok, stalo se to víckrát, a to mě zavřelo ještě víc, že to jsem pak byla jako...tak já nechci žádnýho kluka vedle sebe, protože se neumějí chovat. Ale pak se stal zázrak a vlastně to mi bylo 18 asi, no a jsme spolu do teďka, a to bylo takový úplně nečekaně. Vnímám, že na začátku to bylo hodně o té komunikaci a furt to o ní je, protože vlastně můj přítel je z funkční rodiny, takže tam bylo jako trochu problém komunikovat i moje nějaké psychické potíže a tak, než jsme se to jako sešli. A než jsme se pochopili. A ještě do teď to má jako následky a furt to bude podle mě trvat, jestli se spolu budeme sestěhovávat, tak si myslím, že to začnou jako nové problémy, který vlastně spolu budeme muset řešit. Ale je to o tom, že vlastně já kupodivu mám tu snahu, což jsem nečekala. Ale mám tendence se na něj asi hodně fixovat, že vlastně často mám pocit, že když se chvíli nebavíme nebo chvíli necítím, jako že tam někde je, tak začnu být hodně paranoidní. Hmm, a to občas musíme řešit, protože on je introvertnější nebo uzavřenější, tak občas má takový svoje autistický momenty, kdy nemluví s žádným z okolního světa. A já občas chytnu zase moment, kdy prostě potřebuju, aby mi něco řekl. Jenom mám pocit, že všechno kazím a že je všechno hrozný, takže je to takový, že když se sejdou tyhle dva dny zaráz, tak to většinou bývá jako náročné, ale jinak se nám podle mě daří dobře.

Tazatel: Bereš někoho z tvých rodičů jako vzor pro tvůj partnerský vztah?

Eliška: Ne. Ne jakože od mamky mám pár věcí, co jsem si asi...nebo vlastně ani nevím. On totiž mámin přítel má taky jakoby svoje psychické potíže, a to mě úplně fascinuje a vlastně mě to hrozně naštválo, že u něj to vlastně akceptuje a u mě, když jsem jí to říkala, tak to prostě nevzala. A fakt to je jako šrám cosi docela nesu, takže na jednu stranu mamku jako cením nebo si vážím a vzhlížím docela k tomu, jak ona zvládá s ním ty věci komunikovat a jak je trpělivá, a na druhou stranu, se mnou tohle neřešila a vlastně mi tím vzorem z mého hlediska nebyla. Ale vyložene v tom partnerském asi ne, mně by nesedl ani jeden z těch vztahů, nebo tatův tak jsem tolik neviděla tam. Já jsem je jako interagovat spolu viděla párkrát, nicméně teď o Vánocích mi přišlo, že si sedli a že se k sobě chovají jako hezky, což jsem dlouho neviděla jako vlastně mého tatku, aby byl takhle s někým sešraný, že vlastně s mamkou naposled tak úplně sešraní nebyli. Takže tam si myslím, že potenciálně by to mohlo být, že časem třeba v něčem budou mi jako vzorem, ale určitě ne asi teď no. Ani dřív to tak moc nebylo, tam zas jako na nich obdivuju, že fakt zvládli i to, že se jim ten syn narodil vlastně s nějakou vadou a fakt spolu jako drží a snaží se mu ten život udělat jako nejlíp, jak můžou a fakt tomu jdou naproti. Tak

to mi přijde jako hezký, že vlastně to bych asi od tatky ne že nečekala, ale vlastně mě nikdy nenapadlo, že by se mu to mohlo přihodit a nikdy jsem si ho nepředstavila v takové roli. Takže jako částečně asi jo určitýma prvkama tam dokážu najít to, v čem jsou jako oba dva jako dobrýma partnerama, ale obecně ne a asi mě nenapadá ani nikdo moc, kdo by mi byl vyloženě vzorem takhle moc v těch vztazích, z každého rožku trošku asi.

Tazatel: Vidiš nějaké spojitosti v tom tvém vztahu a ve vztahu jednoho z tvých rodičů, nebo naopak nějaké odlišnosti?

Eliška: Já když jsem viděla interagovat jako mého přítele s tatkou, tak to bylo vlastně hrozně zábavný, protože my jsme prostě já a tatka a mého přítele tatka, tak jsme všichni stejný znamení a mně přijdou jako naši tátové ve spoustě věcech hodně podobní. Takže i ta interakce vlastně mého přítele s mým tatkou byla jako stejná, jak třeba s jeho tatkou. Tak to jsem si říkala, ty jo, to je docela zábava, že vlastně člověk si hledá a zároveň můj přítel je ve spoustě věcech směřovanej jak moje mamka, takže fakt vidět, že s oběma si rozumí a vlastně je to hrozně, že jsem za to ráda. No jinak vyloženě podobnosti mě asi nenapadají, protože já nevím moc, jak ten jejich vztah začal. A mám pocit, že mamka třeba ty věci, co máme společný jako třeba já nevím cestování nebo tak, tak většinou dělala třeba se svýma spíš kamarádama, než s tatkou. Taky ale ale spíš se ségrou jsme si hodně podobný. Mám pocit, že máme podobný jednání v tom vztahu, že když jsme se občas bavili, tak to bylo úplně přes kopírák. To, co mě se třeba honí hlavou, když spolu něco řešíme, nebo když jsme v nějaké situaci, takže tam mi přijde, že to je zvláštní, jako že jsme úplně takový nastejno s tím no, ale je to asi i tím, že řešíme podobný věci v tom životě, že prostě tam narážíme na stejný překážky v těch vztazích, takže asi tak no.

Tazatel: Dobře, tak se můžeme přesunout teď na tvé přátelské vztahy. Jak probíhaly v tvém dospívání i teď a jak se ti dařilo a daří jen navazovat a udržovat?

Eliška: Bídě. Já z jakékoliv školy jsem odešla, tam jsem ty lidi jako zařizla nechala a šla jsem dál. Já vlastně mám pocit, že vůbec neumím navazovat přátelství a nějakým způsobem jako udržovat. Mám jednu kamarádku ze základky, se kterou si jako bavím doteď, nicméně byly tam prostoje klidně dvouletý, co jsme si fakt jakoby nebavily, ale pak najednou jsme jako najely do té sestavy a bylo to zas jako na 2 roky dobrý. Takže to je přesně to, že mě ti lidi omrzí a vlastně už pak úplně z ničeho nic ztratím jako tu chuť nějak to udržovat a vlastně jsem z toho hrozně vyčerpaná. Asi nejsem moc zvyklá na to nevím...chodit na kávy s kamarádama a tak. Tím, že jsem ve skautu, tak tam mám samozřejmě spoustu lidí kolem sebe, kteří jako, známe se dlouho a jsou to moji kamarádi, na druhou stranu zas jako pod pojmem kamarádství se asi nevidáme

prostě moc mimo ten skaut. Měla jsem tam jednu velkou kamarádku, ale taky to hodně přestalo ve chvíli, kdy já jsem si našla ten vztah, tak ona tam hodně z toho vycouvala, ale bylo to takový vzájemný, že vlastně jsme obě trochu ustoupily. A i teď je to takový jako utlumenější. Já to mám vždycky hrozně nárazově. Mám pocit, že prostě jsou období, kdy mám fakt jakoby někoho, ale nikdy jsem moc ani nezvládla říct, že mám jako nejlepšího kamaráda, že mi vlastně přišlo hrozně divný tohle označení, že prostě jsem nechtěla nikoho moc nadřazovat a mám pocit, že všichni moji kamarádi, co mohli být moji dobří kamarádi, tak mi tak jako vymizeli. Nedokázal bych moc teď říct jako vyloženě nějakého kamaráda, já prostě jako za svého nejlepšího kamaráda беру prostě svojí ségru, potažmo přítele. Případně jako občas asi bych byla schopná tam zařadit i lidi ze skautu, ale nemám prostě pocit, že je to to, co si představím jako pod kamarádstvím. To stejný na vysoké, tam máme jako lidi, se kterými se prostě bavím. Chodíme spolu na přednášky, na semináře a tak, ale mimo už se nevidíme jenom prostě v tom prostředí té vysoké školy. A vlastně to ani nemám fakt až tak zapotřebí. Já mám pocit, že jsem hodně v tomhle...i za to možná může to, že jsem měla hodně koníčků, a i ten skaut. Neměla jsem nikdy moc takovej ten volnej čas úplně jakoby volnej volnej. Takže kamarádství je taková oáza prázdná trochu, no tam jako moc nevím, občas se cítím hodně sama, že vlastně nemám nikoho jinýho, krom mýho přítele. Ale jinak jako říkám, v tom skautu jsou to samozřejmě moji kamarádi. To jakoby jo, ale prostě mám pocit, že nějaký silnější přátelství, když jsem tam už navázala, tak ten člověk pak buď zmizel a nebo vlastně jako to ani přátelství zpětně nebylo až tak hezký, nebo prostě dobrý.

Tazatel: Takže bys řekla, že těch blízkých nemáš moc a jak je to s těmi ostatními?

Eliška: Jo, těch mám hodně, no těch mám hodně, ale to je přesně to, že jako málokdo ví takový ty jako důležitý věci, třeba ten rozvod rodičů tak pořádně takhle slyšel můj přítel a tím to končí a ségra ta si ho zažila, takže tam jsem to jako řešit nemusela a jinak někteří lidi na střední to věděli, ale s těma jsem se taky neviděla už...jako vlastně na střední jsem měla kamarády, ale tam to skončilo trochu nešťastně, že vlastně jako někteří mě jako odřízli, nebo prostě z nějakých důvodů jsme se museli přestat bavit. A to mě mrzelo a mrzí mě to občas doteď, protože tam si myslím, že já jsem měla pocit, že když už jsem měla dobrej náběh jako na přátelství, tak to vlastně někde hrozně ztroskotalo i třeba ne mojí vinou. Mě asi občas hodně zaskočí, když se na mě lidi dost upnou a v ten moment já jakoby couvám, což se mi promítlo do i té holčiny, se kterou se bavím doteď z té základky, tak tam jsem taky měla pocit, že občas byla už moc, že vlastně když mě někdo začne brát jako za nejlepšího kamaráda, tak já hodně couvnu, protože mám pocit, že to jako neunesu a že vlastně nechci být třeba v té roli. Ale jako ten skaut mě

podle mě docela zachránil, jinak bych asi neměla kamarády jako moc nikde no. Tam vím, že jako kdyby něco, tak tam mám lidi, na který se můžu obrátit. No ale primárně to směřuju asi za tou ségrou, když už se s někým jako takhle bavím.

Tazatel: Vnímáš, že tě nějak ovlivnilo to, že si vyrůstala s matkou, jakožto s ženou?

Eliška: Asi nevnímám, až tak nevnímám, protože tam to bylo podle mě spíš ovlivněný tím, že obecně jako tatka byl víc můj než mamka, ale ne nutně pohlavím, ale spíš tou povahou. Naše mamka není totiž až tak jako úplně mamková, ona je ve spoustě věcech takovej trošku polo kluk mám pocit a ložila po stromech a vlastně jako si nemyslím, že u nás by to bylo vyloženě celej můj život tak nějak jako rozdělený, že to hodně splývalo a občas byl vlastně tatka víc mamka než mamka a mamka byla občas víc tatka než tatka. Takže vlastně to bylo podle mě v pohodě. Vnímám to víc možná u bráchy, že ten jak toho tatku vídá jenom jednou za dva týdny a je to kluk, tak ten vlastně podle mě, když si nesedl s tím máminým přítelem tak dobře, tak tam jako vnímám, že ta mužská role mu asi chybí. Ale u mě, já jsem to tak nepocítovala, mě spíš máma možná rozčilovala tím, jak vlastně nebyla ten tatka, ale nemyslím si, že by to podmínilo jako pohlaví. Spíš to fakt bylo asi povahově a nějakým tím návykem, ale je to zajímavá otázka. Nikdy mě nenapadlo se nad tím zamýšlet.

Tazatel: Tak nějak celkově, co to v tobě zanechalo? Co to způsobilo, v čem tě to ovlivnilo a co si z toho odnášíš do svého vlastního života?

Eliška: Způsobilo mi to na dlouhou dobu zmatek v hlavě a vlastně velkou nejistotu v tom, že nejsem nikomu moc dobrá. To byly jako dvě věci se, kterýma jsem se fakt hodně vypořádávala. Myslím si, že jsou nějaké míře ve mně jako doted', ale teď už zvládám o těch věcech mluvit, aniž bych brečela, dřív prostě fakt ty 3-4 roky potom, tak kdykoliv se mě někdo zeptal na tátu nebo na rozvod, tak jsem jako spustila slzy. Teď už to беру jako znamení toho, že to vlastně mám víc srovnaný a že jsem na jednu stranu vděčná i za to, jak to proběhlo, protože jsem se fakt naučila nějak sama se sebou si to vykomunikovat na druhou stranu jako doted' z toho mám velkej zmatek v hlavě, ale hodně jsem upozadovala vlastně sama sebe na úkor toho, že jsme potřebovali...já nevím...mamku nenaštvat, tatku taky ne a prostě fakt jsme se hlavně soustředili na to, abychom co nejmíň doma dělali dusno. Ačkoliv jsme byli prostě jenom děcka, který potřebovaly prostě s mamkou vyřešit školní výlet a skončilo to hádkou, takže to ve mně zanechalo podle mě hodně strach s oběma těma rodičema něco jako řešit a nějak se cítit dobře doma, že od té doby fakt vnímám, že jsem hodněkrát chtěla prostě fakt pryč, ale vlastně jsem nikdy neměla moc, ať už z finančního hlediska, nebo i z toho, že jsem byla malá a nebo z toho, že prostě by to pro mamku byl moc velkej šok, kdyby ji najednou dvě dcery odešly záraz a tak.

Takže teď už prostě tím, že i mám trošku vyhlídky lepší do té budoucnosti, tak mám pocit, že už se mám jak postavit trošku na vlastní nohy a našla jsem si i své vlastní lidi a už vlastně nejsem jenom sama ve svém pokoji. Tak si myslím, že už je to lepší, že už vlastně jako se s tím srovnávám snáz. Zároveň si myslím, že mě ale v budoucnu ještě dožene pár věcí, že jsem podle mě nějaký věci si ještě neuvědomila a nebo je přehlížím, abych byla nějakým způsobem stabilizovaná a zatím mě nenapadlo o nich přemýšlet, takže toho se trošku bojím, co to udělá a bojím se, co to udělá třeba s bráchou, protože ten fakt to prožil tak úplně...vlastně doted' se z toho nikdy nijak jako ani nezhroutil ani nijak to prostě vlastně nevzal. A když jsem se nedávno ptala, jestli ho to náhodou třeba nezajímá, jako co se stalo tehdy, že mi přijde, že vlastně o tom nic neví, tak řekl, že to vědět prostě nechce, což mi přijde, že u něj to ještě bude mít následky a trošku se toho bojím a hrozně mě to mrzí, že vlastně s ním nikdo nekomunikuje. A já k tomu nejsem úplně kompetentní asi no, nebo prostě tím, že jsem ve střetu zájmů trošku, tak je to náročný. Takže nějak si беру do života to, že se na ani jednoho z nich moc nemůžu spolehnout, že záleží jakou mají náladu. Vidím to třeba u ségry je hodně. Je hodně znát, že jak mám staršího sourozence, kterej už to cestičku prošlapával. Tak se toho vlastně bojím, možná o to víc nějakého toho, jako jak to pak bude probíhat a jak se kterým se budu vídat, protože ani jeden z nich nejeví moc zájem, že se prostě ségra musí ozývat a dovolávat. A vlastně jako oba si žijou tak nějak svoje, takže tam je to takový trošku bubák, co bude, jak bude v budoucnu. Na druhou stranu mám pocit, že už si žijou tak samostatný život, že jsme vlastně naučený na ty rodiče jako nebýt fixování, což je taky trošku smutný. Že mně přijde, že jsme hodně brzo ztratili nějakou jako legraci z toho dětství trošku, že vlastně pak už to bylo fakt jen takový jako dávat si pozor na to, co kdo zmíní, co kdo řekne a spíš ta legrace byla mimo ten domov, což mě mrzí, protože vím, že třeba v dětství, tak jsme byli jako hodně veselí, nebo prostě bylo to takový jakože lepší. No, ale hodně jsem na něj zapomněla na to dětství. Mám pocit, že už si to fakt moc nepamatuju. Jestli to tak mají i ostatní lidi a nebo je to třeba i tím, že člověk to jako zapomene, ale jako jsem už teďka fakt s tím tak jako víc srovnaná. Už zvládnou pochopit obě ty strany a nějakým způsobem to vidět asi s větším nadhledem. No, což asi je i věkem, prostě tam už jako to to tehdy prostě nešlo. Podle mě to byl nějaký prostě potřebnej proces.